özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- LİCE'Yİ YALNIZ BIRAKMAYALIM
- **milli mesele II**
- EKİM DEVRİMİ
- ***Barzani-Heykel görüşmesi***
- *FİLİSTİN HAREKETİNDE KADININ ROLÜ*

5

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

Ekim 1975
Yıl : 1
Sayı : 5

Sahibi : **Faruk ARAS** ● Yazı İşleri Müdürü : **Orhan TALUN** ● Yönetim ve Haberleşme Adresi : Yenişehir 105-214 Sanlı Han Ankara ● Abone : Yıllık 100 TL. ● Altı aylık 50 TL. ● Dış ülkeler için iki katıdır. ● İstanbul dağıtım **İS-DA** ● Ankara : **ANKARA DAĞITIM** ● İzmir : **EGE DAĞITIM** ● Dizgi - Baskı ÇARK Matbaası.

LİCE'YE YARDIM

Lice'ye yardım için Diyarbakır TÖB-DER Şubesi, Ziraat Bankası Diyarbakır Merkez Şubesinde 630/30719 numaralı bir hesap açmıştır. Okurlarımızın bilgisine sunarız.

LİCE'Yİ YALNIZ BIRAKMAYALIM

Kemal BURKAY

Lice'yi ilk kez depremden bir ay kadar önce, Ağustos başında, Kulp'a giderken görmüştüm. Güney Doğu Torosların, seyrek meşe ağaçlarıyla kaplı eteğinde Lice'nin toprak ve taştan yapılma düz damlı evleri yanyana, içiçe sıralanıyordu. Doğu'daki öteki kasabalara benzer biçimde... Saçları örgülü çocuklar, uzun etekli, başörtülü kadınlar; kasketli, şalvarlı, karayağız, emekçi, ekmeğini taştan çıkaran, yüreği pek Lice'li erkekler için, öteden beri alışıldığı biçimde... Elbette insanlar, bir ay kadar sonra bu kasabanın birden yerle bir olacağını; bu evlerin, sokakların, içindeki pek çok insanla birlikte geçmişe karışacağını düşünmezlerdi.

Diyarbakır'ın boğucu sıcağından uzak, serin bir öğlen sonu, kasabanın güney kesimindeki anacadde üzerinde, bir kahve önünde oturup Lice'li gençlerle çay içmiştik. Biri hariç, ötekilerini yeni tanıyordum. Sevgi, umut ve inanç doluydular. Türkiye'de ve Dünyada olup bitenleri, şaşırtıcı bir ilgi ve bilinçle izliyorlardı. Üç-beş yılda herşeyin nekadar hızla değiştiğini; gelenekçi, duragan, uyuşuk toplum yapımızın nasıl hızla parçalandığını; devrimci bir ateşin kitleleri nasıl hızla sardığını düşündüm.

Lice'ye ikinci kez, depremden sonra, 14 Eylül günü gittim. Depremin izleri daha çok uzaktan seçiliyor. Şiro dağının eteklerinden kopmuş kaya kütlelerinin dağda bıraktığı kocaman izler çok uzaklardan görülüyor. Lice'ye yaklaştıkça sağda solda çadırlar, bitkin, yüzü gülmeyen insanlar... Kasabaya girişte, çevresi kalabalık ve hemen hemen ilgiyi, yardımı, hareketi temsil eden tek yer göze çarpıyor : Üzerinde Tüm Öğretmenler Birleşme ve dayanışma Derneği (TÖB-DER) yazılı bir çadır... Sakalları uzanmış genç insanlar karpuz boşaltıyorlar; perişan kalabalığa tuz ve ekmek dağıtıyorlar. Silvanlı emekçi, Berber Vedat, oradan oraya koşturuyor ve bizimle gelen genç arkadaşın daha elini sıkarken, ona görev de veriyor :

«Hadi, çadır kurmaya!»

Sağ kalmış bir Lice'li dostla yıkıntılar arasında dolaşıyoruz. Herşey içiçe girmiş; taşlar, topraklar, dam kirişleri, sokaklar.. Karmakarışık bir yığın olup çıkmışlar. Depremin dokuzuncu günü. hâlâ şurda burda, yıkıntılar arasında çalışan insanlar görülüyor. Ya ölülerini yada hâlâ işe yarayabilir bazı eşyalarını çıkarmaya çalışıyorlar. Üst-başları toza toprağa belenmiş bir anne-kız ellerindeki küreklerle bir yıkıntıyı eşiyorlar. Ağır bir ceset kokusu çevreyi sarmış; hâlâ yıkıntılar arasında birçok ölü var...

Üzeri tozlanmış bir kitap forması gözüme çarpıyor; alıp bakıyoruz : «Ho Şi Minh'in Kısa Hayat Öyküsü»... Özgürlük Yolu'nun birinci sayısından kopmuş... Evet, bu küçük kasabada Dergimiz yüzden fazla satıyordu. Bir devrimci dergiye gösterilen bu ilgi, Lice'nin niteliğini belirtmesi bakımından önemlidir.

Kahvenin önünde oturup birlikte çay içtiğimiz genç dostları düşünüyorum. Onların bazılarını yitirdik ve bir kez daha göremiyeceğiz.

Depremin üçüncü günü, toprak altından sağ olarak iki çocuk kurtarılmış; büyüğünün ilk sözü «ave bıdın mın» (bana su verin) olmuş. Depremin beşinci günü de sağ olarak genç bir kız... Bacağındaki yaraya kurt düşmüş...

Boydanboya yıkılmış bir sokak boyunca, bir taş bina sapasağlam ayakta duruyor. Sağlam yapıldığı belli, duvarları çatlamamış bile. Daha ötede iki betonarme dükkan. Sıvaları bile dökülmemiş. Bu kesimdeki betonarme devlet yapıları, örneğin okullar, hasar görmüşler ama yıkılmamışlar. Kentin güney kesimin-

de, uzmanlarca yerleşime uygun görülen kesimde yapılan konutlar ise (150 kadar) çok daha az hasar görmüşler. Buralar memurlara ayrılmış. Apaçık ortada ki, yıkılanlar, taş ve topraktan yapıldıkları, sağlam olmadıkları için yıkıldılar. Binlerce insan yoksulluğun, iyi bir konuta sahibolamamanın kurbanı oldu.

Üstelik kasabanın büyük kesiminin eskiden beri yerleşmiş olduğu bu üst mahalleler bir heyelan bölgesi. Buranın boşaltılması için uzmanlar yıllar öncesi raporlar vermişler. Bunun yanısıra Lice'nin birinci derecede deprem bölgesi olduğu, bu nedenle kasabanın yerinin değişmesi, depreme dayanıklı konutlar yapılması da yıllar önce uzmanlarca belirtilmiş. Ama aldıran kim? Karaborsacının, vurguncunun milyonuna milyon kattığı; ülke servetinin, yağma hasanın böreği misali yağmalandığı bu bozuk düzende kim Lice halkını, heyelanı, depremi düşünecek?.

Sorumlu Kimdir?

Eski insanlar doğal afetleri tanrının gazabına bağlarlardı. Vezüv'ün külleri altında kalan Pompei'nin, içine düştüğü fuhuş ve sefahatle tanrıları gazaba getirdiği söylenir. Çağımızda da doğal afetleri böyle yorumlayanlar az değil. Bazıları işlerine öyle geldiği için, bazıları da saflıktan hâlâ kurtulamadıkları için... Oysa Erzincan, Varto, Gediz, Lice, depreme uğramışlarsa, burada kötülükler çok olduğu için değildir; deprem bölgeleri üzerinde oldukları içindir. Uzak Doğu'da Bengladeş ve Çin-Hindi'nde su baskınları ve fırtınalar, her yıl binlerce insanın ölümüne yol açıyorsa, bu da, burada yaşıyan insanların kötü oluşlarından değildir. Eğer deprem kötülükler karşılığında gönderilseydi Amerika'da taş taş üstünde kalmazdı! Ve Ankara'nın, İstanbul'un göbeğinde, yoksulların alınteri ve kanı pahasına, vurgunlarla yükseltilen nice nice han, apartman, bir anda yerle bir olurdu!

Ama depremlerin sonuçları yalnızca doğaya da yüklenemez. İlk bakışta öyle sanılır : Evlerin yıkılması, insanların ölümü yer sarsıntısının sonucudur. Ama çağımızda teknik ilerlemeler depremlerin, su baskınlarının, fırtınaların yarattığı hasarlara karşı önleyici tedbirler alma imkanını veriyor. Depreme dayanıklı sağlam evler yaparsanız can-mal kaybını azaltabilirsiniz, hatta çoğu zaman tüm olarak önleyebilirsiniz. İşte Lice'de yıkılan binlerce evin ortasında sapasağlam ayakta kalan betonarme yapılar bunun somut örneğidir. Evet, Lice'de hiç insan ölmeyebilirdi. Eğer hükümetler görevlerini yapsaydılar; eğer mühendislerin raporu kulak arkası edilmeseydi, eğer insanlarımıza değer verilseydi.

Hiç kuşkusuz, sorumlu, en başta bu bozuk düzendir. Bu soygun ve talan düzenidir. Sorumlular bu düzenin hakim sınıfları, onların partileri, iktidarı ellerinde tutanlarıdır.

Kâr ve talan peşinde koşanlar halkımızın çektiklerine aldırmıyorlar. Onlar, emekçi halkımızı sömürüyorlar, eziyorlar, besbeter ediyorlar. Ülkenin kaderini ellerinde tutan burjuvalar, büyük toprak sahipleri Lice'de, Varto'da, Kiği'de, Bingöl'de oturmuyorlar. Onların sağlam yapılı lüks evleri vardır. Yoksul insanımızın çilesi onların umurunda değildir. İnsanlarımıza yol, okul, elektrik, su ve sağlam yapılı bir ev götürmek, bütün bunları gerçekleştirmek onların umurunda değildir.

Onların gözünde bu insanlar, en ağır şartlarda çalışmak ve kendilerini değil, efendilerini zengin etmek için yaratılmışlardır. Demirde, kömürde, inşaatta, tarlada, bekçi kulübesinde çalışmak için...

Onlara göre bu insanlar bir vergi deposudurlar. Ellerine geçen, türlü yollarla, açık-kapalı, çekilip alınır avuçlarından. Bütçeler bununla şişirilir. Ve bu bütçelerden iş adamlarımıza; fabrikatör, Tüccar, müteahhit takımına, çiftlik sahiplerine milyonlar, milyarlar armağan edilir.

Onlara göre bu insanlar bir asker deposudurlar. Hudutları onlar bekler, «düzeni» onlar korur ve onlar ölürler.

Onlara göre bu insanlar bir oy deposudurlar. «Memleketi idare edecek» muhterem kodamanları, efendileri seçerler. Aldatılıp ellerinden oyları ve lokmaları alınır.

Onlar iyi giyinmeye, doyunca yiyip içmeye, rahat bir evde oturmaya, okumaya dinlenmeye layık görülmezler. Ve onların yaşama şartlarını düzeltmek efendilerin aklına gelmez.

Bunun içindir ki emekçi halkımızın kötü yaşama şartları devam eder. Bunun içindir ki Lice'liler, Varto'lular ve onlar gibi milyonlarcası toprak ve taş yığınlarından ibaret ortaçağ kalıntısı evlerde yaşarlar. Ve bunun içindir ki bir deprem, binlerce evi yerle bir eder, binlerce insan birden ölür.

Yalnızca bukadar değil. Licelilerin deyişiyle onlar, **«diri diri toprağa gömüldüler.»**

Herşey o kadar somut ve açık ki. İnsanlar günlerce toprak altında bekleye bekleye öldüler. Onların yardımına önce sağ kalanları koştu. Sonra Diyarbakır'dan gençler, öğretmenler. Bingöl'ün,

Siverek'in, Silvan'ın, Ergani'nin, Kulp'un çoğu genç, emekçi insanları... Birçokları kazmasız, küreksiz, toprakları eşeleyerek yaralıları ve ölüleri çıkarmaya çalıştılar.

Devlet güçleri neredeydi? İnsan şaşıyor. Ve siz de belki hem şaşacak, hem şaşmıyacaksınız!. Belki de bugüne dek olup bitenlere bakarak, «başka ne beklenirdi?» diyeceksiniz...

Deprem öğleyin olmuştu, radyo haberi akşam verdi. Gece yarısı Lice'ye ilk gönderilen, kazmalı-kürekli değil, tomsonlu bir birlik oldu...

Yıkılan cezaevinden üç mahküm kaçmıştı. Savcı, insanlar toprak altında kurtarılmayı beklerken tüm polis ve jandarmayı bu üç mahkümun peşine takmaya kalktı...

Yaralıların yardımına koşanlar, yalnızca, Diyarbakır Tıp Fakültesinde okuyan ve yardım nedeniyle Lice'ye koşan birkısım gençler oldu. Olay yerine daha sonraki günlerde de hiçbir sağlık ekibi gönderilmedi. Eğer radyoda filan, ilgililer, deprem bölgesine sağlık ekibi gönderdiklerini söylemişlerse sakın inanmayın. Belki de böyle bir ekip gizlice gidip dönmüştür! Yani ne yaralılar ne de Lice'de kimse böyle bir ekibe rastlamış değildir.

Televizyonda, halka sıcak yemek dağıtıldığına dair filimler gösterilmiş... Evet, böyle bir «program», «televizyon için» hazırlanmış... Bir sahra ocağında hazırlanan yemek, televizyon kamerası beklenerek ve onun refakatinde mahalle içinde dolaşılarak, dağıtım filme alınmış. Kamera gidince yemek dağıtımı da son bulmuş. İşin garibi, erler bile, sık sık TÖB-DER çadırına sokularak yiyecek birşeyler istiyorlarmış...

Ben gittiğimde depremin dokuzuncu günüydü ve TÖB-DER yoluyla devrimcilerin yaptığı yardım çalışmalarından başka ciddi hiç bir çabaya tanık olmadım.

Bir yanda sarı renkli YSE arabaları; buldozerler, grayderler, kamyonetler dizilmiştiler, kıpırtısız duruyorlardı. Bir yanda komando cemseleri... Onlar da muntazam dizilmiş, bekliyorlardı... Kızılay çadırlarının çevresinde 40-50 kadar asker, süngü takılmış tüfeklerini öne doğru uzatmış, tetikteydiler... Bu görünüş ürküntü veriyordu kişiye. Kızılayın yiyecek ve giyecek dağıttığı yoktu ve zaten bu durumda ona yaklaşılmazdı da... Kızılay az miktarda çadır dağıtmıştı. Örneğin 250 haneli bir köye 20 kadar... Yani insanlar dokuzuncu günde daha açıktaydılar. 21 Eylül tarihli gazeteler, çadır yüzünden çıkan kavgaları ve insanların birbirlerini

vurduklarını yazdılar. Demek depremin 15. gününde hâlâ açıkta olan insanlar böylesine güç şartların içindeler. Her aileye en azından bir çadır sağlamak bu kadar güç bir iş midir? Hayali ticaret mucidi bir Yahya Demirel'e açıktan 20 Milyon ödeyen bu devlet, Lice'ye 3-4 bin çadır sağlayamaz mıydı?.

Lice halkının yardımına, başından beri, ilerici insanlar, gençler, öğretmenler, emekçiler, kendi imkanlarıyla koşmuşlardı. Onlara ilâç, ekmek, giyecek götürmüşlerdi. Çuvalları sırtlarına vurarak dağ köylerine ulaştırmışlardı. Lice halkı bugün, yaraları içinde, bütün bunları görüyor ve dostlarını daha iyi tanıyor.

Depremin ilk gününden beri TÖB-DER Diyarbakır şubesi, Lice'ye yardım için canla başla çalışmış ve çalışmakta. Ama salt ilerici öğretmenlerin ve bir avuç devrimci gencin çabası, evsiz barksız kalan binlerce Licelinin derdine deva olmaya yetmiyor ve yetmez. Üstelik TÖB-DER kanalıyla yapılan bu yardımları engellemek için bazı çevreler elden geleni yapmakta. Bazı «ilgililer», bu yardımı bile «efendim, devlet gerekeni yapar, siz karışmayın,» kabilinden laflarla önlemeye kalkışmışlar. Öğretmen arkadaşlar ve gençler, sürekli baskı ve engellemeden yakınıyorlar. Oysa gerekenin yapılmadığı açık seçik ortada. Vilâyette oluşturulan yardım komitesinin ne yapmakta olduğu belli değil.

Kendileri halka ekmek yetiştirmeyen resmi makamlar, TÖB-DER yoluyla toplanan yardımların ulaştırılması için tek vasıta vermiyorlar. Bu konuda en büyük desteği Diyarbakır Belediyesi sağlamış, birçok vasıtasını yardım amacıyla görevlendirmiş. Ancak belediye bunu sürekli yapamıyor, çünkü onun da kendi işleri var.

Bütün bunlar, gerçeği çok çarpıcı biçimde gözler önüne seriyor. **İktidar Lice halkına yardım etmedi. İktidar Lice halkını diri diri gömülmeye terketti. Ölmeyenleri açlığa, hastalığa terketti.** Radyoda, televizyonda ve bir kısım gerici, besleme basında, gerçekleri saklamak için söylenip yazılanlar ne olursa olsun, gerçek budur. Gidin Lice halkına sorun, size bundan kat kat fazlasını ve de akılalmaz şeyleri anlatacaklardır.

Bütün bunlar sebepsiz değildir. Ankara'da basın toplantısı yapan Lice'liler, emekçi Tahsin'in ağzından, herşeyi açık açık anlattılar. İktidardakiler uyanık Lice halkını cezalandırıyorlar. Diyarbakır halkının anti-faşist, demokratik tavrı pekçoklarının hesabını karıştırdı, öfkesini kabarttı. Onlar zaten halkımıza karşı, yıllardan beri, ırkçı-şöven bir politikayı uygulayıp gelmekte idi-

ler. Depremin yaptıkları onların özlemlerine fazlasıyla uygun düşmüştür. Halkımıza karşı duyulan öfke ve kin, Ecevit'in Lice'ye gelişi sırasında, bir albayın ağzından çıkan sözlerle, çok somut biçimde ortaya dökülmüştür. Albay, Ecevit'i görmek isterken bir-iki kiremitin kırılmasına sebep olan bir Lice'liye öfkeyle bağırarak, «Sizin üç bin tanenizi bir kiremite değişmem!» demişti. Pek az devlet adamı bu kadar dürüstçe konuşur!

Evet, Lice'liler ölmeyebilirdi. Lice'nin yerinin değiştirilmesi, oturmaya uygun konutlar yapılması gerekiyordu; sorumlular bunu yapmadılar, Lice'yi heyelana ve her an muhtemel bir depreme terkettiler. Şu anda daha pekçok kasaba ve köyün, tevekkülle, depreme terkedilişleri gibi. Lice'ye zamanında kurtarma ekipleri gönderilseydi, binlerce kişi toprağın altından sağ çıkarılabilirdi; ama bu yardım gönderilmedi. Depremden sonra, görevli ve sorumlular, halka yardım eli uzatmadılar, onu acılarına ve yalnızlığına terkettiler.

Bugün Lice ve çevre köylerinin sakinleri, herbiri birçok yakınını toprak altında bırakmıştır. Onların zaten sayıca az olan giyecekleri, kap kacakları da toprak altında kaldı. Başlıca besin maddeleri olan un ve bulgur da... Lice'de binlerce kişi barınaksızdır, giyeceksizdir, açlık ve hastalıkla karşı karşıyadır. Bugünedek olup bitenleri görüp anlayan herkes, sorumluların yardım elinin Lice halkına uzanacağına umut bağlayamaz. Bu nedenle bütün ilerici yurttaşlar, devrimciler, yardımseverler Lice halkına yardım etmelidir, onları yalnız bırakmamalıdır.

Lice depreminin acıları da elbet zamanla hafifliyecek. İnsanlar kendilerine taş ve topraktan yeni evler yapacaklar. Yeni çocuklar doğacak. Tarlalarını yeniden sürecekler. Öteki köy ve kasabalarımız gibi... Ama halkımızın çilesi bununla bitmeyecek; halkımız gerçekten kurtulana dek, bu bozuk düzen son bulup emekçi halka dayanan insanca bir düzene varıncaya dek. Elbette bu hep böyle gitmeyecek. Bu soygun düzeni ebedi değildir. Bizim toprağımızın ve bizim insanımızın güleceği günler de gelecektir. Zincirsiz, zulümsüz, yalansız günler. Her türlü sömürünün ve baskının son bulacağı günler. İşte o zaman gerçekten bakımlı, modern, ışıklı Lice'ler kurulacak.

MİLLİ MESELE

II. Bölüm

ULUSLARIN KENDİ KADERLERİNİ TAYİN HAKKI

C. ALADAĞ

Milli meselenin çözümünde, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı biçiminde formüle edilen devrimci ilke, ilk kez 1. Enternasyonalin 1896 Londra Kongresinde kabul edilmiştir. Daha sonraları gerek Lenin'in, gerek Stalin'in, bu ilkenin hayata geçirilmesi için verdikleri kararlı ve çetin mücadele herkesçe bilinen birşeydir.

Bu ilkenin özü, her ulusun, dilerse ayrılıp bağımsız bir devlet kurabilmesi anlamındadır.

Çeşitli uluslardan işçilerin ve diğer emekçilerin çıkarı, elbette ulusların ayrılması değil, birleşmesidir. Ancak birleşme zora dayandırılamaz. Ulusların birleşmesi ancak eşit, özgür koşullarda ve onların serbest rızalarıyla sağlanırsa bu birlik güçlü ve kalıcı olabilir. Yoksa bir başka ulusun zorla boyunduruk altında tutulmasına, bu anlamda bir birliğe, açıktır ki birleşme denemez ve böylesine birlikler emekçilerin yararına değil, zararınadır. Örneğin İsviçre'de İtalyanca, Almanca Fransızca konuşan toplu-

lukların oluşturdukları demokratik ve zora dayanmayan birliğe birşey denemez. Bu klasik bir örnektir. Sovyetler Birliğini oluşturan 16 demokratik cumhuriyet ise sosyalist ulusların oluşturdukları çağdaş bir örnektir. Altı cumhuriyetin oluşturduğu Yugoslavya bir başka çağdaş örnektir. Bu demokratik birliklerde millî mesele yoktur; çünkü millî baskı ve eşitsizlik yoktur. Böylesine birlikler toplumsal gelişim için tek uluslu ve küçük devletlerden elbette üstündür; geniş kaynakların, insan gücünün, kültürün biraraya getirilmesini sağlar ve bu da toplumsal gelişimi hızlandırır.

Buna karşılık sömürgeci bir ülkenin sömürgeleriyle; ezen bir ulusun baskı altında tuttuğu ulusla ilişkileri açıktır ki olumsuz ilişkilerdir ve böylesine zora dayanan «birlikler» savunulamaz. Sömürülen, baskı gören bir ulusun ekonomik, sosyal, kültürel bakımdan gelişmesi frenleniyor demektir ve ulusal baskıya, yabancı boyunduruğuna son vermek böyle bir ulus için hayati derecede önemlidir. Ulusal baskıya ve sömürüye karşı mücadele, en başta da o ulusun işçilerinin, bilinçli emekçilerinin görevidir. Besbelli işçilerin savundukları birlikler demokratik birliklerdir. Ulusların eşit, özgür şartlarda karar verdikleri, birinin diğerine baskı yapmadığı birlikler. Yoksa emperyalist hükümetlerin; faşist, ırkçı gerici güçlerin zora dayanarak yarattıkları birlikler değil.

Ulusların ayrılma hakkı, ilerde sağlam ve kalıcı temeller üzerinde birleşebilmeye bir temel teşkil edecektir. Bu nedenle de konu, «birleşmek için ayrılmak» olarak nitelenmiştir. **Uluslararasında serbest rızaya dayanan bir birliği oluşturmak için öncelikle zora dayanan ilişkilere son verilmelidir. Ancak ayrılma ve birleşmeyi bir çırpıda gerçekleştirilecek mekanik bir olay olarak da düşünmemeli.** Tarihi şartlar, gelişmeler buna çok değişik biçimler kazandırabilir. İşçi sınıfının öncülüğünde ulusları özgürlüğe kavuşturan bir devrim hareketinde, birleşme kısa sürede başarılabileceği gibi, ayrılıp bağımsız bir devlet kuran ulusun bu durumu uzun yıllar da sürebilir. Ekonomik, politik yakınlaşma, sınırların kaldırılması, bu yönde olumlu tarihî gelişmelerin varolmasına bağlıdır.

Örneğin, Balkanlarda daha 1910'larda işçi sınıfı partileri, bir Balkan Federasyonu oluşturulması için kendi aralarında görüş birliğine varmışlardı. O dönemde genç Balkan ulusları, kapitalist yönetim altında idiler ve bu federasyonun gerçekleşmesi besbelli ki imkânsızdı. Ama bu çabalar, burjuva hükümetlerin millî ego-

izmine, savaş kışkırtıcılıklarına, imtiyaz hırslarına karşı, bu ulusların işçi ve diğer emekçilerinin özlemlerini dile getiriyordu. Ancak Balkan ülkelerinin (Yunanistan hariç) sosyalizme geçişlerinden sonra da, aradan yıllar geçmesine rağmen bu federasyon gerçekleşmiş değil, üstelik sözü de pek edilmemekte. Besbelli ki sosyalizme geçen ülkeler arasında bile sınırların kaldırılması her zaman öyle kolay gerçekleşebilen birşey değildir. Ama bu, sınırların ebedi olduğu anlamına da gelmez. Tarihi gelişimin sosyalist toplumları daha da birbirine yaklaştırması, onları giderek bütünleştirmesi kaçınılmazdır.

Lenin, pederşahi ve kapitalizm öncesi ilişkilerin ağır bastığı toplumlarda, milli baskı ve sömürünün kitlelerde hakim ulusa karşı yarattığı olumsuz duygular nedeniyle ayrı yaşama isteğinin daha uzun sürebileceğine işaret eder. Kaldı ki birleşmeden söz edildiği zaman, bunu, gerçek özgürlüğü ve eşitliği sağlayan, her türlü sömürüye ve baskıya, ulusal çelişkiye son veren sosyalist bir düzen içinde düşünmek gerekir. Çağımızda ulusların ken di kaderlerini tayin edişlerinin çok çeşitli biçimlerini görüyoruz. Örneğin Vietnam, Kamboçya gibi halklar emperyalizme karşı kurtuluş savaşını başarı ile verdikten sonra sosyalizm yoluna girmişlerdir. Vietnam halkının emperyalist Amerika veya Fransa ile, Cezayir'in Fransa ile böylesine bir birlik oluşturmasını düşünmek besbelli ki saçma olur. **Ayrılma ve birleşme yönündeki değerlendirmelerde somut tarihi şartları gözönünde tutmak zorunludur.**

Ulusların kendi kaderlerini tayin ilkesinin karşısına çıkan görüşlerden biri **Rosa Lüxemburg** ve taraftarlarınca konan görüştür. R. Lüxemburg, emperyalist dönemde bu ilkeyi, yani ulusların ayrılıp bağımsız devletler kurma haklarını savunmanın pratik değeri olmadığını; çünkü güçlü emperyalist devletlerin, küçük devletleri ekonomik bakımdan kendilerine bağımlı kılarak onların politik bağımsızlığını hiçe indirdiğini savunmuştur. Lenin bu iddiaya cevap verirken şöyle diyordu :

«Rosa Lüxemburg, burjuva toplumda, ulusların siyasi kaderlerini kendilerinin tayin etmeleri ve devletlerin bağımsızlığı meselesinin yerine, bunların iktisadi bağımlılığı meselesini koymuştur.

«Sadece küçük devletler değil, örneğin Rusya bile, «zengin» burjuva ülkelerin emperyalist mali sermayesinin gücüne iktisadi bakımdan tam bağımlı durumdadır. Sadece küçücük Balkan devletleri değil, Marx'ın **Kapital**'de işaret ettiği gibi, 19. Yüzyıl içinde, Amerika

bile, iktisadi bakımdan, Avrupa'nın bir sömürgesiydi. ...ama bunların, ulusal hareketler ve ulusal devlet meselesiyle bir ilgisi yoktur.» (1)

Rosa Lüxemburg, her ulustan işçilerin birliği adına bu ilkeye karşı çıkıyordu. Lenin bu tezi çürütmüştür. O, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini parti programına koyup savunmayı işçi sınıfı için görev saymış ve ancak bu tavrın ezilen ulusların işçilerine güven vereceğini, her ulustan işçilerin birliğini ve kaynaşmasını sağlayacağını vurgulamıştır. Tarih, Lenin'in tezini doğrularken R. Lüxemburg'un tezinin çürüklüğünü de ispatlamıştır. Çağımızda, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının hiç de temelsiz ve hayali bir ilke olmadığı, emperyalizme, sömürgeciliğe, ulusal baskıya karşı mücadele verip bağımsızlığına kavuşan pek çok ülkenin koyduğu örneklerle ispatlanmıştır.

Ekim Devrimi öncesinde bu ilkeye karşı çıkanların büyük bir kesimi (Avusturya sosyal-demokratları, Bundçular v.s.), ulusal meselenin çözümünü, **«ulusal, kültürel özerklik»** çerçevesinde görmüşlerdir. Bunlara göre çok uluslu devletlerde ulusal sorunun çözümü için her ulusa kültürel özerkliğin tanınması gerekli ve yeterliydi. Buna göre her ulus, kendi ulusal kurumlarını (okullar, hastaneler, sendikalar, kulüpler v.s.) kuracaktı. Çarlık Rusyasında sosyal-demokrat nitelikteki yahudi politik hareketini temsil eden Bund, bu teze özellikle sahip çıktı. Lenin, bu tezin de burjuva niteliğini, yanlışlığını sergilemiştir.

Bir kere bu yöntem, değişik ulustan işçileri birbirinden ayırıyor ve onları kendi uluslarının burjuvazisiyle bütünleştiriyordu. Diyelim ki aynı kentte oturan yahudi işçiler, kendi burjuvalarıyla aynı okulda, hastanede, dernekte biraraya gelirken, Polonyalı işiçlerin de salt Polonyalılara ait kurumlarda kendi burjuvalarıyla biraraya gelmeleri gerekiyordu.

Bu tezin pratikte uygulanması da mümkün değildi. Çünkü bir kentte bazan çok çeşitli uluslardan sayıca az azınlıklar vardı ve vardır. Bazan bir düzineyi bile aşmayan bu azınlıklar için ulusal kurumlar oluşturulması mümkün olamaz.

Lenin, bu yöntemin ulusları baskı altından kurtaramıyacağını, çünkü ulusların ayrılıp bağımsız devletler kurabilme hakkını reddettiğini ve sorunu salt kültürel düzeye indirgediğini belirtti. Ulusal kültür denen şey ise hem hakim sınıfların hem de ezilen sınıfların kültürünü içeriyordu. Bu konuda Stalin şöyle diyor :

---

(1) Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, s. 57.

«Avusturyalılar «milliyetlerin özgürlüğünü» küçük reformlar ile, yavaş adımla gerçekleştirmeyi düşünüyorlar. Ulusal özerkliği, pratik bir tedbir olarak kabul eden bu adamlar, kökten bir değişmeye inanmamaktadırlar ve bunların perspektifinde bir demokratik kurtuluş hareketi yoktur. Rus marksistleri ise, reformlara güvenmek için bir sebep bulunmadığından, «milliyetlerin özgürlüğü» meselesini muhtemel bir kökten değişmeye, demokratik kurtuluş hareketine bağlamaktadırlar. Bu da Rusya'daki ulusların muhtemel kaderi konusunda herşeyi esastan değiştirmektedir.» (2)

Ulusal kültürel özerklik tezinin her bakımdan bir burjuva tezi olduğu ve soruna çözüm getirmeyeceği açıktı. Lenin ve Stalin, bunun yerine **bölgesel özerkliği**, yani coğrafi temele dayanan özerklik önerilerini getirdiler. Bölgesel özerklik ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesine de uygun düşüyordu. Böylece, diyelim ki belli bir bölgede, Gürcistan'da, çoğunluğu oluşturan Gürcü ulusunun veya Ukrayna'nın Finlandiya'nın özerkliği.. Bu ulusların, dilerlerse ayrılıp bağımsız devletler kurmaları, dilerlerse aynı devlet çatısı altında, ama eşit ve özgür uluslar olarak, diğerleriyle birarada yaşamaları..

Bundçu parti, bölgesel özerkliğe karşı çıkıyor ve ulusal kültürel özerkliği savunuyordu. Bu da sebepsiz değildi. Çünkü Yahudilerin belli bir bölgeleri yoktu ve onlar azınlık halinde ülkenin dört bir yanına dağılmışlardı. Yahudi milliyetçiliğinden sıyrılamıyan Bundçular, bu nedenle bu burjuva tezde ısrar ediyorlardı.

Ekim Devrimi sonrasında Sovyetler Birliğinde milli mesele, bölgesel özerklik temeli üzerinde ulusların demokratik cumhuriyetler kurmaları ve bu cumhuriyetlerin, ulusların serbest rızalarıyla birleşip Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğini oluşturmasıyla çözüme ulaştı.

Pazar Sorunu ve İktisadi Yaşantı Birliği :

Milli mesele, uzun süre, sanki Avrupa uluslarına özgü bir sorunmuş gibi, tartışmalar da bu çerçevede tutulmuştur. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini sömürge uluslar için de düşünmek çoğu kişinin aklına gelmemiştir. Yine birçok kişi «ulus»un, tarihi bir kategori olarak kapitalizmle birlikte ortaya çıkışına bakarak, kapitalist üretim güçlerinin gelişmediği, dolayısiyle burjuvazi ve işçi sınıfı gibi modern sınıfların belirgin şekilde, ya da bahse değer şekilde oluşmadığı sömürge halklarını ulustan saymamışlardır.

(2) Stalin, Marksizm ve Milli Mesele, Sol Yayınları, s. 34.

Bu tezler, soruna diyalektik bir yaklaşım sağlayamayan statik görüşlerdir. Emperyalist bir dönemde ve hele sosyalist dünya sisteminin oluştuğu bir dönemde işin içine karışan diğer pekçok etkeni görmezlikten gelmekte, sorunu, **bağımsız kapitalist pazar** çerçevesine indirmektedir. Bir halkın kendine yeten bağımsız pazarı oluşmamış mıdır, o halde o halk henüz bir ulus değildir ve onun için kendi kaderini tayin hakkı düşünülemez.. Besbelli bu her bakımdan yanlış bir tezdir.

Bilimsel sosyalizmde, tarihi olarak oluşan istikrarlı bir topluluk sayılan «ulus», dört temel unsuru içermektedir: 1. Toprak birliği, 2. dil birliği, 3. ulusal karakter veya ruhi şekillenme birliği, 4. iktisadî yaşantı birliği (ekonomik unsur).

Uluslarda, yukarda sayılan ilk üç unsurun daha kapitalizmden önce varolduğu kabul edilmektedir. Ancak 4. unsuru, yani **iktisadî yaşantı birliğini** kapitalizm getirmiştir. Batı Avrupa'da ilk uluslar, burjuvazinin, ulusal pazarı oluşturma, bütünleştirme temel çabasıyla beliren (feodal sınırları yıkma, gümrük duvarlarını kaldırma, ulusal birliği sağlama v.b..) burjuva devrimleriyle oluştular. Ve yine Avrupa'da ulusal çekişmeler, pazar çekişmeleri, değişik ulustan burjuvaların çekişmeleri biçiminde ortaya çıktı.

Böyle olunca, henüz kapitalist üretim güçlerini geliştirmemiş, modern anlamda burjuvazi ve işçi sınıfını oluşturmamış sömürge ve bağımlı halklar bir ulus sayılabilirler mi ve onlar için millî mesele sözkonusu olur mu? Olur ve tarih bunun olacağını göstermiştir.

Bir kere, emperyalist bir dönemde, dünyanın kapitalizme kapalı köşe-bucağı kalmamıştır. Kapitalizm, en ücra sömürgeyi de meta değişimi ilişkileri içine sokmuş ve oraya sermaye götürmüştür. Gerçi emperyalizm, sömürgelerde kapitalizmin gelişmesini başlatıp hızlandırsa da, ulusal ekonominin sağlıklı gelişimini engellemekte, hattâ yerel üretim güçlerini tahrip etmekte ve yerel ekonomiyi kendi metropol ekonomisine bağımlı kılmaktadır. Bu nedenle de **çağımızda, bağımlı veya sömürge ülkelerde bağımsız, kendi kendine yeten ulusal ekonomiler aramak hayaldir.** Ama bütün bunlar o sömürülen ve baskı gören halkların bir **iktisadî yaşantı birliğinin** olmadığını göstermez. Sömürgecilik bunu yokedemez veya oluşmasını engelliyemez. Tersine, sömürgeci baskı ve sömürü, sömürülen halkların iktisadi yaşantı birliğini daha da hızla oluşturur, belirgin hale getirir. Yeraltı ve

yerüstü kaynakları talan edilen, kölece çalıştırılan, geri bıraktırılan; diline, sanatına, kültürüne baskı yapılan; horlanan ve türlü biçimlerde ezilen bir halk, doğal olarak bütün bunlara tepki gösterir, birbirine kenetlenir ve bu olumsuz duruma son vermek, ülkesini sömürüden, feodal bölünmüşlükten ve her türlü gerilikten kurtarmak için elinden geleni yapar.

Üstelik, ezilen halkların gözü önünde, ulusal bağımsızlığını kazanan ve gelişme yoluna giren halkların canlı örneği vardır. 1789'da Fransa'da patlak veren güçlü burjuva devriminin, zincirleme, öteki Avrupa uluslarına sirayet etmesi gibi, ulusal kurtuluş savaşları kıvılcımı da bir ülkeden ötekine geçiyor, halklara örnek oluyor, onların kurtuluş ve ilerleme yolundaki azimlerini biliyor.

Yine çağımızda dünya sosyalist sistemi ve uluslararası devrimci işçi hareketi, geri bıraktırılmış, sömürülen, baskı altındaki halklara kurtuluş çağrısını götürüyor, onlara yol gösteriyor ve büyük destek sağlıyor. Bütün bunlar çağımızda hesaba katılması gereken önemli etkenlerdir ve milli mesele tartışmalarında mutlaka gözönünde tutulmalıdır.

Yine bütün bu etkenler çağımızda ulusal devrimin —burjuva demokratik devrimin— sınıfsal güçlerinde de önemli değişmeler yapmıştır. Burjuva demokratik devriminin öncülüğü, artık klasik örneklerde görüldüğü gibi, salt burjuvazi değildir; birçok ülkede öncülük işçi sınıfı veya onun zayıf olduğu yerlerde küçük burjuvazi tarafından yürütülmektedir.

Diğer yandan, akademik lafazanlıklarla, sömürgeler için ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını reddetmek devrimci bir tavır değil, emperyalizme, sömürgeciliğe yarayan bir tavırdır ve ulusal kurtuluş savaşlarının mümkün olmadığı, reddi anlamına gelir. Lenin, ulusal kurtuluş savaşlarının henüz bir çığ gibi başlayıp gelişmediği bir dönemde, geleceği dahice sezinleyerek şöyle diyor :

> «Sömürgelerin kurtuluşu, **ancak** «bir dizi devrim olmaksızın gerçekleşemez» anlamında, «gerçekleşemeyecek» birşeydir. Avrupa'da bir sosyalist devrimle **birlikte** böyle birşeyin pekâlâ gerçekleşebilir olduğu...» (3)

Nitekim Çarlık Rusyasında devrimin başarısı, Lenin'in bahsettiği bu kurtuluş savaşlarının gerçekleşmesi dönemini başlatmıştır. Yine bununla ilgili olarak Lenin şöyle diyor :

---

(3) Lenin, Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri, ANT yayınları, s. 250.

«Tezlerimizde, sömürgelerin özgürlüğe kavuşmalarının milletlerin kendi kaderlerini tayinleri demek olduğunu belirtmiştik. Avrupalılar çok kere sömürge halklarının da milletler olduklarını unutuyorlar; gelgelelim, bu unutkanlığa göz yummak, şovenliğe göz yummakla birdir.

«P. Kievski'nin bir «itiraz»ı var:

«Saf sömürgelerde «kelimenin doğru anlamında bir proletarya yoktur» (Bölüm II). «Kimin için, o halde, 'kendi kaderini tayin' şiarı ortaya atılmaktadır? Sömürgeler burjuvazisi için mi? Köylüler için mi? Fellahlar için mi? Muhakkak ki hayır. Sosyalistlerin sömürgeler için kendi kaderlerini tayin hakkı istemeleri saçmadır. Çünkü işçilerin olmadığı ülkelerde bir işçi sınıfı partisi şiarları atmak genel olarak saçmadır.»

«P. Kievski'nin öfkesine ve bizim görüşümüzü «saçma»lıkla suçlamasına rağmen, bize kalırsa asıl onun iddiaları yanlıştır. Sadece ardlarından kimsenin gözyaşı dökmediği müteveffa Ekonomistler, **yalnız** işçiler için «bir işçi partisi şiarları— atıldığına inanırlardı. Hayır, bu şiarlar bütün çalışan nüfus için, bütün halk için atılmaktadır. Bizim programımızın demokratik kısmı —Kievski onun «genel olarak» anlamı üzerinde hiç düşünmemiştir— doğrudan doğruya halkın tümüne hitap eder; orda «halk»tan söz etmemizin nedeni budur.

«Sömürge ve yarı-sömürge milletlerin nüfusu bir milyarı bulmaktadır demiştik... Bu bir milyar insanın yediyüzmilyonu aşan bir kısmı, işçilerin **var olduğu** yerlerde (Çin, Hindistan, İran, Mısır) yaşamaktadır. Fakat işçileri olmayan, sadece köle-sahipleriyle köleleri olan sömürge ülkelerinde, v.s. «kendi kaderini tayin hakkı»nı istemek, saçma olmak şöyle dursun, her Marksist için bir **zorunluluktur.** Bu sorun üzerinde biraz fazla kafa yorsaydı Kievski bunun farkına varırdı herhalde. Bunun gibi, «kendi kaderini tayin»in her zaman **iki** millet «için», ezilen milletle **hakim** millet için ileri sürüldüğünü de anlardı.» (4)

Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Edişlerinin Değişik Biçimleri :

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının pratikte aldığı biçim, ya da millî meselenin (ulusal sorunun) çözümü, bir ülkeden diğerine değişebilir. Çözüm yolu her ülkede birbirinin tıpkısı olamaz. Bunu tarihi somut şartlar belirler. Stalin şöyle diyor :

«Ulusal meselenin çözümü, ancak gelişmesi içinde ele alınan tarihi şartları göz önünde tutmakla mümkündür. Ulusun belirli bir zaman içinde bulunduğu iktisadi, siyasi ve kültürel şartlar, şu ya da bu ulusun nasıl örgütleneceği, anayasasının hangi biçimlere bürüneceği meselesini halletmek için biricik anahtardır. Her ulus için

(4) Lenin, aynı eser, s. 247-248.

ayrı bir çözüm yolunun bulunması mümkündür. Meseleyi diyalektik olarak koymak, ve özellikle bunu ulusal meselenin çözümünü ararken yapmak, işte bu yüzden zorunludur.

«Durum böyle olduğuna göre, ulusal meseleye, çok yaygın olan ve kolay ve basit «çözüm» arayan bir yola karşı olduğumuzu kesin olarak belirtmeliyiz.» (5)

Bu konuda, hayatın önümüze koyduğu çeşitliliğe rağmen, temelde, başlıca **iki çözüm biçimi** olduğunu söyleyebiliriz.

Bunlardan **birincisi** Sovyet örneğidir. Yani çok uluslu bir ülkede işçi sınıfının başını çektiği devrim hareketi sosyalizme varmış, sömürüye ve millî baskıya son vermiştir. Yugoslavya'daki durum da, bu ülkede sosyalizmin çarpıtılmasına rağmen, aynı nitelikte bir örnektir. Sovyetler Birliğinde, devrimci işçi hareketi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini programına koymuş, kararlı şekilde savunmuş ve işçi hareketi ile tüm ulusal güçleri aynı devrim dalgası içinde birleştirmeyi, tüm demokratik ve devrimci güçleri yönetmeyi başarmıştır. Böylece Sovyetler Birliği'nde, bağımlı ve sömürge uluslar yalnız ulusal özgürlüklerini kazanmamışlar, aynı zamanda işçi sınıfı öncülüğünde sosyalizme de ulaşmışlardır. Yani ulusların politik kurtuluşu, ekonomik ve sosyal kurtuluşla tamamlanmıştır.

Çarlık Rusyasında olgunlaşan devrimin objektif ve sübjektif şartları bu çözümü getirmiştir. Yani bir yandan emperyalizmin içine düştüğü derin bunalım, keskinleşen sınıf mücadeleleri, Çarlık Rusyasında gelişen devrimci yığın hareketi, hakim sınıfların savaştan bitkin düşmesi ve böylece bu ülkede oluşan «en zayıf halka»; diğer yandan son derece iyi örgütlü, savaşçı, yığınlara öncülük edebilen, yol gösterebilen bir parti..

1917 Ekim Devriminden sonra gözler Batı Avrupa'ya, özellikle Almanya'ya çevrilmiş ve o dönemde devrimin bu bölgeye sıçrayarak gelişmiş kapitalist ülkeleri sosyalizme götüreceği, bunun da diğer sömürge ve bağımlı halklara özgürlük getireceği umulmuştur. Ama tarihî gelişim böyle umulduğu gibi olmadı, bu ileri sanayi ülkelerinde devrim patlak vermedi. Ancak, Sovyet devriminden sonra Asya, giderek —2. Dünya Savaşından sonra— Afrika'da pekçok ulus sömürgeciliğe başkaldırarak bir dizi millî ve demokratik nitelikte devrimler başlattılar ve başarıya ulaştırdılar. Böylece pek çok ülke politik bağımsızlığına kavuştu ve dünya sömürge sistemi çöktü. Bazı ülkelerde ise ulusal kurtuluş, elverişli koşullarda, sosyalist devrimle tamamlandı.

Ulusların bu tür bağımsızlığa kavuşmaları, diğer bir deyişle kendi kaderlerini tayin edişleri, pratikte gördüğümüz **diğer yoldur.** Bu şekliyle, bağımlı ulusun politik bağımsızlığa kavuşması,

(5) Stalin, Marksizm ve Milli Mesele, s. 31.

egemen ulusun işçi sınıfının devrimi sonucu değil, ezilen ulusun doğrudan bağımsızlık savaşının sonucu olmuştur. Kuşkusuz, Birinci Dünya Savaşından sonra ulusal kurtuluş savaşları için uygun bir ortam doğmuştur. Bir yandan Sovyet örneği ve onun geniş politik, ekonomik, askeri desteği, diğer yandan sömürgeci ülkelerin emperyalist savaşlarda yorgun düşmeleri, kurtulan ülkelerin birbirlerine sağladıkları destek ve genel olarak tüm dünyada, özel olarak da ileri kapitalist ülkelerde gelişen işçi sınıfı hareketi ve tüm barışsever, demokratik kitle hareketleri..

Açıktır ki bu yollardan birini veya diğerini seçmek keyfi, isteğe bağlı birşey değildir. Herhangi bir sömürge veya bağımlı ulusun kurtuluşuna hangi yoldan —hakim ulusun işçi sınıfının başını çekeceği bir devrimle mi; yoksa bağımlı ulusun kurtuluş güçlerinin yürütecekleri bir savaşla mı varılacağını somut tarihî şartlar belirler. Çok uluslu bir ülke için de, metropolden uzak herhangi bir sömürge için de bu böyledir.

Örneğin sömürgeci bir ülkede devrim şartları olgunlaşmışsa ve bu arada işçi sınıfı da devrimi başaracak bir bilinç ve örgütlenme düzeyinde ise, ezilen ulus açısından da devrim hareketinin motoru hakim ulusun işçi sınıfı olacak ve o, ülkedeki tüm devrimci, demokratik güçleri ve bu arada ezilen ulusun kurtuluş güçlerini devrimci komutası altında aynı cephede birleştirerek zaferi sağlıyabilir ve millî meselenin çözümünü mümkün kılar. Ancak şartlar böyle olmayabilir. Yani ülkede hakim ulusun işçi sınıfı açısından devrim şartları olgunlaşmamış, işçi sınıfı, önemli buhranlara rağmen, devrimi başaracak, tüm devrimci güçleri sürükleyecek bir bilinç ve örgütlenme düzeyine varmamış olabilir. Tam tersine ezilen halk üzerindeki ulusal baskı o düzeye varır ki bu halkın ulusal kurtuluş yolundaki mücadelesi çok daha öncelik kazanabilir; ulusal kurtuluş savaşı başlayıp başarıya ulaşabilir.

Örneğin eğer Fransız işçi sınıfı daha önce köklü bir devrimi başarabilseydi, **Cezayir**'in sömürge durumuna, Cezayir halkının bir silâhlı kurtuluş savaşı vermesine lüzum kalmadan son verilebilirdi. Şüphesiz bu durumda dahi Cezayir halkı devrime destek olacaktı. Ama tarihî şartlar buna elvermedi; Cezayir halkı ulusal kurtuluş savaşını başlattı ve **Fransız** işçi sınıfı ona destek oldu.

Portekiz için durum daha da farklıdır. Angola, Mozambik, Gine gibi Portekiz sömürgelerinde kurtuluş mücadelesi çok daha önce silâhlı savaşa dönüştü. Ulusal kurtuluş güçleri, Portekiz sö-

mürgecilerine ağır darbeler indirdiler ve ülkelerinde kitlelerle güçlü bağlar kurdular. Portekiz sömürgecileri bu umutsuz, zorba savaşı sürdürmeye çabalarken 1974 yılında faşist rejim devrildi ve yönetim devrimci güçlerin eline geçti. Yeni yönetim sömürgelerdeki kurtuluş güçleriyle anlaşarak onlara bağımsızlık tanıdı. Bu olayda sömürgelere bağımsızlık tanınmasında tayin edici güç hangisidir? Sömürgelerdeki kurtuluş savaşları mı, yoksa Portekiz'deki iç devrim mi? Kuşkusuz her iki hareket de birbirini karşılıklı etkilemiştir. Sömürgelerdeki kurtuluş savaşları olmasaydı, faşist yönetim buralarda ağır darbeler yiyip bir bunalıma, çıkmaza sürüklenmeseydi belki daha uzun süre devrilmeyecekti. Ama bizzat Portekiz halkının, en başta da Portekiz işçi sınıfının içteki kararlı, bilinçli, örgütlü mücadelesi olmasaydı Portekiz'de devrim, tüm bunalımlara rağmen yine de olmayacaktı. Sömürgelerdeki kurtuluş hareketleri bu bunalımı arttırarak, faşist güçleri yıpratıp gözden düşürerek Portekiz devrimine büyük çapta yardımcı olmuştur. Bunun gibi, Portekiz devrimi olmadan da, Portekiz faşist yönetimi, Amerika'nın Vietnam'da yaptığı gibi, ergeç teslim bayrağını çekip sömürgelerden çekilmek zorunda kalacaktı. Ama devrim, bu çekilmeyi çabuklaştırmış; yani o da kurtuluş savaşlarının başarısına yardımcı olmuştur.

Ulusal kurtuluş savaşı ile, metropolde başını işçi sınıfının çektiği bir devrimin aynı ana rastlaması, ya da aynı süreç içinde yer alması, hem ulusal kurtuluş savaşının, hem de sosyalist devrimin başarısı yönünden en istenir, en elverişli durumdur. Çünkü böyle bir durumda hem metropoldeki emekçi halkın, hem de sömürge halkının müşterek düşmanı sömürgeci kapitalistlerin gücü dağılır, yenilgileri kolaylaşır. Zaten bu nedenle de hakim ulusun işçileri ile ezilen ulusun kurtuluş güçleri arasında en sıkı ittifakın, dayanışmanın sağlanması zorunludur; bu, uyulması gereken devrimci bir ilkedir.

Değişik Ulustan İşçilerin İttifakı :

Ezen ve ezilen ulusların işçi sınıfları, demokratik ve devrimci güçleri arasında gerçekleştirilmesi gereken ittifak biçimleri de ülkeden ülkeye değişen objektif şartlara, somut duruma göre değişik biçimler gösterir. Lenin, proletarya partilerinin görevini iki yönlü koyuyor : 1. ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için ciddi mücadele, 2. aynı devlet içindeki bütün milletlerin proleterlerinin sınıf mücadelesinde sımsıkı, çözülmez ittifakı.

«Doğu Avrupa ve Asya'da burjuva-demokratik devrimlerin başlamış olduğu bir sırada, millî hareketlerin ortaya çıkıp şiddetlenmesi ve bağımsız proletarya partilerinin kurulması döneminde, bu partilerin millî siyaset konusundaki görevleri çifte olmalıdır: Burjuva-demokratik reform henüz tamamlanmadığı, ve işçi sınıfı demokrasisi milletlerin eşit hakları uğrunda tutarlı, ciddi ve içten (Kokoşkin tarzı liberal değil) bir savaş sürdürdüğü için, bütün milletlerin kendi kaderlerini tayin haklarının tanınması; sonra da, belli bir devlet içinde, o devletin tarihindeki bütün değişiklikler boyunca, tek tek devletlerin sınırlarının burjuvazi tarafından şu ya da bu biçimde nasıl değiştirildiğine bakmadan, o devlet içindeki bütün milletlerin proleterlerinin sınıf mücadelesinde sımsıkı, çözülmez bir ittifak.»(6)

İşçi sınıfının ve demokratik güçlerin dayanışması, aynı devlet içinde olmasa da yine gerekli ve zorunludur. Örneğin Vietnam savaşı sırasında, burjuva şartlanmalar ve sarı-sendika hareketiyle büyük çapta devrimci görevlerinden saptırılmış olmasına rağmen, Amerikan işçi hareketindeki tutarlı sosyalist unsurlar ve ilerici, barışsever çevreler, bizzat ABD'de savaş aleyhtarı kampanyalarla, gösterilerle, savaşa gitmeyi reddetmekle, Vietnam halkına ilaç yardımı sağlamakla bu halkın ulusal kurtuluş hareketini desteklediler. Vietnam halkı ise bizzat yürüttüğü çetin savaşla emperyalizmin burnunu kırdı, onu geriletti. Vietnam halkının bu başarısının, tüm dünya halkları için olduğu kadar, bizzat —onların birçoğu bunun bilincinde olmasa da— Amerikan emekçilerinin yararına olduğu, onların gelecekteki gerçek kurtuluşlarına bir adım teşkil ettiği kuşkusuzdur.

Vietnam devrimcileri, tüm halklarla olduğu gibi bizzat Amerikan halkıyla enternasyonal dayanışmayı, onlara kardeşçe seslenmeyi bir gün dahi ihmal etmediler. Ho Şi Minh, tüm bildirilerinde, bizim düşmanımız Amerikan emperyalistleridir, Amerikan halkı ise bizim dostumuzdur, diyordu.

Çok uluslu devletlerde ise hakim ulusun işçi sınıfının, özel olarak ezilen ulusun işçileriyle ve genel olarak ulusal kurtuluş güçleriyle ilişkileri elbette daha ileri düzeyde ve farklı olacaktır. Böyle durumlarda Lenin'in, proleter partilerinin önüne koyduğu **«Çifte görev»** daha da önem kazanır : Bir yandan ulusal eşitsizliğe, millî baskıya karşı ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı yolunda ciddi mücadele; diğer yandan çeşitli ulustan işçiler arasında sımsıkı, çözülmez bir ittifak.

---

(6) Lenin, Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 119.

Bir ülkede devrimin başarısı, tüm toplumun sömürüden kurtuluşu ve özel olarak da ulusal baskının son bulması için bir bakıma zorunlu bir şart olan bu görevin başarılması pratikte kolay olmamaktadır; kolay olmadığını tarihî deneyler bize gösteriyor. **Bunun gerçekleşmesini engelleyen nedenlerden biri, hattâ başlıcası, hakim ulusun işçi sınıfının kendi görevini gereğince kavramaması, onu üstlenememesidir.**

İşçi sınıfı, öteki sınıf ve tabakalar gibi, burjuva bir toplumda burjuvazinin ideolojisiyle, propaganda ve beyin yıkama makinasıyla yüzyüzedir. Ondan sürekli etkilenir. Burjuvazi kendi çıkarlarını tüm toplumun çıkarları gibi göstermeye çalışır. İşçi sınıfını pasifist görüşlerle besler, devrimden uzaklaştırmaya çalışır, birtakım tavizlerle oyalar. Örneğin sömürgelerin elde tutulmasını, başka halklara yapılan baskıyı tüm toplumun çıkarına, gerekli ve zorunlu işlemler gibi göstermek için elinden geleni yapar. Oysa açıktır ki burjuvazinin çıkarlarıyla işçilerin çıkarları birbirine terstir. Ama işçilerin bunu kavramaları bu konuda ciddi bilinçli, örgütlü çabalara bağlıdır. **Işçi sınıfının bunu başaramadığı, kendi bağımsız politikasını koyup yürütemediği, kendisi için bir sınıf olarak örgütlenemediği durumlarda işçi hareketi burjuvazinin dümen suyuna girer ve ne kendisini kurtarmak için, ne de kendisiyle birlikte tüm toplumu kurtarmak için gerekeni yapamaz. Bu olumsuz durum, işçi sınıfını, uluslararası ilişkilerde enternasyonalizme değil, sosyal şövenizme götürür.** Birçok ülkede ve özellikle İngiltere, Almanya gibi Batı Avrupa ülkelerinde daha önce ve hâlâ görülen bu durumun, şüphesiz maddi temelleri vardır. Yazımızın ilerdeki bölümlerinde sosyal-şövenizme ve onun maddi temellerine daha geniş şekilde dokunacağız.

Burjuva şöven şartlanmalardan kendisini kurtaramamış bir işçi sınıfının ve onun politik örgütünün, milli meselede kendisine düşen görevleri yapamıyacağı, hattâ bu görevleri benimsemiyeceği açıktır. Gereğince bilinçlenemememiş, ya da ters yönde şartlandırılmış hakim ulus işçileri, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesine sahip çıkmadıkları gibi, buna tepki gösterir ve burjuvazinin «vatanın savunması», «ulusun birliği» gibi sloganları altında heyecanlı savaşlar vermeye, ulusların özgürlük mücadelelerini bile boğmağa rahatça koşabilirler; yani yapmaları gerekenin tam tersini yaparlar.

Sosyalizm tarihi bize, sosyal-şövenizme batmış, çok önemli, bizzat işçi sınıfının kaderini ilgilendiren konularda görevini yapamamış işçi sınıfı partilerinin pek çok örneğini sunmaktadır.

Bunlar elbette gerçek devrimci partiler değillerdir; ama böyle olması, işçi sınıfı adına yola çıkmış birkısım partilerin zamanla burjuvalaştığı, ya da hiçbir zaman gerçek işçi sınıfı partisi olmadığı gerçeğini değiştirmez.

Hakim ulusun işçi hareketinde ortaya çıkabilen böylesine olumsuz bir durum, ister istemez ezilen ulusun işçi hareketini ve tüm ulusal kurtuluş güçlerini de olumsuz yönde etkileyecektir.

Ezilen ulusa mensup geniş halk yığınlarında zaten hakim ulusa karşı, uğranılan ağır baskı ve sömürünün yarattığı olumsuz duygular, kinler, düşmanlıklar vardır. Hakim sınıflar, ulusal baskı politikasını uygulayarak halkları karşı karşıya getirirler. Ezilen, baskı gören kitleler, baskının asıl kaynağını, hakim ulusun kapitalistlerini, büyük toprak sahiplerini kolayca göremez, baskı ve sömürünün sınıfsal niteliğini açıkça teşhis edemezler. Zaten baskı ve sömürüyü uygulayan hakim sınıflar bunu bizzat kendi elleriyle yapmazlar; bu işte koca bir devlet örgütü, onbaşısından generaline dek bir ordu; polisi, tahsildarı, idarecisi, yargıcı ile geniş kadrolar ve hattâ şövenizmle şartlandırdıkları sivil halkı kullanırlar. Bu nedenle ezilen ulusun geniş yığınları, baskı ve sömürünün sorumluluğunu hakim ulusun tüm bireylerine mal etmeye yatkındırlar. Üstelik bizzat ezilen ulusa mensup hakim sınıflar da, bir başka yönden, sınıfsal özü gizlemek, kendilerini de temize çıkarmak için, olayları böyle göstermeye çalışırlar. Nasıl ki ezen ulusun burjuvazisi —yani ulusal baskının yaratıcısı— kendisini gizlemek için, bütün bir ulusu baskı aracı yapıp öne sürüyorsa veya buna çalışıyorsa, ezilen ulusun büyük toprak sahipleri ve diğer feodal, gerici unsurları da halkların birbirlerini düşman bilmelerinden yararlanırlar. Nasıl ki ezen ulusun burjuvazisi, «sosyal barış», «ulusal birlik» teranesiyle kendi emekçi halk kitlelerini kuyruğuna takmak istiyorsa, ezilen ulusun hakim sınıfları da, aynı sosyal-barış ve birlik teranesiyle kendi emekçi yığınlarının gözünün açılmasını engellemeye çalışırlar. Emekçi halk yığınları asıl düşmanı tanıdıkları zaman bu oyun bitecektir.

Ezilen ulusun emekçi yığınlarındaki ve aydın kesimindeki bu yanlış şartlanmalar da, her iki ulusun işçilerinin birliğini, ittifakını zayıflatan diğer bir engeldir. Bununla mücadele etmede ezilen ulusun sosyalistlerine büyük görevler düşer. Düşmanın, hakim ulusa ait emekçi halk olmayıp, burjuvazi ve büyük toprak sahipleri olduğu kitlelere ısrarla anlatılmalıdır. O burjuvazi ve bü-

yük toprak sahipleri ki, aynı zamanda kendi uluslarının işçi ve köylüleri, demokrat aydınları üzerinde de her türlü baskı ve zulmü yapmaktan kaçınmazlar.

Halklar arasında suni olarak yaratılan düşmanlıkların giderilmesinde ve işçilerin ittifakının sağlanmasında en büyük görev, hiç kuşkusuz hakim ulusun işçi hareketine düşer. Düşmanlıkları gidermek, ezilen ulusun işçilerine ve diğer emekçi halk yığınlarına güven vermek, ancak onun ciddi, kararlı, yiğit çabalarıyla mümkündür.

Çok uluslu bir ülkede işçilerin birliğinin gerçekleşmesi, dayanışmanın biçimi ve derecesi, özel birtakım koşulların yanısıra, başlıca, yukardan beri sözünü ettiğimiz işçi hareketinin niteliğine bağlı bulunmaktadır. Sosyal-şövenizmden kurtulamayan bir işçi hareketi besbelli ki bu görevi başaramaz. Sömürge ve bağımlı halkların işçileri, köylüleri, aydınları üzerinde yürütülen ulusal baskıya, zulme açıkça karşı çıkmayan veya bu baskıları sessizlikle onaylayan, hattâ açıkça destekleyen bir işçi hareketi nasıl iki ulusun işçileri arasında ittifak sağlayabilir?

Açıktır ki sorun, aynı zamanda bir **program** meselesidir. **Ve sorun yalnızca ezilen ulusun işçileriyle en sıkı ittifakı kurmak değildir. Ezilen ulusun, ulusal baskı ve sömürüye karşı olan tüm ulusal ve demokratik güçleriyle de ittifak ve dayanışma sorunudur.** Öyle olunca da işçi sınıfının sunacağı program ve bu programı gerçekleştirmek için yürüteceği mücadele büyük önem taşıyor. Hiç kuşkusuz her ülkede işçi sınıfının demokratik çalışma ortamı aynı değildir. Burjuva demokrasisinin geniş boyutlarıyla var olduğu ülkelerle, işçi sınıfı örgütleri üstünde Demokles'in kılıcının her an sallandığı ülkelerin şartlarını göz önünde tutmalı elbette. Ancak bir programa inanıp inanmamak, onu benimseyip benimsememek vardır, bir de bu uğurda şartlara uygun, gerçekçi mücadele.. Önemli olan, özde, işçi sınıfının veya onun politik örgütünün tavrının gerçekte ne olduğudur. Bir ülkede işçi sınıfının mücadelesi önünde yasal engeller varsa, besbelli yalnız bu konuda değil, genel olarak vardır.

Çeşitli ulusların işçi hareketlerinin örgütlenişini ve bunlar arasındaki birliğin, dayanışmanın biçimini somut tarihi şartlar; coğrafi konum, ekonomik yapı, işçi hareketinin niteliği, gelişkinlik derecesi v.s. belirler. Ve bu dayanışma, en basit politik destekten eylem ve örgüt birliğine kadar çeşitli biçimler alabilir.

Bu konuda **coğrafi konum** önemlidir. Birbirinden ayrı sınırlara sahip metropol ve sömürge işçilerinin ilişkileri ile (örneğin Portekiz-Mozambik) aynı ülkede yaşayan halkların (örneğin İspanyol-Bask) işçilerinin ilişkileri, ilke aynı olsa da, biçimde oldukça farklı olacaktır.

Ulusların **ekonomik, sosyal yapıları** önemlidir. Örneğin tekelci kapitalizm aşamasındaki Fransız işçi sınıfını somutta uğraştıran sorunlarla, bir Çinhindi sömürge halkının proletaryasını uğraştıran sorunlar oldukça farklıdır. Gelişmiş metropol ülkeleri işçilerinin sorunları **sosyalist devrim** hedefi üzerinde yoğunlaşır. Oysa bağımlı ve sömürge bir ülkede sorun, öncelikle dış boyunduruğa son vermede ve feodal gericiliğin tasfiyesinde, yani **milli demokratik devrim** üzerinde yoğunlaşır. **Sınıf konumları, örgütlenme ve cephe biçimleri, taktikler, ister istemez farklar gösterecektir.**

İşçi hareketinin niteliği önemlidir. Sosyal-şövenist partiler ile devrimci partilerin işçi hareketinde sağlıyacakları ittifak aynı olamaz. Gerçekten devrimci proleter partileri çeşitli ulusların işçi hareketini birbirine yaklaştırırken oportünist partiler uzaklaştırır.

Gine devrimci hareketinin lideri Cabral'ın şu değerlendirmesi bu bakımdan ilginçtir :

> «Halklarımız Portekiz faşist-sömürgeci hükümetiyle, Portekiz halkı arasında bir ayırım yapmaktadır : Onlar Portekiz halkına karşı savaşmıyorlar. Öte yandan egemen sınıfları tarafından sömürülen Portekiz halk kitlelerinin nesnel durumu, kendilerine, Afrika halklarının Portekiz sömürgeciliği üzerindeki zaferiyle elde edecekleri büyük avantajları göstermelidir. Portekiz halkına sömürgeciliğin zehirli artıklarını yoketmekte yardımcı olmak ve, kendilerinin de, Afrika halklarının haklı mücadelelerine karşı genellikle olumsuz bir tutum takınmalarına yolaçan köleleştirici ideolojiye karşı koymak, Portekiz okumuşlarının ve özellikle demokratlarının görevidir. Bunu yapmak için, bu okumuş çevreler, Afrika halklarının gerçek yetenekleri ve değerlerine karşı önyargı ve temeli bozuk bir kinden oluşan kendi emperyalist düşünce yapılarını da alt etmek zorundadırlar. «Kendi kendini yönetmek olgunluğuna erişmemiş» teorisinin bir safsata olduğunu ve baskının hiç bir zaman bir erdem ve yetenek olmadığını kavrayana dek Portekiz demokratları, halklarımızın haklı isteklerini anlamaktan her zaman geri kalacaklardır.
>
> «Şunu açıkça bir kez daha belirtmeliyiz ki, üzerinde faşizmin olancasının uygulandığı halklarımız Portekiz faşizmiyle savaşmıyor : biz Portekiz sömürgeciliğiyle savaşıyoruz. Portekiz'deki faşiz-

min yıkımı Portekiz halkının işi olmalıdır; Portekiz sömürgeciliğinin yıkımı ise bizim halklarımızın işi olacaktır. Portekiz'de faşizmin yıkılışı Portekiz sömürgeciliğinin yıkımına yol açmayabilir ve bu görüş bazı Portekiz muhalefet liderlerince öne sürülmüştür fakat bizim, Portekiz sömürgeciliğinin temizlenmesinin Portekiz'de faşizmin yıkımına yol açacağından kuşkumuz yok. Kurtuluş mücadelemizle Portekiz faşizminin yıkımına eylemle katılırken Portekiz halkına kardeşçe dayanışmamızın olası en en iyi kanıtını da sunmaktayız. Bu unsur, faşizme karşı savaşı güçlendirme yolunda Portekiz halkından aynı dayanışmayı bekleyen bizim halkımız için bir onur nedenidir.

«Eğer Portekiz muhalefeti —bazı kesimlerin çoktan yaptığı gibi— kendi içinde bir bütün olabilseydi, bizim halklarımızın kendi kaderlerini tayin ve bağımsızlığı ilkelerini kabullenebilseydi, ve Portekiz halkına, faşizme karşı doğrudan bir savaşta kılavuz olabilseydi, Portekiz sömürgeciliğinin ve faşizminin aynı zamanda ortadan kalkması adına Portekiz'in ilerici ve demokratik güçleriyle bir bağlaşıklık kurmaya hazır olacaktık. Ortak düşmana karşı ortak mücadele halklarımızın ve Portekiz halkının çıkarlarına hizmet edecek, gelecekteki dostluk ve dayanışmamızın da temelini oluşturacaktı.»(7)

Çağımızda, bir yandan **ileri kapitalist ülkelerde** tekellerin hakimiyetine son vermek, emekçi kitlelere dayanan gerçekten demokratik yönetimler kurmak ve sosyalizmi gerçekleştirmek savaşı işçi sınıfının öncülüğünde devam ediyor. Diğer yandan, politik bağımsızlığına kavuşmuş **«üçüncü dünya»** ülkelerinde yeni sömürgeciliğe, emperyalizmin kalıntılarına karşı ve ekonomik bağımsızlık için ilerici bir savaş veriliyor. Bunun yanısıra, **henüz bağımlı ve sömürge olan ülke halkları** ulusal kurtuluş yolunda mücadele ediyorlar. Bu ülkelerin her birinde işçi sınıfı ülkenin somut şartlarına göre örgütlenmiştir veya örgütlenmektedir.

Bugün işçi hareketinin dünya ölçüsünde «enternasyonal» tipinde bir merkez örgütü yoktur(Sosyalist ve Troçkist enternasyonalleri saymıyoruz; besbelli ki bunlar devrimci işçi hareketini temsil etmezler). Ama işçi sınıfının ve ezilen halkların dayanışması dünya ölçüsünde konferanslar, uluslararası kuruluşlar yoluyla pratikte çok çeşitli biçimler altında devam ediyor. Bütün sorun, herbiri kendi ülkesinde, kendi ülkesinin somut şartlarına göre devrimci mücadele yürüten işçi sınıfı partileri arasında ve genel olarak işçi sınıfı ile tüm demokratik güçler arasında uluslararası dayanışmayı sağlam ilkeler üzerinde yürütmektir. Bu dayanışmanın gelişmesi, bilimsel sosyalizmin ilkelerine sıkı sı-

---

(7) Amilcar Cabral, Gine'de Devrim, Koral Yayınları, s. 21-22.

kıya bir bağlılık ve şövenizme, ulusal dargörüşlülüğe, herçeşit oportünizme karşı ciddi bir mücadele ile mümkündür.

Değişik uluslardan işçilerin ittifakını veya hakim ulusun işçileri ile ezilen ulusun devrimci güçlerinin dayanışmasını soyut, içeriksiz, ilkesiz birlikler olarak düşünmemeli. Kuşkusuz, birden fazla ulusun yaşadığı bir ülkede tüm ulusların işçileri arasında sıkı bir ittifak gerekir. Ama sağlam ilkeler üzerinde. Örneğin günümüzde görülüyor ki tek bir ülkede ve tek bir ulusun işçi hareketinde bile pek çok bölünmeler vardır. İdeolojik bölünmeler örgütsel bölünmeler yaratıyor. İşçi kitlelerini sosyal-demokrat, uzlaşmacı veya sol sekter, maceracı görüşler etkiliyor. Besbelli ki bu durumda birlik sağlamak, herkesi ilkesiz biraraya toplamakla değil, yanlış görüşlere karşı ciddi ideolojik mücadele vererek, işçileri uyararak, devrimci ilkeleri onlara mal ederek sağlanabilir. Bunun gibi çeşitli uluslardan işçilerin birliği de ancak doğru ilkeler ve buna dayalı ortak bir program çerçevesinde sağlanabilir.

(Gelecek sayıda devam edecek)

TOPRAK DAMLI EVLERDE BİNLERCE ÖLÜ

M. TEKİNCAN

6 Eylül günü öğleyin, Diyarbakır'ın Lice İlçesi merkez olmak üzere Güneydoğunun bazı illeri ve ilçeleri deprem felaketine uğradı. Ve değişik aralık ve şiddetlerle sarsıntılar devam edip gitti. Binlerce yurttaşımız toprak damlı evlerin altında kalarak hayatlarını kaybettiler. Öteden beri heyelan tehlikesiyle karşı karşıya bulunan ve çoktandır uygun bir yerleşim bölgesine taşınması zorunluluğu beliren Lice alt-üst oldu. Duvarları kayalıklara, toprak yığınlarına, yada bir başka evin duvarına dayanan binlerce ev yerle bir oldu. Sönen ocaklara, binlerce ölüye, binlerce yaralıya, eli koynunda kalanlara bakılırsa olup biten sanki bir afet değil, bir harp meydanı.

Doğal afetlerin, hele hele depremlerin şu yada bu şekilde ve hassasiyette önceden haber alınmasının olanak içinde bulunduğu biliniyorsa da, önlenebilmeleri —mesela depremlerin— olanaksızdır. Ama ne varki, sonuçları önceden düşünülerek zorunlu tedbirler alınırsa, zararları büyük ölçüde önlenebilir, ya da asgariye indirilebilir.

Türkiye belli bir deprem kuşağı içerisindedir. Hangi bölge ya da yörelerimizde deprem tehlikesinin olduğu ve aşağı-yukarı hangi şiddetlerde deprem tehlikesiyle karşı karşıya bulunabile-

ceği bilinmektedir. Buna rağmen depremler yurttaşlarımızı, her keresinde hep toprak damlı evlerinde yakaladı. Ve sonuçları amansız oldu. 140.000 toprak damlı evin yıkıntısı altında 45.000 kişinin ölümüne, tarifsiz acı ve yoksulluklara neden olan Erzincan depreminden bu yana, yurdumuzun, deprem tehlikesi ile karşı karşıya olduğu önceden bilinen birçok yöresinde felaketler eksik olmadı. 1952'de Hasankale, 1953'te Yenice-Gönen depremleri... Varto ve Gediz depremleri ise sonuçları ile henüz hafızalardan silinmemiş olanlardan. Varto ve Gediz depremlerinden sonra ne oldu? Burjuva sınıfının, egemen sınıfların iktidarları, en yetkililerinin ağzından neler dediler ve neler yaptılar?

Dedikleri Şu :

Allahın verdiğinden sual edilmez. Çok üzgünüz ama elden ne gelir... Ölenlere mağfiret, kalanlara sabır ve başsağlığı dileriz. Yaralar tez elden sarılacaktır. Yıkılanın yerine daha iyisi hemen yapılacaktır. Yiyecek, içecek, giyecek gibi tüm yardımlar yerine ulaşmaktadır. Herşey yolundadır. Yalnız şu şu köylere henüz varılamadı. Acımız büyüktür. Kaderde, kıvançta, tasada birliğiz. Hükümetimiz kudretli ve merhametlidir; ona güvenin. Selam, kelam...

Böyle dediler demesine ya, gerçekten olup bitenler böyle olmadı.

Bir kere yaraların tezelden sarılması bir yana, bugüne kadar olsun sarılmadı.

Dışardan gelen, içerden yapılan yardımlar felaket bölgelerine bütünüyle ulaşamadı. Ulaşanlar ise gerçekte büyük kayba uğrayanların, acı çekenlerin, muhtaçların eline kolay kolay geçemedi. Felaketzedelere gönderilen birçok yiyecek, giyecek vs. mallar, afet ortamını ganimet bilen bir takım vurguncular, birtakım ticaret erbabı tarafından büyük kent pazarlarında alınıp satıldı.

Damları başlarına çöken insanlar için yeni barınaklar öyle tezelden filan yapılmadı. Yurttaşlar, daha çok kendi olanaklarıyla yaptıkları yerlerde kışladılar.

Yapılan konutlar halkın ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak kaldı. Kalabalık nüfuslu ailelere de ancak birkaç kişinin barınabileceği küçücük barakalar yapıldı. Kişi hayvanından, işinden gücünden soyutlanarak ev sahibi yapıldı (!)

Konutlar ve diğer imar işleri yapılırken ölçüsüz yolsuzluklar yapıldı, devlet eliyle kişiyi zengin etme çabaları çokça görüldü. İnşaatlarda gerekli malzemeler, gereken oranda kullanılmadı. Çimento, demir vs. malzemeler çalınıp çırpıldı.

Felaketzedeler, sağlam bir zemin üzerindeki yerleşim bölgesine; depreme dayanıklı, malzemeleri iyi seçilmiş ve yerinde kullanılmış barınaklara hiçbir zaman kavuşmadılar; hem, bunca zaman geçmesine rağmen. Yurdun şurasında burasında birçok deprem evleri görürüz, düzgün sıralar halinde. Bir kalemden çıkmış gibi standart evler... Kütahya'da, Eskişehir'de, Varto'da, Hınıs'da, Gediz'de... Bunlar, adeta desinler diye yapılmış, kullanılmayan evlerdir.

Varto depremi 1966'da 20.00 toprak damlı evin, 2394 canın ölmesine neden oldu. Ve felaket nice yoksullar, nice acılar, nice yetim çocuklar bıraktı. Üzerinden dokuz yıl geçmesine rağmen, yurttaş olarak, «kaderde, kıvançta, tasada ortak» olduğumuzun söylenmesine rağmen, Varto'lu felâketzedelerin acıları yerli yerinde duruyor. Yaralar sarılmadı. Hükümetler güven oyu almadı.

Sayın Fikret Otyam, 10 Eylül tarihli Cumhuriyet'te, «Ankara Notları»'nda şöyle diyor :

«Varto'da sağ kalanlar, hükümetin verdiği sözü tutmasıyla açıkta kalmadılar gerçekten, kıştan önce kümeslere tıkıldılar. Kaç yıl geçti aradan ve ne oldu. Sigaraydı, rakıydı konulan deprem fonu, hani nerde yeni Varto? Yok... Hayır, bin kere hayır, ne bölgecilik, ne ayrımcılık, ama bu da bir gerçek, Gediz daha sonra depreme uğrayan Gediz, şimdi mamur bir ilçedir ama Varto? Kim der Varto da yapıldı diye? Kimse diyemez... Bu da mı Doğu'nun yazgısı içine giriyor dersiniz?

«Evet, kim soracak ilk anda çöken binaların, devlet binalarının hesabını? Kim yaptı bunları, nasıl yaptı, kim onayladı, kim teslim aldı, neden aldı? Nerde bunların hesabı? Kim soracak yaman meraklanırım... Kimse sormayacak, sorulmaz, sordurmazlar, bu, düzenin gereğidir... Soygun düzeninin...

«Bu da geçecektir, acılar yüreklerde küllenerek, bu da geçecektir... Yenileri olacaktır... Yok deprem bölgesi yapı tüzüğü imiş, yok kimse açıkta kalmayacakmış... Yok bir de açıkta mı bırakılacaktı üstelik?. Bunlar hep aynı laflar, eski plaklardan gibi... Değişmeyen...»

Bugün Lice ve dolaylarındaki depremde büyük can kaybı var. Henüz enkazlar altından cesetler çıkarılmakta. Birçok köylerde ölü sayısını bilen yok. Bugünkü durumuyla ölü sayısının

5 binin üzerinde olduğu biliniyor. Daha fazla olduğu da söyleniyor. Resmî ağızlar, öteden beri çalınan bir plak gibi. Radyo ve televizyon, ancak neden sonra olayı duyurdu. Üzüntüler belirtildi. Kaderde, kıvançta, tasada birlik olduğumuz iyice vurgulandı. Seçim ortamının cazip hale getirdiği vatandaşın ayağına gidildi. Ölenlere rahmet, kalanlara sabır dilendi. Yaraların sarılacağı, yıkılanın yerine daha iyisinin yapılacağı, yardımların hedefine ulaştığı söylendi. Hükümetin kudreti, güvene layık olduğu belirtildi. Resmî ağızlar böylesine rahat bir dil kullanıyorlar. Onlara göre ortalık güllük gülistanlık..

Beri yandan TÖB-DER ve TÜM-DER Diyarbakır örgütlerinin temsilcileri Lice'li yurttaşlarla birlikte düzenledikleri basın toplantısında deprem ile ilgili görüşlerini kamuoyuna açıkladılar. Ankara'da düzenlenen basın toplantısında, on bini aşkın nüfuslu Lice kasabasında ölü sayısının 4000'in üzerinde, köylerde ise 3000 dolaylarında olduğunu ifade ettiler. (Son hesaplamalar, Lice merkezinde ölü sayısının çok daha fazla olduğunu gösteriyor). Ve şu gerçekleri ortaya koydular :

> «Deprem sahasında bulunan ilerici kuruluşlar, durumu öğrenir öğrenmez, birkaç eczaneden aldığımız ilâç ve malzemelerle ilk kurtarma ekibi olarak deprem bölgesine vardık. 100-150 yaralı ile 200'e yakın ölüyü enkaz altından elimizle çıkardık. TRT olayı, TÖB-DER Diyarbakır şubesindeki arkadaşların devamlı ikazları sonunda ancak 15.40'ta vermiştir. Diyarbakır Valisi olay yerine ancak saat 17.00'de gelmiştir. Askeri birlikler olaydan tam 11 saat sonra varmışlardır. Olaydan 24 saat sonra Kızılay ekibi olay yerine varmış, beraberinde getirdikleri 650 çadır ve battaniyeleri ancak saat 17.00 sıralarında bir grup halka dağıtabilmişlerdir. Deprem bölgesindeki köylere 3 gündür hükümetçe hiçbir yardım yapılmamıştır. Halen 30 kadar köyle irtibat kurulmamıştır. Şehir merkezinde halen 7 mahallenin enkaz altındaki ölüleri çıkarılmamıştır. Olay yerine iki gün sonra gelen Başbakan ve hükümet ilgilileri, sadece birkaç dakikalık zamanlarını başsağlığı dilemekle geçirmişlerdir.»

Basın toplantısında hükümetin tutumu eleştirilerek egemen sınıfların iktidarlarının Doğu halkı üzerinde yürüttükleri maksatlı tutum ve politikalarının zorunlu sonucu olarak doğal afetlerin binlerce yurttaşın ölümüne yolaçtığı belirtildi.

Depremle ilgili bir demeç veren Devrimci Demokratik Kültür Derneği Başkanı Ali Taşer, «MC iktidarının depremi bir seçim yatırımı haline getirmesine imkan verilmeyecek» dedi.

TBP Başkanı Mustafa Timisi ise şöyle diyor demecinde :

«Şimdiyedek gelmiş iktidarlarca ahların, vahların, politik nutukların dışında hemen hemen hiçbir ciddi tedbir alınmamış, çileli Anadolu halkı doğanın insafsız öfkesine terkedilmiştir.»

Lice depremini incelemek üzere üç kişilik bir heyeti olay yerine gönderen İnşaat Mühendisleri Odası da şu açıklamayı yapıyor :

«Lice depreminin ortaya koyduğu tablo, ülkemizdeki ekonomik ve sosyal yapı bozukluklarının ve bölgeler arası dengesizliklerin dramatik bir biçimde su yüzüne çıkmasına yolaçmıştır. Lice ve havalisindeki yapılar, deprem yönetmeliğinde söz konusu edilen yapı tiplerinin en düşük kalitesinin de altında olan yapılardır. Deprem yönetmeliği bakımından bu tür yapılar sözkonusu değildir. Bu bölgenin yapıları, malzemesi, bağlayıcı maddesi, bağlama tertipleri, yapı ve çatı ağırlığı bakımından ilgili hiç bir yönetmelik ve şartnamelere uymamakta, tersine çelişmektedir. Ayrıca Lice için bunlardan daha vahim bir durum da iktidarların, heyelana maruz olan mevcut yerleşim merkezini, yıllardan beri, sağlam zeminli yeni yerleşim alanlarına taşımamış olmalarıdır. Bu husus, Doğu'nun kalkınmasıyla sözde ilgilenen iktidarlar için somut bir gösterge olmuştur. Bugün Türkiye'de deprem bölgelerinin koşullarını dikkate alan, toplum yararına dönük milli konut politikası ve konut yatırım planlaması mevcut değildir. Konut yatırımları bir kamu görevi olmaktan çıkarılmış, özel sektöre, bu çok kârlı alanda, devlet eliyle olanaklar ve fırsatlar hazırlanmıştır. Özel sektörün konut yatırım politikasının temel öğesi, toplumsal yarar değil, ne pahasına olursa olsun, en kısa zamanda en fazla «kâr»ı sağlamak olduğundan, konut yatırımları genellikle büyük şehirlerde lüks konutlar yatırımı şeklinde yoğunlaşmaktadır.

«Diğer bir deyişle toplum yararını ön planda tutan bir konut yatırım politikası ve konut planlaması olmadığından, başıboş bırakılan, hatta teşvik edilen özel sektör, yatırımlarını, çok kârlı olan lüks konut yatırımı şeklinde yapmayı tercih etmektedir. Bu apaçık gerçeklere rağmen sorumlu kişilerin, sorumluluklarını inkar ederek depremlerin yaratmış oldukları toplumsal felaketleri, kendi yetersizliklerine değil de, yapmacı bir teslimiyet ve kadere bağlamak istemeleri samimiyetsizliğin ve kaba bir beyin yıkama işleminin en belirgin örneğidir. Olayların sorumluluğunu doğaüstü güçlere yüklemek, sorumlu olanları sorumluluktan kurtaramıyacağı gibi, ezilen ve sömürülen halkımızın da bilinçlenmesini önleyemiyecektir. Lice depremi her türlü yolsuzluğun, adam zengin etmenin olağan sayıldığı ülkemizde, bu uğurda sömürülen ve feda edilen halkımızın karşılaştığı sayısız dramlardan biridir.»

İşte, gerçekleri örtbas etmeye çalışan resmi ağızlara karşılık, ülkemiz yurtsever güçlerinin sorunları temelinden kavrayan, toplumsal yararı ön planda tutan, emekçi kitlelerin çıkarlarını savunan görüşleri... İnşaat mühendisleri, emekçi kitlelerden ya-

na sorunu böyle değerlendirirken egemen sınıfların bakış açısını yansıtan iki «zatı muhterem» de, 12 Eylülde TV ekranlarından deprem üzerine söz ettiler. Onlar soruna salt teknik bir açıdan baktılar; ekonomik, sosyal, siyasal bağlantılardan soyutlayarak ele aldılar, depremi. Onlara göre, ilgili devlet kuruluşları, depreme en dayanıklı bir zemin üzerinde yerleşme alanları seçmelidir. Uygun yapı çeşitleri bulunmalı. Teknik elemanlar yetiştirilmeli. Uygun inşaat malzemesi kullanılmalı, kontroller sıkı yapılmalı. Halka nasıl konut yapacakları duyurulmalı. v.s. v.s... Bu zatlara göre, işin siyasal iktidarlarla, iktidarların sınıf yapısıyla, çalışmaların hangi güçler eliyle planlanıp yürütüleceğiyle ilgisi yok; bu konu önem taşımıyor. Sorunun temelindeki gerçekleri saklamaya çalıştılar. Soygun düzeninin niteliğine dokunmadılar ve bu düzende, yurttaşların, deprem ve heyelan bölgesinde, toprak damlı evlerde yaşamaya terkedilmelerinden hiç söz etmediler ve bunun başlıbaşına bir suç olduğunu görmezlikten geldiler.

Kim ne derse desin, halk kitlelerini doğal afetlere karşı korumayan, önceden gerekli tedbirleri almayan iktidarlar sorumludur. Milyonlarca yurttaşı, büyük yeraltı ve yerüstü servetlerinin saklı olduğu topraklar üzerinde, hayvanlarıyla birlikte toprak damlı evler altında, geri bir sosyal yapı içinde yaşamaya mahküm etmek, onları hertürlü dünya nimetlerinden yoksun kılmak suç değil de nedir?

Emperyalizme göbeğinden bağlı geri bir kapitalist ülke olan Türkiye'de; burjuvazinin klavuzluğundaki egemen sınıflar, onların partileri, iktidarları, ekonomiyi geliştirmede, toplumu yönetmede tam bir acz içindedirler. Bölgeler arası dengesizlik, kapitalizmin eşitsiz gelişme kanununun zorunlu bir sonucundan öteye, siyasal iktidarların maksatlı ırkçı-şöven siyasetlerinin de bir ürünüdür. Bölgeler arası dengesizlik kapanacağına, giderek derinleşmektedir.

Sermaye, işgücü, beyin göçü, Doğu'dan Batı'ya akmaktadır. Doğu, her yönüyle giderek yoksullaşmaktadır. Toprak damlı evlerin insanlarının kaderi, tutucu, geleneksel geri yapı nedeniyle aydınlığa yönelemiyor.

Bölgenin sanayileşmesi, geri toplumsal yapının çözülmesi, kitlelerin demokratik bilincini ve mücadele azmini harekete geçirecek, kitlelerin iktidarlar üzerindeki demokratik denetimini, istek ve özlemlerini yükseltecektir. Bunun bilincinde olan ege-

men sınıf iktidarları, kitleleri kolay yönetebilmek için onları uyutmaktan yana kararlı olmuşlardır, ve bundan böyle de kararlı olacaklardır.

Lice depreminin bunca ölüme, acıya neden olması, geri ve bağımlı kapitalist ekonominin çıkmazını, Doğu insanına reva görülen siyasetin çıkmazını göstermektedir.

1957'den beri Lice'yi heyelandan korumak, ilçe merkezini uygun bir yere iskan etmek durumunda olan; buna rağmen 150 konut dışında hiçbir ciddi girişimde bulunmamış olan burjuva iktidarları sorumludur.

Demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm yolunda olan güçler, her konuda olduğu gibi Lice felâketini ve sonuçlarını da sürekli ve kararlı bir şekilde izlemeli, soruna sahip çıkmalı; egemen sınıfların, partilerinin, iktidarlarının oyunlarını, hertürlü yolsuzluğu açığa vurmalıdırlar.

Sosyalist ve ilerici partiler, sendikalar başta olmak üzere, tüm devrimci, ilerici kuruluşlara, teknik eleman örgütlerine, gençlik örgütlerine, derneklere, yurtsever yazar-çizer-sanatçı ve aydınlara bu konuda büyük görevler düşmektedir.

1917 BÜYÜK EKİM DEVRİMİ

1917 Ekim Devriminin 58. yıldönümünün kutlandığı bugünlerde, onun tarihsel kapsamını, evrensel anlamını bütün dünya halkları gün geçtikçe daha anlamlı, kararlı ve bilinçli bir şekilde kutlamaktadırlar.

Büyük Ekim Devrimi emperyalizmin dünya egemenliğine son verdi. Ve böylece de yeryüzünde yeni sosyalist toplum düzeninin yerleşip pekişmesi pratik olarak sağlandı.

Bugün insanlığın üçte biri sermaye egemenliğini devirmiş bulunuyor. Sömürge ve yarı sömürge sistemi can çekişiyor. Artık çağdaş tarihin gelişme yönünü emperyalizm değil, Sosyalizm belirliyor.

Büyük Ekim Devrimini insanlığa armağan eden Sovyet halklarının destanlara yakışır mücadelesinin kutlandığı günlerde, bütün insanlık aynı heyecanı yüreklerinin derinliklerinde duyuyor, aynı inançla kutluyor bugünü.

Devrim Öncesi Çarlık Rusyasının Sosyal Yapısı ve Sınıflar :

Çarlık Rusyası, 19. yüzyılın ortalarında Avrupa'nın en geri ülkelerinden biri durumundaydı. Kapitalizm Rusya'da nispeten geç gelişmeye başlamıştı, ve toprak köleliğinin varlığı, herşeyden önce özgür bir işgücüne ve geniş bir piyasaya ihtiyaç duyan kapitalist ilişkilerin gelişmesini engelliyordu. Ayrıca, köylülerin üretkenlikleri de çok düşük olduğundan, feodal ilişkiler üzerine kurulu tarımsal üretim de gelişemiyordu. Feodal üretim ilişkile-

riyle, gelişmekte bulunan üretim güçleri arasındaki çelişme, 19. Yüzyıl ortalarına doğru, şiddetli bir gerilim yaratmış bulunuyordu. Düzeni tehdit eden köylü hareketleri, devrimci-demokratik akımlar durmadan güç kazanıyordu. Toprak köleliğinin kaldırılması nesnel bir zorunluluk haline gelmişti. Çünkü feodal ilişkilerin varlığı, tekniğin ilerlemesini, üretkenliğin artmasını, iş piyasasının genişlemesini, sermaye birikimini tek kelimeyle kapitalizmin gelişmesini köstekliyordu. Kırım savaşı 1853-1856 arasında Rusya'daki iktisadî ve siyasî çelişmeleri şiddetli bir buhrana dönüştürerek, nesnel bakımdan devrimci bir durum yarattı. İktisadî zorunlulukların baskısı, ve köylü ayaklanmalarının güç ve yaygınlık kazanması yüzünden, Çarlık hükümeti 1861 yılında bir reform yaparak, yukardan bir hareketle, toprak köleliğini kaldırdı.

1861 reformu, büyük toprak sahibi feodallerin sınıf egemenliklerinin temeline, yani bunların büyük toprak mülkiyetine hiç dokunmadı. Reform sözde işledikleri toprakları, eski toprak kölelerine devrediyordu. «Kurtuluş» bedeli olarak «Kendi kanı ve alın teriyle sulanmış bu topraklar» karşılığında, eski efendilerine bir tazminat, bir «Kurtuluş vergisi» ödemek zorunda idi.

Bu tazminat 49 yıllık taksitler halinde ödenecekti. Ayrıca, köylülere mevcut toprakların en kötüleri dağıtıldı. Böylece 1861 reformundan sonra köylülerin eline, eskiden işlediklerinden daha az toprak geçmiş bulunuyordu. Reformdan sonra da, büyük toprak mülkiyeti yarı-feodal sömürünün temelini teşkil ediyordu.

Feodal Rusya'da, biri toprak sahibi feodaller, öbürü de toprak kölesi (serf) köylüler olmak üzere, başlıca iki sınıf vardı. Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte burjuvazi ve proletaryada, toplumsal yapıdaki yerlerini aldılar. Aslında feodal rejim altında ortaya çıkmış bulunan burjuvazi, Kapitalizmle birlikte hızla gelişip zenginleşerek ekonomik bakımdan büyük bir güç haline gelmekteydi. Modern sanayi proletaryası, Kapitalist sınai üretimle birlikte doğmuş ve büyük sınai üretimle birlikte genişleyen bir sınıftır. Rusya'da makinalı üretim, 1880 yıllarında geniş ölçüde elle çalışmanın yerini almış, bu bakıma sanayi Devrimi bu yıllarda tamamlanmıştır. Sanayi gelişmeye başlıyor ve bir çok yeni sanayi merkezleri doğmaya başlıyordu. Örneğin 1890 yılında, sadece büyük fabrika ve işyerlerinde maden sanayiinde ve demiryollarında çalışan işiçlerin sayısı, 25 yıl öncesinin iki katına çıkmış, birmilyon dörtyüz otuzbine ulaşmış durumdaydı. Lenin'in, yaptığı hesaba göre, Rusya'da, 19. yüzyılın sonlarında sanayi, de-

miryolları, tarım, inşaat, orman işletmesi ve toprak düzeltme işlerinde çalışan bütün ücretli işçilerin sayısı 10 milyona yaklaşıyordu.

Ama, feodal kalıntıların yaşadığı bir ortamda gelişen kapitalizm, halk yığınlarının sefaletini daha da ağırlaştırıyordu. Kapitalist sömürüyle feodal sömürü iç-içe geçmişti. Büyük toprak sahipleri, köylüleri köleleştiriyor, onları açlık ve sefalete mahkûm ediyorlardı. Toprak açlığı ile kıvranan köylüler, ekmek parası peşinde şehirlere akın ediyorlardı. Her yıl, 5-6 milyon köylü köyünü terk ediyordu.

Feodal beyler, büyük topraklarıyla birlikte, iktidarlarını muhafaza ediyorlardı. Feodal kalıntılar, ülkenin toplumsal ve siyasal hayatı üzerinde belirleyici bir etkiye sahipti. Siyasî rejim bakımından, Rusya mutlak bir monarşiydi. Yani iktidar, tamamen Çar'a aitti. Çar istediği Kanunu koyar, Bakanları ve yüksek memurları istediği gibi tayin eder, Devlet gelirlerini hiçbir kontrola tâbi olmadan toplar ve sarf ederdi. Son tahlilde Çar Monarşisi, feodal toprak sahiplerinin diktatoryasından başka birşey değildi. Rus Çar'ı, Rusya'nın en büyük feodal beyi idi. Çar ailesinin Avrupa Rusya'sında sahip olduğu topraklar, yarım milyon köylü ailesinin sahip bulunduğu toprak miktarından fazla idi. Bütün siyasal haklar feodal beylere aitti. Bütün imtiyazlardan onlar yararlanıyordu, hepsi Çar hükümetince destekleniyorlardı. Ama büyük halk yığınları, bütün siyasi haklardan yoksun bulunuyorlardı.

Toplantı ve düşünce özgürlüğü yoktu. Halktan biri istediği gibi kitap, dergi, gazete çıkartamazdı. İşçi ve köylü çocukları, orta ve yüksek öğrenim kurumlarınca kabul edilmiyorlardı. Rus halkının yüzde sekseni okuma yazma bilmiyordu. Bu dönemde yabancı sermayenin boyunduruğu altında bulunan Rus burjuvazisi ise Devrimci bir nitelikten yoksundu. Çarlığa karşı uzlaşıcı bir tutum içindeydi.

Çarlık Rusyası aynı zamanda bir «Halklar zindanı» idi. Yani ülkenin Rus olmayan bütün halkları sömürgeci baskı ve boyunduruk altında yaşıyorlardı. Feodal ve Kapitalist sömürü rejiminin, Millî baskının iç-içe geçmiş çelişmeleri; bu geniş emekçi yığınlarını Devrimci bir güç haline getiriyordu. Bu nedenle ülkenin toplumsal yapısıyla birlikte, ülke çapında karmaşık bir bütün haline gelen çelişmelerin yapısı da değişmiş ve şiddetlenmiş bulunuyordu.

Rusya'da İlk Marksist Gruplar :

Rusya'da henüz sosyal-demokrat hareket olmadığı dönemde Devrimci düşünceye sahip aydınlar ve işçiler arasında halka gitme eğilimleri gelişti. Bunlar, köylüleri Çar Otokrasisine karşı bir ihtilâle sürüklemeyi amaçlayan bir aydın, küçük burjuva grubuydu. Bu akıma Narodnikler (Popülistler, halkçılar) adı veriliyordu. Bu hareket kapitalizmin hızlı bir yayılma gösterdiği ve işçi hareketinin kendiliğinden mücadeleler şeklinde boyverdiği 1870 yıllarında ortaya çıktı: Narodnikler, işçi sınıfın devrimciliğini görmüyor, onun sosyal-muhalefet içinde öncülüğünü kavrıyamıyorlardı. Bunlar başlıca Devrimci güç olarak köylülüğü görüyor, Çarlığa ve toprak ağalığına karşı ancak köylülerin mücadelesiyle başarıya ulaşılacağını iddia ediyorlardı. Bu iddialarında başarı sağlıyamıyan Narodnikler bu defa, Çarlık yönetimine karşı mücadeleyi, emekçi yığınlarının, köylülerin dışında, onlarsız sürdürme gereğine inanarak, kendi bireysel kuvvetleriyle eylemlerde bulundular, 1 Mart 1881'de Çar II. Aleksandr'a karşı bir suikast yaptılar. Ama bu eylemleri, Çar II. Aleksandr yerine Çar III. Aleksandr'ın geçmesinden başka bir sonuç vermedi. Yeni Çar, işçilere ve köylülere yapılan baskıları daha da artırdı.

Narodnikler'in politikası «Aktif kahramanlar ve pasif halk» teorisine dayanıyordu. Onlara göre tarih, bazı seçkin kişilerin eseriydi; halk bu pasif yığın, aktif kahramanların peşinde gitmeliydi. Bu yüzden yığın haraketiyle bir ilişki kuramıyor, bu hareketin başına geçemiyorlardı.

Popülist hareketin gerilemesi, büyük bir ideolojik buhrana yuvarlanışı, artık yeni bir Devrimci teorinin aranmasını gerektiriyordu.

Rusya'da işçi hareketinin gelişmesi ve batıda işçi sınıfının başarıları Rus düşünürleri üzerinde etki yapıyordu.

Popülistlerden yurt dışına kaçan bir grup Plehanov'un başkanlığında 25 Eylül 1883'de Cenevre'de «Emeğin Kurtuluşu» adlı ilk Marksist grup kuruldu. Üyeleri arasında Akselrod, Deyç, Zasuliç ve İnyatov bulunuyordu. Bu grup, Popülizmden kesin olarak ayrıldıklarını ve bağımsız bir işçi sınıfı partisi örgütlemenin şart olduğunu ilân ediyorlardı. «Emeğin Kurtuluşu» için başlıca görevler, Marksizimin yayılması, Papülizmin eleştirisi ve Rus toplumsal hayatının Marksizme uygun olarak incelenmesiydi.

Bu grup, Marks ve Engels'in eserlerini basarak Rusya'ya gizlice dağıttılar. Rus Marksistlerinin ilk eseri Plehanov'un 1883'de

yayınlanan «Sosyalizim ve Siyasi Mücadele adlı broşürüydü» Bu broşürde Sosyalizm için işçi sınıfının siyasi iktidarı elde etmesinin şart olduğunu belirtiyordu. Rusya'daki devrimci hareketin, Sosyalizmle işçi hareketinin kaynaşması sonucunu vereceğini ve o zaman yenilmez bir hale geleceği söyleniyordu. Plahanov, 1885' de yayınlanan «Anlaşmazlıklarımız» adlı kitapta, Rus ekonomisinin ilk Marksist tahliline girişiyor ve bu tahlilde, Popülistlerin görüşlerini çürütüyordu.

Rusya'da Marksizm Narodniklerle kıyasıya mücadele ederek gelişti. Sağlam temellere oturdu. Narodniklerin eleştirisini gerçek anlamda tamamlayan ve kesin darbeyi vuran Lenin'di. Narodnikler sonunda Çarlıkla uğraşmaktan vazgeçerek, uzlaşma ve anlaşma politikası izlediler.

Lenin'in Devrimci Harekete Katılışı :

Lenin Devrimci mücadeleye çok genç yaşlarda katılan ilk Rus Marksistlerindendir. Asıl adı Vladimir İliç Ulyanof olan Lenin, 22 Nisan 1870'de Simbirsk'te doğdu. Babası bir ilkokul müfettişi idi. Büyük Kardeşi, Çar'a komplo ithamı ile yakalanıp darağacına gönderildiğinde Lenin 17'di yaşındaydı.

1891'de faliyetlerinden ötürü kazan Üniversitesinden kovulan Lenin, Üniversite öğrenimini tamamlamak üzere geldiği Saint-Petersburg'da Marksist çevreler ve işçi kesimleriyle ilişkiler kurdu. İşçiler arasında toplantılar düzenliyerek onlara Marksist dersler verdi, kararlı Devrimciler olmayı öğretti.

Bilimsel Sosyalizm hakkındaki güçlü bilgisi kararlılığı ve üstün örgütleyici yeteneği, Lenin'i kısa zamanda işçiler arasında sevdirdi. Petersburglu Marksistlerin önderi yaptı. 1895'de Lenin, Marksist partiye giden yolda önemli adımlar atarak, Petersburg' da bulunan dağınık Marksist grupları «İşçi sınıfının kurtuluşu için mücadele birliği» nde örgütledi.

Lenin'e göre, o sırada Rus Marksistlerinin görevi bağımsız bir işçi partisinin kurulmasıydı. Partinin amansız polis baskısı altında, çok büyük gizlilik şartları altında örgütlenip çalışması gerekiyordu. Bu dönemde Marksizmin gelişmesini engelleyici faktör Papülizmdi. Marksizme karşı kampanya açmışlardı Popülistler. Lenin'in 1894 yazında gizli olarak basılıp dağıtılan «Halkın Dostlarının iç yüzü nedir ve onlara karşı nasıl mücadele edilir?» adlı kitabı, Popülizme karşı ideolojik mücadele önemli rol oynamıştır.

Lenin, Popülistlerin tarih üzerindeki idealist fikirlerine, sosyal hayatın Marksist-Metaryalist yorumuyla karşı çıkıyordu. Lenin'e göre, tarihin gidişi bazı unsurların subjektif arzularıyla değil, sosyal gelişmenin objektif kanıtlarıyla belirlenirdi. Lenin ayrıca, Popülizmin derin değişiklilere maruz kaldığını, Devrimci karakterini kaybederek, Liberal bir hareket haline geldiğini gösteriyordu.

Lenin 1895'in aralık ayında, tutuklanarak Sibirya'ya sürgüne gönderildi. Lenin ve Arkadaşlarının tutuklanmasından sonra Mücadele Birliğinin kadroları arasında önemli değişiklikler oldu. Kendilerine «Gençler» diyen bir grup, yanlış bir politika izleyerek işçi sınıfının patronlara karşı ekonomik mücadele vermesini, siyasal mücadelenin libarellere bırakılmasını savunuyorlardı. Bu düşünce sahiplerine, Plehanov «Ekonomistler» adını taktı. Ekonomizm Rusya'daki işçi sınıfı hareketi içinde beliren ilk oportünist akımdır.

Marksizmin geliştiği, işçi sınıfı mücadelesinin geliştiği yıllarda, Rusya'da bir takım burjuva aydınlar kendilerine Marksist süsü vererek, Çarlık hükümetinin tayin ettiği sahada görüşlerini ve eylemlerini geliştirmek istiyorlardı. Bunlar aslında işçi sınıfının iktidar hedefini, mücadelesini reddediyorlardı. Lenin, «Legal Marksistler» adı verilen bu gruba karşı amansız mücadele verdi. 1898 yılı Mart ayında, çeşitli Marksist gruplar tek bir partide birleşmek için Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin ilk kongresini topladılar. Lenin'in sürgünde olduğu bu sırada dokuz delege ile toplanan kongrede, partinin kurulduğu ilân edildi. Seçilen Merkez Komitesi kısa bir süre sonra tutuklandı. Bu dönem sürgünde bulunan Lenin teorik çalışmalarını hızlandırdı. Rus toplumunun yapısını inceleyen en önemli eseri olan «Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi»ni yazdı.

20. Yüzyılda Rusya'nın Durumu :

Rus Kapitalizmi 20. yüzyılın başlarında Emperyalist bir nitelik kazanmıştı. Ama bu Emperyalizm, ülkenin iktisadi ve toplumsal rejimindeki feodal kalıntıları muhafaza ediyordu. Feodal baskıyla sömürgeci baskı, Kapitalist sömürü rejimi ile birleşmiş iç içe geçmişti. Çarlığın çıkarlarıyla batı Emperyalizminin çıkarları, Rusya'nın bütün emekçi halklarının çıkarlarına karşı birbirleriyle kaynaşmıştı. Bu dönemde Rus işçi sınıfının mücadelesi, Milletler Arası bir anlam kazanıyordu.

19. yüzyılın sonlarında, Avrupayı saran sanayi buhranı Rusya'yı da etkiledi. İktisadi grevlerin yerini siyasi grev ve gösteriler almaya başlıyordu. 1901 yılında Petersburg, Moskova, Harkov, Kiev gibi büyük şehirlerde binlerce gösterici «Kahrolsun Otokrasi» parolasıyla sokaklara döküldü. Sosyal demokratlar, bu gelişmelerde büyük görevler yapıyorlardı. 1903'de grevler daha da yükselerek ülke çapında yayıldı. İşçilerin hareketi köylü yığınlarını da harekete geçirdi. Köylüler toprak ağalarının topraklarını işgal ederek, üzerlerine gönderilen Çarlık kuvvetleriyle çarpıştılar. Bu hareketlere öğrenciler de katıldı. Grev ve boykotlar dalgası hızla yayıldı.

Örgütlenme Planında İskra :

Lenin, daha Sibirya'da sürgündeyken Marksist partinin kurulmasında önemli bir rol oynayabilecek siyasi bir gazetenin gereği üzerinde duruyordu. Sürgünden dönen Lenin Sosyal Demokrat Komitelerle yaptığı görüşmeler sonucunda gazetenin çıkmasını sağlamak için yurt dışına çıktı. Böylece Iskra (Kıvılcım) adlı gazete yayınlanmaya başlandı. Iskra'nın ilk sayısı, 11 Aralık 1900'de Leipzig'de çıktı. Yazı kurulu altı kişiden meydana geliyordu. Bunlardan üçü, Lenin, Martov ve Petressof Rus sosyal demokrat örgütlerin temsilcileriydiler. Öbür üçü de «Emeğin Kurtuluşu» grubundan Plehanov, Akselrod ve Zasuliç'ti. Lenin'in hapis ve sürgün yılları içinde evlenmiş bulunduğu Nadejda Krupskaya da 1901 baharında yazı kurulu sekreterliğine getirilmişti.

Gazetenin esas hedefi, Rusya'da Marksist bir partinin kurulmasıydı. Rus sosyal demokrat işçi partisi, her ne kadar 1898 yılında kurulduysa da henüz, proğram ve tüzüğü olmayan bir parti idi. Lenin, görevin işçi sınıfını tek ve merkezi bir parti etrafında toparlamak olduğunu belirtiyordu. Lenin açıkça «Birleşmeden önce ve birleşebilmek için, aramızdaki ayrılıklara önce kesin ve belirli bir sınır çekmek zorunludur.» diyordu. «Nereden Başlamalı» ve «Ne Yapmalı» adlı eserini yazarak partinin ne olduğunu izah edip, somut örgütlenme planını çizdi. Bütün kitabın dayandığı ana fikir, işçi hareketini yöneten ve örgütleyen devrimci güç olarak bir parti fikridir.

Lenin Ne Yapmalı'da Ekonomik mücadele ile yetinmenin, işçi sınıfını Kapitalizme mahkûm etmek olduğunu, Çarlığa ve Kapitalizme karşı yürütülen mücadelenin ancak siyasi mücadele ile başarı kazanacağını belirtti.

Ekonomistlerin, Rus işçi sınıfının siyasi görevleri üzerine yanlış ve zararlı görüşleri vardı. Lenin'e göre Rusya işçi sınıfı, bütün halkın Çarlığa karşı mücadelesinin örgütleyicisi ve yöneticisi, demokratik mücadelenin öncüsü olarak davranmak zorunda idi; bu nedenle, proletaryanın, gerçek öncüsü olan bir partiye ihtiyacı vardı.

Partinin Temellerinin Atılması :

1903 yılının Temmuz Ayında Rus sosyal demokrat işçi partisinin II. kongresi Brüksel'de toplandı. Kongreye yirmi altı örgütü temsil eden ve elli bir oy hakkına sahip olan kırküç delege katılmıştı. Lenin ve taraflarlarının oluşturduğu grubun yanısıra, kongrede Oportünistler ve kaypak unsurlar da vardı.

Kongrenin ilk kararı, Milliyetçi bir yahudi birliği olan Bund'un partiyi federatif ilkeler üzerine kurma önerisini reddederek; Lenin'in merkeziyetçilik ve Enternasyonalizm temelleri üzerine kurma fikrini kabul etmek oldu. Sonra proğramının tartışılmasına geçildi. Proleterya diktatörlüğü, işçi hareketi içinde partinin yönetici rolü gibi ilkeler Iskracılarla Ekonomistler arasında geniş tartışmalara yol açtı. Lenin ve arkadaşlarının kararlı tutumlarıyla, Iskranın hazırladığı proğram kabul edildi. Bu proğram taslağı, azami program ve asgari program olmak üzere, iki kısımdan meydana geliyordu. Azami programa göre, partinin ana amacı sosyalizmin kurulmasıydı. Bunun gerçekleşmesi, Sosyalist Devrim ve Proleterya Diktatörlüğüne bağlıydı. Asgari program, partinin yakın görevlerini belirliyordu. Bu görevler Çarlığın yıkılması, Burjuva demokratik Devrim, demokratik cumhuriyetin kurulması, Devlet içindeki bütün milletler için mutlak eşitlik ve kaderini tayin etme hakkı, toprak köleliğinin kaldırılmasıydı. Bu proğram, o tarihte Proletarya diktatoryası fikrini formüle eden tek program idi.

Proğramdan sonra, tüzük üzerine tartışmalar doğdu. Özellikle tüzüğün I. maddesi olan üyelik meselesinde, Lenin parti üyeliğinin, parti organlarından birinde fiilen çalışmak olduğunu önerdi ve partinin şekilsiz bir yapı değil, örgütlerinin toplamı olduğunu, bu yüzden de partiye üye olabilmek için, parti organlarından birinde çalışmanın şart olduğunu savundu. Lenin'in önerisi çoğunlukla kabul edildi.

Merkez Komitesinde Iskra'nın yazı kurulu için yapılan seçimleri Leninistler kazandı. Leninistlerin bundan böyle «Bol-

şevikler» (Çoğunlukçular) adıyla anılmalarının nedeni budur. Lenin'e karşı olanlara da, o zaman «Menşevikler» (Azınlıkçılar) adı verildi.

Böylece kongreden bir gün sonra yeni tip bir parti doğdu. II. Kongrenin tarihi sonucu, Bolşevik partisinin kurulması olmuştur.

Devrimin Yükselişi :

Kapitalizm, bütün Dünyada olduğu gibi, Rusya'da da Emperyalist aşamaya girmiş bulunuyordu. Çarlık Rusya'sı Çin'e ve Kore'ye saldırıp yeni topraklar ilhak etmek peşindeydi. Fakat aynı amaçla hareket eden Japonya Çarlık Rusya'sının karşısına çıkmaktaydı.

Ocak 1904'de patlak veren Rus-Japon savaşı, Rusya'da birikmiş bulunan bütün toplumsal çelişmeleri büsbütün şiddetlendirerek devrimci gelişmeyi daha da hızlandırdı. Çarlık savaşta büyük kayıplar vererek yenildi. Pahalılık, yokluk ve sefalet iyice arttı. Yığınlarda Çarlığa karşı güvensizlik doğdu, halkın sabrı tükeniyordu. Ancak gelişen hareketi kontrol altında tutmak isteyen Çar, çeşitli yollara başvuruyordu.

3 Ocak 1905'te Petersburg'un en büyük fabrikası Putilof'da dört işçinin işten atılması üzerine grev başladı, grev bütün şehre yayıldı. Çarlık yayılan hareketi bastırmaya karar verdi. Bu amaçla ajan pravakatör Papaz Gapon tarafından tertiplenen; kışlık sarayda Çara bir dilekçe vermek için sessiz yürüyüş yapıldı. Bolşeviklerin karşı çıkmasına rağmen düzenlenen yürüyüşe yüz kırk bin kişi katıldı. Çar silâhsız işçilerin üzerine ateş açtırdı. Binlerce kişi öldü binlercesi yaralandı sokaklar işçi sınıfının kanlarıyla boyandı. 9 Ocak Devrim tarihine «Kanlı Pazar» adıyla geçti. Bunun üzerine bütün ülkede protesto hareketleri baş gösterdi. Sadece Ocak ayındaki grevlere katılan işçi sayısı dörtyüz kırkbin civarındaydı. «Kanlı Pazar» dan sonra, olaylar hızlandı. Ülke bir ihtilal dönemine girmişti. 9 Ocak'tan sonra işçilerin devrimci mücadelesi giderek siyasal nitelik kazandı.

1 Mayıs'ta ülke çapında grevler yapıldı. İşçiler Çarlık kuvvetleriyle çarpıştılar. İşçiler mücadelelerinde sonuna kadar direndiler. Yiğitliğin, disiplinin en yüksek örneğini verdiler.

Hareketler giderek köylü yığınlarını etkiledi. Köylüler ağaların topraklarını ele geçirdiler. Daha sonra Potemkin zırhlısın-

da ayaklanmalar başgösterdi. Artık Devrim dalgası her tarafa yayılıyordu.

1905 sonrası :

I. Rus ihtilâli adı verilen devrimci hareket, 1905-1907 yıllarını kapsar 1905 Sonbaharında devrimci mücadele bütün ülkeyi sardı. Ekim başında, Moskova - Kazan demir yollarında, Bolşeviklerin öncülüğünde ilk siyasi grev patlak verdi. Bu grev bütün Rusya'ya yayıldı. Ülkede bütün hayat durdu. İşçi sınıfı, halk yığınlarının otokrasiye karşı açtığı mücadelenin başına geçerek, öncülük görevini yaptı. Hareketten korkan Çar, 17 Ekim'de bir Manifesto yayınlayıp vakit kazanmak istiyordu. Bolşevikler, Çarın bu oyununu açığa çıkarmak için kitlelere bu tuzağı anlattılar. Ekim grevi, Rusya'daki çeşitli milletlere mensup işçiler arasındaki bağın güçlenmesinide sağladı. Rus işçileriyle birlikte, Letonya, Polonya, Ukrayna, Azarbeycan ve Gürcü işçiler de Çarlık otokrasisine karşı mücadele ediyorlardı.

Ekim genel grevi, Rus işçi sınıfını daha şiddetli mücadele biçimine yaklaştırmıştı. Merkez komitesine bağlı savaş grupları kuran Bolşevikler, ayaklanmanın askeri ve teknik hazırlıkları üzerinde çalışıyordu. Çarlığa karşı ilk silâhlı eylemi Moskova işçileri koydu. Fabrikalarda mitingler, sokaklarda gösteriler yapılıyordu. Bu arada, polislerle grevciler arasında ilk çatışmalar başladı. Hükümet kuvvetlerinin, saldırısıyla grev silâhlı ayaklanma durumuna dönüştü. Çarlık hükümeti ayaklanmayı bastırmak için yeni askerî birlikleri Moskova'ya sevk etti. Bir kaç bin işçi, dokuz gün kahramanca çarpıştı. Moskova sokakları kana boyandı. Ayaklanma bütün ülkeye yayılamadı. Ayaklanma yenildi. Bundan sonra devrimci hareket bir durgunluk dönemine girdi.

Çarlık, devrimci güçler üzerindeki baskısını arttırdı; askerî mahkemeler ülkeye dehşet saçtı; işçi sovyetleri, sendikalar, öbür yığın örgütleri kapatılıyordu. Binlerce Bolşevik kurşuna dizilmiş, ya da asılıp kesilmişti.

Lenin'e göre, devrimci hareketi doğuran şartlar olduğu gibi duruyordu. Halk gene demokratik haklarından yoksun, köylüler gene toprak ağalarının kölesi, işçiler hem patronun hem de jandarmanın boyunduruğu altında yaşamakta devam ediyorlardı. Öyleyse yeni bir devrimci yükşeliş muhakkaktı.

İşçi Hareketinin Yükselişi :

Kanlı Çarlık rejimi emekçi yığınlarını daha fazla baskı ve terör altında tutamadı.

İşçi sınıfı hareketlerinde, yükselme 1912 yılında Lena altın madenlerinde başlayan grevde, Çar'ın askerlerinin silâh kullanıp işçileri öldürmesi üzerine başladı. Hareket kısa bir sürede politik nitelik kazanarak tüm ülkeye yayıldı. Ülkenin dört bir yanı grev dalgalarıyla sarsıldı. Devrim yeniden yükseliyordu. Bolşevikler Menşeviklere, Likidatörlere karşı hareketlerin önüne geçerek onları yönlendirdiler. İşçi sınıfının gelişen hareketleri köylü yığınlarını da etkiledi. Köylüler toprak ağalarına karşı yeniden ayaklandılar.

Hareketler askerleri de etkiledi birçok yerde ayaklanmalar oldu. Bolşeviklerin yönettiği grev ve gösterilerde hedef; Otorkrasinin yıkılması, emekçi yığınların Çarlığın baskısından kurtarılmasıydı.

Lena olayları, partiye geniş işçi yığınlarına hitap eden günlük bir legal işçi gazetesi ihtiyacını duyurdu. Bunun üzerine işçilerin kendi aralarında topladıkları paralarla 22 Nisan 1912'de Pravdanın ilk sayısı yayınlandı. Gazetenin ilk plandaki yöneticisi Stalin'di.

İşçi sınıfının grevci mücadelesinin örgütlenmesinde Pravda büyük bir rol oynuyor, grev haberlerine büyük yer veriyor, grevcilerin desteklenmesi için örgütlenme çalışmalarına girişiyordu.

Bolşevikler çalışma alanlarında önemli başarılar elde ederek, öncülük bayrağını dalgalandırdılar. Bolşevikler heryerde Menşeviklere karşı ezici zaferler kazandılar. Menşevikler millî meselede de iflasa gittiler.

Lenin bu konuda Rosa Luxemburg'la polemiğe girdi. Rosa, Bolşeviklerin proğramındaki «Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı» ilkesine karşı çıkıyor; Polonya'nın Rusya'dan ayrılıp bağımsız Devlet kurmasını kabul etmiyordu. Lenin, bu sağ görüşleri eleştirerek ulusların kaderlerini serbestçe tayin etme hakkının Sosyalizmin vazgeçilmez ilkelerinden biri olduğunu savundu. Lenin'e göre milli mesele, devrim meselesinin bir kısmını teşkil eder. Devrim bakımından, millî mesele ile ilgili olarak Bolşeviklerin savunduğu proğram, Milletlerin kendi kaderini tayin etmek, yani bağlı bulundukları Devletten ayrılmak ve bağımsız

bir devlet kurmak hakkı; herhangi bir sebeple bağlı bulundukları Devletten ayrılmak istemiyen milletler için iç muhtariyet, bütün milletler ve diller için tam eşitlik gibi unsurları kapsar. Lenin'e göre böyle bir proğram, işçi sınıfının sosyalist mücadelede zafer kazanmasına katkıda bulunacaktır.

En ufak bir milli baskı ve herhangi bir milliyetçilik belirtisine karşı şiddetli bir mücadele açan bu proğramla, Bolşevikler Rusya'da ki bütün milletlerin işçilerini toplayarak, bütün Rusya halklarının işçileri arasında birlik kurmayı başarmışlardı. Partide her milletten üyeler birbiriyle kaynaşmış bulunuyordu.

I. Emperyalist Savaş ve Ekim Devrimi :

I. Emperyalist Savaş, Emperyalist çelişmelerin şiddetlenmesi nedeni ile 1914'te patlak verdi.

Kapitalizm 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında en yüksek aşamasına girerek tekelci kapitalizme, Emperyalizme dönüştü. Emperyalizm genel olarak Kapitalizmin temel niteliklerinin gelişmesi ve doğrudan doğruya devamı olarak meydana geldi. Emperyalizm döneminde Kapitalist devletlerin hayatında belirleyici rolü oynayan; bankaları, sanayi ve ticareti kontrolu altında tutan tekeller doğdu. Mali sermaye denilen, Finans-Kapital Devletin yöneticisi oldu. Görüldüğü gibi Emperyalizmin esas ekonomik temeli tekeldir.

Kapitalizmin eşitsiz gelişmesi, emperyalist aşamada daha da keskinlik kazanarak, çoğunlukla Devletler arasında kurulmuş dengenin bozulmasına sebep olur. Bu durumda, Dünya piyasalarının yeniden paylaşılması gerekirdi. Pazarların paylaşılması için Kapitalist-Emperyalist ülkeler arasında çelişkiler keskinleşti, bazı ön çatışmalardan sonra, nihayet 1914'de dünyayı yeniden paylaşmak için Emperyalistler arasında savaş patlak verdi. Çarlık Hükümeti de 19 Temmuz 1914'de Almanya ile savaşa girdi. Savaş, kısa zamanda bir dünya savaşı karakteri aldı. 28 ülke savaşa katıldı.

Bütün burjuva partileri, milletin özgürlüğünü kurtarmak adına, savaşı desteklediler. Kendilerini proletaryanın temsilcisi sayan II. Enternasyonal Partilerinin hemen hemen hepsi, bu işte Burjuva partilerinden farklı davranmadılar. Onlarda kendi emperyalist burjuvalarını desteklediler. Bolşevikler savaş karşısında Enternasyonal bir tavır takınarak savaşa şiddetle karşı çıktılar.

Lenin, Dünya savaşı karşısında, hükümetin yenilgisi ve emperyalist savaşın iş savaşa dönüştürülmesi parolasını ortaya attı. Lenin'e göre, emperyalist savaşa karşı mücadele ederek bunu iç savaşa dönüştürmek ve bütün ülkede, kendi hükümetine, kendi burjuvazisine, kendi toprak ağalarına karşı savaş açmak gerekiyordu. Bunun için hükümetin savaşta yenilmesi bozguna uğraması şarttı. Ancak böyle bir ortamda emperyalist savaş iç savaşa dönüştürülebilirdi. Buna karşı kendi emperyalist burjuvalarını destekleyen II. Enternasyonal partileri iflas ettiler.

Çünkü önemli olan, savaşı hangi sınıfın yürüttüğü, savaşın hangi siyaseti izlediği ve egemen sınıfın savaşta hangi siyasi hedefi gözettiği idi. Bu bakımdan savaşlar, haklı, haksız savaşlar diye ayrılabilirdi.

Mazlumların zalimlere karşı, kölelerin efendilerine karşı, serflerin feodallere karşı, işçilerin burjuvaziye karşı savaşları, milli kurtuluş savaşları Marksistlere göre haklı savaşlardır.

Oysa o günkü savaş emperyalist bir savaştı, haksız bir savaştı. Bütün haksız savaşlarda olduğu gibi emperyalistler kendi durumlarını sağlama bağlamak ve emekçileri daha yoğun bir biçimde sömürebilmek siyasetini güdüyorlardı. Bu siyaset dünyanın en güçlü devletler yararına yeniden paylaşılması sonucunu veriyordu. Bu nedenle emperyalist savaş her taraf için haksız bir savaştı.

Emperyalist Savaş Çarlığı Sarstı :

Rusya savaşa girdikten sonra, savaşın uzayıp gitmesiyle cephede durum çarlık orduları aleyhine gelişmeye başlamıştı. Almanlar Polonya'yı, Baltık ülkelerinin bir kısmını Beyaz Rusya'yı işgalleri altına aldılar. Milyonlarca insan, işgal edilen bölgelerden, ülke içlerine göç ediyordu. Bu durum emekçi yığınların öfkesini arttırmıştı, hoşnutsuzluk tüm ülkeyi sarıyordu. Çarın durumu iyice sarsılmıştı. Rus burjuvazisi bu durumdan faydalanıp saray darbesiyle kendine yakın birisini Çarın yerine getirmeyi arzuluyordu. Bu arada ilk harekete geçen işçiler oldu. 1915 yılında patlak veren binden fazla greve beşyüzbinden fazla işçi katılmıştı. Durmadan gelişen grev dalgası karşısında, Çarlık makamları şiddet yoluna başvuruyorlardı. Kostroma'da 1915 Haziranında grevci işçilere ateş açılmış, elliden fazla işçi ölmüştü. Bunun gibi çok yerde işçilerin direnişleri hep kurşunla cevaplandırılmıştı.

Emperyalist savaş devrimci şartları büsbütün olgunlaştırdı. Savaş insanlığı sosyalist devrimin eşiğine getirmiş bulunuyordu. Bolşevikler kararlı bir çalışma izleyerek patlayacak hareketleri yönlendirip hedefe götürmek için hazırlıklara giriştiler.

9 Ocak 1917'de grevler başladı. Petrograt, Moskova ve Bakü'de gösteriler oldu.

18 Şubat'ta Putilov fabrikalarında, Bolşeviklerin yönetiminde siyasi grev başladı. Doksan bin kişilik bir kalabalık «Ekmek», «Kahrolsun Savaş», «Kahrolsun Otokrasi» diyerek gösteri yaptılar.

24 Şubat'ta Petersburg'da ikiyüzbin işçi greve gitti. 25 Şubat'ta genel grev ilân edildi. Polisle çatışmalar oldu.

26 Şubat'ta grev ve gösteriler ayaklanmaya döndü, işçiler silâhlanarak Çarın polisi ve askerleriyle çatışmaya başladılar. Çarın, olayları bastırmak için işçilerin üzerine gönderdiği askerler, işçilere değil polislere ateş açtı.

Ayaklanma halkı ve askerleri kucaklamaya başladı. İşçiler kışlalara giderek askerleri kendi yanlarına çekmeye, Çarlığa karşı mücadele bulunmaya çağırdılar.

27 Şubat'ta bütün Petrograt ayaklandı. Askerler işçilerden yana saf tuttu. O gün altmış bin asker ayaklanan halka katılmıştı.

Böylece Çarlık rejimi 27 Şubat 1917'di de, bir pazartesi günü askerler tarafından desteklenen işçilerin silâhlı ayaklanmasıyla yıkılıyordu. Devrim Petrograt'ta zafere ulaşınca, bütün ülkede, şehirlerden çephelere kadar her yerde, Çarlık rejimi işçiler ve askerler tarafından yerle bir edildi. Böylece Şubat burjuva demokratik devrimi zafere ulaştı. Devrim başarısını sağlayan proletaryanın hegemonyasıydı. Lenin Şöyle diyor : «Devrimi proletarya yaptı. proletarya kahramanlık gösterdi, karar verdi, yoksul emekçi halkın en geniş yığınlarını arkasından sürükledi.»

Devrimin daha ilk günlerinde sovyetler kuruldu. Ülkenin her tarafında işçi ve asker sovyetleri kuruluyor her yerde idareye sovyetler el koyarak, özellikle sanayi bölgelerinde sekiz saatlik iş günü ilân ediliyor, Çarlık polisi yerine halk milisi, Çarlık yargıçları yerine halk yarğıçları getiriliyordu. Böylece işçiler önemli yerlerde yönetimi ellerine geçirmiş bulunuyorlardı.

Burjuva Geçici Hükümeti :

Şubat ihtilâlinden sonra, İşçi-köylü devrimci demokratik diktatoryasını temsil eden Sovyetlerin yanısıra bir de burjuva diktatoryasını temsil eden bir (geçici hükümet) çıktı. Geçici hükümetin kurulabilmesi burjuvaziden çok, devrimci sossyalistlerle menşeviklerin ortaklaşa eseri olmuştur. Rusya emekçi halkları, Şubat ihtilâlinden, barış toprak, ekmek ve özgürlük bekliyorlardı. Ama umduklarını bulamadılar. Hükümetin savaşa son vermeye niyeti yoktu. Burjuva hükümet emperyalist savaştan kendi amaçlarını gerçekleştirmek için yararlanmak istiyordu. Hükümetin toprak sorununu çözmek diye bir sorunu da yoktu. Köylülerin feodal topraklara el koyma girişimleri, Geçici hükümet tarafından şiddetle önleniyordu.

Geçici hükümet rus olmayan halklar üzerindeki millî baskıyı giderek şiddetlendirdi. Millî meslede, çarlığın sömürge siyasetini izlemekten başka bir şey yapmadı. Bu durum bolşeviklere önemli görevler veriyordu. Yeni hükümetin burjuva karakterini ortaya koymak, hükümetin emperyalist emellerini acığa çıkarmaktı.

Lenin «Parti askerlere, köylülere, işçi sınıfıyla birlikte hareket etmenin zorunluluğunu sabırla anlatıyor, devrim daha ileri götürülmedikçe ve burjuva hükümeti yerine sovyet hükümeti geçirilmedikçe, köylülerin toprağa ve barışa kavuşmalarının mümkün olmadığını açıklıyordu.»

Ekim sosyalist devriminin hazırlanışı ve 17 Ekim :

Çarlığın devrilmesiyle, ülke tarihinde yeni bir dönem başlamıştı yeni şartlar, partiden yeni bir tutum, yeni bir stratejik plan, yeni bir taktik ve yeni parolar istiyordu.

Lenine göre, şubat ihtilalinin başarışı ve çarlığın yıkılmasiyle birlikte devrim henüz hedefine varmaktan uzaktı; Devrim bitmemiş, ancak birinci evresi tamamlanmıştı. Bu nedenle bolşevik partisi, ploreteryanın örgütlenmesine büyük bir dikkat gösteriyordu. Bolşevikler, Rusyanın her tarafında, işçi ve asker sovyetlerinin kurulmasında aktif şekilde çalışıyorlardı. Artık ikili iktidar yürüyemezdi. Bolşevik partisi legale çıkarak işçi sınıfını iktidara getirme hazırlıklarına geçti. Lenin, üç nisan akşamı, Almanya üzerinden ünlü «mühürlü tren» yolculuğundan sonra Rusya'va döndü. Fillandiya garında, devrimcileri selamlı-

yarak, onları sosyalist devrimin zaferi için mücadeleye çağırdı. 4/nisan/1917 de

Bolşevik Partisi Merkez Komitesi ve diğer bölge temsilcilerine (Proteteryanın bu devrimdeki görevleri) üzerine bir rapor sundu. Bu raporda yer alan tezlen (NİSAN tezleri) adıyla ün kazandı. Bu tezler kısaca :

1 — İktidarın proteteryaya ve onun en yakın müttefiği yoksul köylülüğe geçmesi, her türlü toprak ilhakından sözle değil, gerçekten vazgeçilmesi, sermaye egemenliğine son verilmesi.

2 — İki başlı iktidar durumuna son verecek şekilde, devrimin ikinci aşamasına geçmek ve iktidarı proletarya ile yoksul köylülüğe devretmek.

3 — Geçici hükümetten hiçbir şey talep etmemek, özellikle onun toprak ilhakı konusundaki vaatlerine karşı çıkmak.

4 — Partinin, sovyetlerin çoğunda azınlıkta olduğunu, sovyetlerin içinde küçük burjuva oportünist unsurların çoğunlukta olduğunu bilmek ve sovyetlerin hatalarını kitleler önünde sürekli eleştirmek, ve hatalardan arınarak, bütün devlet iktidarının işçi sovyetlerine geçmesini ısrarla ve sabırla savunmak.

5 — İşçi sovyetleri temsilcilerinden sonra parlamanter cumhuriyete dönüş bir gerileme sayılır. Polis, ordu ve memurlar kadrosunun ortadan kaldırılması, halkın bu görevleri devralması, memurların seçimle iş başına getirilmesi.

6 — Toprak proğramında ağırlık merkezinin tarım işçi temsilcileri sovyetleri üzerine kaydırılması.

7 — Ülkedeki bütün bankaların işçi temsilcileri sovyetinin kontrolu altın da bulunan bir tek milli banka altında birleşmesi.

8 — Hemen sosyalizmin kurulmasına geçiş parolasının atılmaması. Sosyal üretim ve sosyal ürünlerin işçi mümessilleri sovyetinin denetimine geçmesi.

9 — Parti kongresini hemen toplamak, parti programı üzerinde değişiklikler yaparak proğramı günün şartlarında yenilemek, emperyalizm ve emperyalist savaş üzerindeki görüşlerimiz, devlet karşısındaki tutumumuz ve bir komün-devlet istediğimiz; partinin adını değiştirmek.

10 — Enternasyonalizmi yenilemek.

Nisan tezleri, esas olarak, partiyi, burjuva demokratik devrimi sosyalist devrim haline dönüştürmeye yöneliyordu. Yirmi Nisanda Bolşevik Partisi Merkez Komitesi yığınları, geçici hükümetin emperyalist politikasını protestoya çağırdı. Asker ve işçilerden yüz bin kişi gösteri yaptı.

24 Nisan da, bolşeviklerin 7. konferansı (NİSAN KONFERANSI) açıldı. Bu partinin kuruluşundan bu yana yapılan ilk açık konferanstı. Konferansta bütün temel meseleler ele alındı. En acil görev, Leninin (Tüm iktidar sovyetlere) sloganıyla belirlendi. Konferans köylü komitelerine devredilmek üzere, toprak beylerinin topraklarına derhal el konulması için köylüleri toprak için mücadeleye çağırma kararı aldı. Konferans milli meselede şu kararları aldı:

«İstibdadın ve monarşinin mirası olan milli baskı politikası, toprak ağalarının, kapitalistlerin ve küçük burjuvazinin kendi sınıf çıkarlarını korumak ve çeşitli ulusların işçileri arasındaki bağları parçalamak için destekledikleri, bir politikadır. Zayıf ulusları boyunduruk altına alma çabalarını artıran modern emperyalizm, milli baskıyı keskinleştiren yeni bir etkendir.

«Kapitalist toplumda eğer milli baskı ortadan kaldırılabilirse, bu ancak tutarlı bir demokratik cumhuriyet kuruluşunda ve bütün ulusların ve dillerin tam eşitliğini sağlayan bir devlet yönetiminde mümkün olabilir.

«Rusya içinde bütün ulusların, serbestçe ayrılma ve bağımsız devlet kurma hakları tanınmalıdır. Böyle bir hakkın inkarı ve bu hakkın pratik olarak gerçekleştirilmesini sağlayacak tedbirlerin alınmaması, istila yada ilhak politikasını desteklemek demektir, Ancak ploretarya, ulusların ayrılma haklarını tanımakla, çeşitli ulusların işçileri arasında tam bir dayanışma sağlayabilir ve ulusların gerçekten demoratik yakınlaşmasına destek olabilir.

«Ulusların serbestçe ayrılma hakkı belli bir ulusun belli bir zamanda ayrılmayı uygun bulmasıyla karıştırılmamalıdır. Protetarya partisi bu sorunu her özel durum için, bir tüm olarak sosyal gelişmenin çıkarlarını göz önünde bulundurarak, prolataryanın sosyalizim uğrundaki sınıf mücadelesinin çıkarlarını göz önünde bulundurarak çözüme bağlamalıdır.

«Parti, bölgeler için en geniş özerklik ister; Yukarıdan denetimin ve zorunlu bir resmi dilin kaldırılmasını, ekonomik ve toplumsal şartları ve nufusu meydana getiren ulusal bileşimleri göz önünde tutarak, kendi kendini yöneten özerk bölge halklarının sınırlarını bizzat kendilerinin belirlemelerini ister.

«Proletarya partisi (milli kültür özerkliği) denilen şeyi, yani eğitimin devlet yönetiminden, alınıp bir cins milli meclislerin yönetimine verilmesini kesinlikle red eder. Milli kültür özerkliği, aynı semtte oturan ve hata aynı sanayi işletmelerinde çalışan işçileri, farklı milli kültürlere bağlı olmaları yüzünden, suni olarak böler; Yani ayrı ayrı ulusların burjuva kültürüyle işçiler arasındaki bağı güçlendirir. Oysa Sosyal demokratların görevi, bütün ülkelerin plorataryasının enternasyonal kültürünü güçlendirmektir.

«Parti, herhangi bir ulusun herhangi imtiyazını elinden alan ve milli azınlıkların haklarını her ne biçimde olursa olsun çiğnenmesini yasaklayan, temel bir yasanın anayasaya konulmasını ister.

İşçi sınıfının çıkarları Rusya'daki bütün milliyetlerde işçilerin aynı proleter örgütlerde, politik örgütlerde, sendikalarda, kooperatiflerde kültür örgütlerinde birleşip kaynaşmalarını ister. Ancak böyle değişik milliyetlerden işçilerin aynı örgütlerde kaynaşmasıyladır ki, proletarya uluslararası sermayeye ve burjuva milliyetçiliğine karşı zafere giden mücadele imkanını elinde bulundurabilir.» Konferans Lenin'in görüşlerini oy birliği ile destekledi.

Temmuz Gösterileri :

Şubat ihtilâlinden sonra burjuva demokratik devrimin görevlerinden hemen hiç biri yerine getirilmemişti. Daha ihtilâlden çok önce bozulmuş bulunan ekonominin düzeltilmesini gözeten grevler günden güne yaygınlık kazanıyordu. Cephedeki yenilgiler ve hükümetin tutarsız politikası işçileri ve askerleri öfkelendirdi. 3 Temmuz'da Petrograd'da gösteriler patlak verdi. Gösteriler bütün gün devam etti, göstericiler birleşerek, iktidarın sovyetlerin geçmesini istediler. Daha sonra gösteriler büyük bir ayaklanmaya döndü. Bolşevik partisi, o anda bir silâhlı ayaklanmaya karşıydı. Zira henüz devrimci buhran tam olgunlaşmamıştı. Ordu ve iller henüz başkenteki ayaklanmayı sonuna kadar desteklemeye hazır değildi.

Cepheden, hükümete bağlı birlikler çağırıldı, birlikler göstericilerin üzerine ateş açtılar. 4 Temmuz gösterisi hükümet tarafından silâhlı bir şekilde dağıtıldı. Bolşeviklere ait yayın organları kapatıldı. Lenin'le birlikte partinin önde gelen liderleri için tutuklama emri çıkartıldı.

Böylece 3 ve 5 Temmuz'u kapsayan «Temmuz günleri» ülkedeki durumu ve sınıflar arasındaki güç dengesini iyiden iyiye değiştirmiş bulunuyordu. Menşeviklerle diğer oportünistler siyasetlerinin iflas ettiğini görerek burjuvaziyle ittifaklarını, açıkca karşı devrim saflarında yer alacak kadar ileriye götürdüler.

«Temmuz Günleri» nden sonra, ikili iktidar durumu son bularak, bütün iktidar burjuvazinin eline geçmişti.

Temmuz günlerinden sonra ortaya çıkan durum partinin yeni taktik ve parolaları, 26 Temmuz 3 Ağustos 1917'de Petrograd'da yarı gizli bir şekilde toplanan altıncı parti kongresinde tespit edildi. Kongrede alınan kararda iktidarın Sovyetlere barışçı yoldan geçişinin artık imkansız bir hale geldiği belirtiliyor; buna göre iktidar proleteryaya burjuva diktatoryasının yıkılması şeklinde geçebilirdi.

Temmuz Günlerinden sonra iktidarı tamamen eline geçirmiş bulunan burjuvazi devrimi tasfiye ederek Rusya'da monarşiyi sonuna kadar ayakta tutmak istiyordu. Büyük burjuvazinin hemen hepsinin desteklediği karşı-devrimci General Kornilov, Sovyetlerin ve işçi komitelerinin hemen dağıtılmasını istiyordu. Kornilofu Amerikan, İngiliz ve Fransız hükümetleri'de destekliyordu. Kornilof, 25 Ağustos'ta Petrograd üzerine sevketmek için, cepheden 3. süvari Tümenini çekti. Ve Petrograda yürüttü.

Lenin'in önerdiği taktiği uygulayan Bolşevikler halkı Kornilof'a karşı koymağa çağırıyorlardı. Halk Kornilof'a harşı çıktı. Demiryolu işçileri Kornilof birliklerini taşımağı reddettiler. Petrograd işçileri darbecilere karşı silâha sarıldı. Yeni yeni kızıl muhafız birlikleri kuruldu. Böylece Kornilof'un darbe girişimi işçi ve askerler tarafından bastırıldı. Kornilof darbesinin bastırılması Bolşeviklere büyük prestij kazandırdı. Halkın isteği üzerine Kornilof ve suç ortakları tutuklandılar.

Bu durum Devrimci harekete canlılık verdi. Bütün ülke halkı kendilerini ancak Bolşeviklerin kurtarabileceği inancıyla hareket geçti.

Devrim dalgası gittikçe büyüyordu. Bolşevikler olanca güçleriyle ayaklanmaya hazırlandılar. 16 Ekimde Merkez Komitesi, bütün üyelerin katıldığı bir toplantı yaptı. Bu toplantıda ayaklanmayı yönetecek bir Merkez Komitesi seçildi ve başkanı Stalin oldu.

Hareket 24 Ekimde başladı. Lenin ihtilâlin yönetildiği Smolniye geldi. Hareket, resmen, «Sovyetlerin emri üzerine» yapılıyordu. 25 Ekim'de kızıl muhafızlar ve devrimci askerler, tren istanyonlarını, postaneyi, telgrafhaneyi, bakanlıkları, devlet bankasını ele geçirdiler. Parlemento dağıtıldı. Bolşeviklerin yönetimdeki ayaklanma başarıyla yürüyordu. İşçiler kızıl muhafızlar, devrimci askerler Kronştad bahriyelileri omuz omuza dövüşüyorlardı. Geçici hükümetin sığındığı Kışlık Saray fazla direnemedi. Lenin, Kışlık Sarayın zaptedilmesi emrini verdi. Neva nehrinde bulunan «Avrora» (Şafak) zırhlısının topları hem Kışlık Sarayı üzerine saldırının başladığını, hem'de Ekim ihtilâlinin zaferini ilân ediyordu. Bu top sesleri, Sosyalizmin zaferini, kapitalizmin çöküşünü müjdeliyordu.

Büyük Ekim devrimi uluslararası emperyalist sisteme ağır darbeler indirmiş, onun uluslararası ilişkilerdeki etkinliğini kırmış, dünyadaki gelişmeleri etkileme olanaklarını sınırlandırmıştır. Böylece halkları baskı altında tutan emperyalist sömürgeci sistem yoğun bir parçalanma sürecine girdi.

Ekim devrimi köle halkların ulusal kurtuluş hareketlerini geniş ölçüde hızlandırdı. Başarıya ulaşan Sosyalizm, bağımsızlık mücadelelerinde onlara en büyük destek oldu.

Ekim ihtilâliyle noktalanan sosyalist mücadele süresi içinde savaşa ve emperyalizme karşı genel demokratik hareket, köylülerin toprak ve barış için yürüttükleri devrimci demokratik mücadele ve sömürgeci baskı altında ezilen halkların millî kurtuluş hareketleri, işçi sınıfının sosyalist hareketiyle ve bu hareket öncülüğünde tek bir devrimci dalga halinde birleşmiş bulunuyordu.

1917 Ekim Devrimi, işçi sınıfının, müttefikleriyle birlikte yürüttüğü mücadelenin eseridir.

BARZANİ: "Ben Tükendim, Fakat Irak'taki Kürt Halkı Direnişini Sürdürecektir"

Irak Kürtlerinin Bağdat hükümetine karşı giriştikleri özerklik kavgasına uzun süre liderlik eden, fakat geçen Mart ayında İran'la Irak arasında imzalanan andlaşma sonucunda savaşı sona erdirerek İran'a sığınan Mustafa Barzani, o tarihten beri ilk kez bir gazeteciyle konuştu. Bu gazeteci, Kahire'de yayınlanan **El-Ahram** gazetesi eski başyazarı Muhammed Hasaneyn Heykel' dir.

Mısır'ın ünlü bir yazar ve gazetecisi olan Heykel'in Barzani ile yaptığı konuşma, Beyrut'ta yayınlanan **El Envar** gazetesinin 6 Eylül 1975 tarihli sayısında, «Kürdistan'ın İhtiyar Kartalı ile Konuşma» başlığı altında yayınlanmıştır.

Heykel'in Barzani ile yaptığı konuşmanın, **El-Envar**'dan yapılan çevirisinin geniş bir bölümünü okuyucularımıza sunuyoruz :

KÜRDİSTAN'IN İHTİYAR KARTALI İLE KONUŞMA

Bir zamanlar Barzani'yi, uzun ve tehlikeli bir yolculuğa çıkarak görmek istemiştim. Şöyle tasarlanmıştı bu yolculuk : Avusturya'nın başkenti Viyana'ya gidip oradaki temsilcilerinin emrine girecektim. Onlar da benim Kürdistan'a yolculuğumun

-ya da kaçırılışımın- işlemlerini düzenleyeceklerdi. Ve oradaki dağ köylerinden birinde, Kürt İhtilâlinin lideri Molla Mustafa Barzani ile görüşecektim.

Yıllar önceydi bu.

Ne var ki sonunda, en kısa ve en emin yoldan kendisiyle görüştüm. Tahran'ın banliyölerinden birinde, bu görüşme için özel olarak hazırlanmış bir evde beni kabul etti. Kendisi, oturmakta olduğu Kuzey İran'dan bu eve, benden bir saat önce varmıştı. İçeri girdiğimde kendisini, büyük bir salonun bir köşesinde oturmuş gördüm.

Düşündüğümden daha kısa boyluydu. Tahmin ettiğimden de daha sinirliydi. Üzerindeki kıyafet, bir zamanlar bütün dünya gazetelerini dolduran, başındaki iri sarığıyla, beline doladığı ve bir omuzuna astığı fişeklikleriyle, o ünlü fotoğraflarının gösterdiği kıyafetten çok farklıydı.

Karşılaştığımızda söze ben başladım :

«Seninle bu görüşmemi hazırlamaları için İranlılardan talepte bulundum. Sanırım bu iş Başbakan'dan izin alınmasını gerektiriyordu, hatta belki İmparator'dan da. İsteğime karşılık vermeden önce birkaç gün beklediler. Sonra olumlu karşılık verler. Ben, senin bulunduğun yerde, yanına gelmeyi önerdim. Fakat onlar, senin bu görüşme için Tahran'a geleceğini bildirdiler. Seni rahatsız ettiğim için beni mazur göreceğini umarım».

Yüksek olmayan bir sesle ve sanırım Kuzey Irak'taki Kürtlere özgü açık bir lehçeyle dedi ki :

«Bilâkis.. Ben uzun süreden beri seni görmek istiyordum. Yıllarca önce, seni Başkan Cemal Abdünnâsır'a aracı göndermiştik. Sana temsilcilerimizi yollamıştık. Sen onlarla görüşmüş ve içlerinden birinin Başkan'la görüşmesini düzenlemiştin. Biz, Arap Ulusal Hareketi'nin liderliğini yapan Başkan'ın önüne, Kürt halkının özlemlerine ve ihtilâlinin gerçek yüzüne ilişkin gerçek bir tablo koymak amacındaydık. Ayrıca yanımıza gelmen için seni defalarca çağırdım, fakat geciktin sen».

Şu karşılığı verdim :

«Anlaşıldığına göre çok gecikmişim. Bir de bakıyorum ki Kürdistan dağları yerine, Tahran'da bir salonda buluşuyoruz».

Sigarasının dumanını sert bir şekilde savurdu. Sonra derin bir sessizliğe dalarak, bir ihtiyar dağ kartalının bakışlarını andıran bakışlarla gözlerini bana dikti ve beni süzmeye başladı.

Ben de kendi yönümden, uzun yıllar boyunca kan ve barut deneyimlerinin çukurlaştırmış olduğu bu gözlerin ve bakışların arkasında neler bulunduğunu bulmaya çalışıyordum. Sinirliliğinin arttığını anladım. Bunu gizlemeye çalıştı ve önünde duran fıstık dolu bir tabağı bana doğru uzattı. Sonra elini, İran helvasıyla dolu bir başka tabağa uzattı. Arkasından seslendi :

«Umarım kahve buyurursun».

Ve salonun bir köşesine döndü. Orada oturan yaklaşık olarak 10 çocuğu ve adamı vardı. Onlardan kahve istedi. İtiraf edeyim ki kendisine baskı yaptım ve dedim ki :

«Kahveye teşekkür. Fakat, bu kardeşlerden, beni seninle başbaşa bırakmalarını istemeni rica edebilir miyim?»

Bu isteğimden memnun olduğunu gösteren bir belirtiye rastlamadım. Fakat kabul etti ve kendilerine, çıkmaları için Kürtçe olarak emir verdi. Bir kişiden başka hepsi çıktı.

«Biri kaldı» dedim.

«O benim oğlum» diye karşılık verdi.

Üsteledim :

«Seninle başbaşa kalmak istemekte ısrar edişimi hoş karşılıyacağını umarım.»

Genç, çıkıp çıkmamakta tereddüt ediyordu. Fakat babası, çıkması için emir verince çıktı o da.

Bunun üzerine Barzani'ye dedim ki :

«Senden Kürt ihtilâlinin bilmecesini öğrenmek istiyorum. Biz Arap yurtseverlerinin çoğu, senin ihtilâlini anlamıştık ve Kürt halkının meşru ulusal haklarının, Irak yurdu çerçevesinde garanti altına alınması için sana en büyük desteği sağlamıştık. Son yıllarda durum bizim için karışıklık göstermeye başlayıncaya kadar tutumumuz buydu. Irak hükümeti sana, Kürt halkının meşru ulusal haklarının Irak yurdu çerçevesi içinde garanti edilmesi için yeterli olduğuna inandığımız birtakım projeler sundu ve önerilerde bulundu. En azından bu projelerin, Kuzey Irak'ta ba-

rışın yeniden kurulması için esas olabileceğine inandık. Fakat sen bütün bunları reddettin ve savaşı sürdürdün...

«Olup biten son olayları nasıl yorumladığını söyler misin bana? Cezayir'de İran Şahı ile Irak Devrim Konseyi Başkan Yardımcısı Saddam Hüseyin arasında anlaşmaya varılmasından sonra, İran, Kürt ihtilâlini desteklemekten vazgeçti. Bir de baktık ki sen de teslim oluyorsun. Bunun anlamı nedir? Bu, senin içerden değil, dışardan destek aldığın anlamına gelmiyor mu?

«Hatırlıyorum, Şah ile Saddam Hüseyin arasında Cezayir toplantısından birkaç gün önce sen yardımcılarının birini Başkan Enver Sedat'la görüşmesi için Kahire'ye göndermiştin. Yine hatırlıyorum, senin bu temsilcinle Kahire'de ben de görüşmüştüm. Ve hatırlıyorum, Şah ile Saddam Hüseyin arasında bir toplantı yapıldığına ve aralarında bir anlaşma yapılmasının mümkün olduğuna dikkatini çekmiştim. Ve yine hatırlıyorum, kendisi bana, 'Şah ile Saddam arasında yapılacak anlaşma ne olursa olsun, biz direnişimizi sürdüreceğiz, yıllar yılı sürdüreceğiz ve asla teslim olmayacağız' demişti. Buna rağmen, Şah ile Saddam arasında varılan anlaşmadan birkaç gün sonra sen teslim olduğunu açıkladın. Yanlış anlaşılmasın diye şunu söyliyeyim ki, Kuzey Irak'ta barışın yeniden kurulmuş olmasından ben mutluluk duyuyorum. Fakat anlayamadığım ve anlamak istediğim, Kürt ihtilâlinin gerçek durumudur ve senin bu ihtilâle yaptığın liderliktir. Neler oldu ve nasıl oldu?

Barzani şu karşılığı verdi :

«Şunu söyliyeyim ki Kürt ihtilâli sona ermemiştir, sadece şimdilik durmuştur. Benim şahsen rolüm bitmiştir, fakat Kürt halkı duruyor. Ve Kürt halkı içinden, direnişini örgütleyecek yeni liderler, liderlikler çıkacaktır. Benim rolüm şahsen bitmiştir. Fakat Kürt halkının varlığının sona ermesi mümkün değildir.

....

«Ben teslim olmadım, ihtilâli şimdilik sona erdirmeyi tercih ettim. Irak'la olan sınırlar kapatıldıktan sonra da ihtilâli sürdürebilirdim. Fakat Kürt halkının ve Irak halkının kanını dökülmekten korumayı tercih ettim. Kan dökmemeyi tercih ettim. Ayrıca kendi rolümü sona erdirmeyi tercih ettim. Fakat bu, Kürt ihtilâlinin sonu değildir. İran bizi destekliyordu. Bunu inkâr etmiyorum. İran'dan başka da bizi destekleyenler vardı. Onu da inkâr etmiyorum. Fakat Kürt ihtilâlinin sürdürülmesinin en ağır

yükünü, verdiği vergilerle Kürt halkı kendisi omuzunda taşıyordu.»

«İran'dan başka da sizi destekleyenlerin olduğunu söyledin, ama kimler olduğunu açıklamadın,» dedim.

«Özgürlük dostları» diye karşılık verdi; «dünya özgürlükçülerin dostlarından boşalmış değildir. Fakat ben bugün kimseyi güç durumda bırakmak istemiyorum.»

Barzani şöyle devam etti :

«Ben, Arap ulusuna ihanet etmem. Araplarla Kürtler kardeştir. Sonra ben özgürlüğün ne anlama geldiğini bilirim. Sen, benim hayat hikâyemi bilir misin?»

Sonra şöyle sürdürdü sözlerini :

«Ben hayata gözlerimi açtığım zaman kendimi esir buldum. Hatırlıyorum, bütün ailem o zaman Irak'ı yöneten Türklerin elinde esirdi. Ben de esirdim. Ve o zaman üç yaşındaydım. Genç yaşıma erişince kaçtım ve Kürt hareketi ile uğraşmağa başladım. Daha sonra, yanımda aşiretimden 500 kişi ile birlikte İran'a sığındım. Kuzey İran'da Cafer Peşvari hareketi başladı ve ben Peşvari ile güçbirliği yaptım. Sonra, Cafer Peşvari'nin kurduğu Azerbeycan Cumhuriyeti yıkıldı. Bunun üzerine Sovyetler Birliği'ne sığındım. Orada uzun yıllar halkımın ve yurdumun özlemi içinde mülteci hayatı yaşadım. Nuri Sait kellemi istiyordu.

....

«1958 yılında Irak'ta devrim oldu. Ben de dönmeye karar verdim, ve Kahire'den geçerken Nasır'la görüştüm. Irak'a döndükten sonra Kürdistandaki ulusumuzun hakları için çalıştım. Politik mücadele ederek çalıştım ve savaşarak çalıştım. Fakat onlar, Irak yöneticileri, haklarımızı inkâr etmeye kararlıydılar. Bizler, Bağdat'ta meydana gelen her iktidar değişikliği ile birlikte iyimserliğe kapılıyorduk. Fakat Bağdat'taki her yeni iktidar, istikrara kavuştuktan ve duruma hakim olduğunu anladıktan sonra hayal kırıklığına uğruyorduk. Bu nedenle çok çektik, çok çektik, çok çektik. Kürdistan'da uçakların yaptıklarını görmeliydin. En şiddetli patlama gücüne sahip bombalarla ve en şiddetli yangın bombalarıyla bizi bombalıyorlardı. Bizi vurmakta kullanmadıkları hiçbir araç bırakmadılar. Aramızda güç dengesi yoktu. Sonra İran'la anlaştıklarında kendi kendime sordum, «ne zamana kadar böyle gidecek bu?» diye. Ve kendi kendime, «halkı bu

azaptan kurtar, rahata kavuştur, kanlarını dökülmekten koru ve Irak'ın dışına çık,» dedim.

Molla Mustafa Barzani sustu ve derin bir sessizliğe daldı. Söylediklerinde, elindeki avucundaki herşeyi kaybetmiş gibi bir hali vardı. Artık ısrar etmekte bir yarar yoktu.

Tahran'da kaldığım İnterncontinental Oteli'ne döndüm ve orada, Barzani ile yaptığım konuşma üzerine bazı notlar yazdım hatıra defterime. O gün hatıra defterime yazdığım notlar şunlar:

1. Adam söylediklerine hiç kuşkusuz inanarak konuşuyor. Aslında kendi değer ölçülerine teslim olmuş ve o ölçülerle bir ateşkes yapmıştır. Şimdi ise sonunu bekliyor. Yarar umacağı ya da başkasının yarar umabileceği bir rolünün kalmış olabileceğini sanmıyorum.

2. Hayatının ortaya koyduğu deneyim, değişik açılardan incelenmeye değer. Ve bu deneyimden birtakım dersler ve ibretler çıkarmak da mümkün. Bir dönemde bazı sonuçlar gerçekleştirmesini sağlayan bir mantıkla davranmış olan bir adamın deneyimi. Oysa zaman değişmiş ve kendisi bu değişimin farkında olamamış. Bu yüzden de birdenbire şartların gerisinde kalmış ve olaylar birdenbire kendisini aşmış.

....

3. Irak'ın bugünkü yönetimine dost olan herkes ona (Irak'a, Ç.N.) içtenlikle şu öğüdü vermelidir:

Mustafa Barzani ile ilgili perde kapandı, fakat Kürt halkı mevcuttur. Ve bu halkın Irak yurdu çerçevesi içinde meşru ulusal hakları vardır. Senin bu halka, onun silâhlı ihtilâli sırasında yaptığın vaatlerin uygulanması ve hattâ mümkün olduğu zaman, fazlasıyla uygulanması gereklidir. Bu, o halkın hakkıdır. Ve bu ayrıca da zorunludur. Çünkü Irak'ın Arap savaşına katılabilmesi için, iç savaşın Irak'a bir daha geri dönmemesi gerekir.

SEÇİMLERDE MC'Yİ GERİLETELİM

12 Ekimde yapılacak senato kısmi seçimlerinde sosyalistler temsil edilmiyor; ancak buna rağmen devrimci güçlere de bu seçimlerde görevler düşüyor. İlerici ve devrimci güçler, kitleler arasında yapacakları çalışmalarda Milliyetçi Cephe partilerinin geriletilmesi için ellerinden geleni yapmalıdırlar.

MC partileri, AP, MSP ve MHP ülkemizde emperyalizmin ve gericiliğin baş savunucusu, baskının temsilcisidirler, Bu partiler, kitlelerin demokratik haklarını kullandırmamak için elden geleni yapmakta ve ülkeyi daha karanlık, daha baskıcı bir ortama sürüklemeye çalışmaktadırlr.

MC partilerinin kazanacakları her fazla oy, onlara, kitleler üzerindeki baskıyı arttırmak, demokratik hakları daha da kısıtlamak için cesaret verecektir.

MC partilerine verilen her oy, komando baskısına, siyasi cinayete, ırkçılığa, gericiliğe, büyük sermaye sultasına verilmiş demektir.

Bu seçimler elbette doğrudan bir iktidar değişikliği sağlayamaz. Ama kitlelerin eğilimini, bilinç düzeyini belirleme bakımından bir ölçü olacaktır. Halkımız, işsizliğin, pahalılığın, yoksulluğun, geriliğin başlıca sorumlularına; her türlü baskının, zulmün temsilcilerine oy vermemelidir.

DP, şu anda Cephe partilerinin arasında olmamakla birlikte en az onlar kadar tutucu, anti-demokratik bir partidir, DP'ye de oy verilmemesi için çaba gösterilmelidir.

Bugün en gerici, tutucu, faşizm heveslisi partilerin geriletilmesi, demokratik alanın genişletilmesi bakımından büyük önem taşıyor. Demokrasinin sınırlarının genişletilmesi, bu yöndeki mücadele ise, işçi sınıfının ve diğer emekçi halk yığınlarının, tüm ezilen, sömürülen, baskı gören kitlelerin demokratik ve devrimci mücadelelerinin geliştirilmesi bakımından çok daha elverişli koşullar sağlayan, küçümsenemiyecek bir hedeftir.

Kitleleri bu partilere oy vermemeye ve bunun dışındaki partilere oy vermeye çağırırken CHP'nin gerçek niteliğini de kitlelere anlatmaktan geri durmayalım; politik mücadelenin uzun vadeli amaçlarını biran gözden uzak tutmayalım.

FİLİSTİN HAREKETİNDE KADININ ROLÜ

Filistin kadını 1967 yılına kadar gerilla grupları için sadece bir destekti, bu tarihten sonra ise hem işgal altındaki topraklarda, hem de dışarda militan olarak görev almaya başladı.

Şimdiye kadar birçok Filistinli kadın savaştı, tutuklandı ve öldü.

Yıl 1967.. Üçüncü Arap-İsrail Savaşında İsrail birlikleri Sina yarımadasını, Şeria ırmağının batı yakasında kalan Filistin topraklarını ve Suriye'nin stratejik önemi büyük olan Golan tepelerini işgal etmişti.

İsrail zafer sarhoşluğu içindeydi. Bir taşla iki kuş vurmuş olduğunu sanıyordu : İşgal ettiği geniş alanlarla, esas sınırlarını tehdit eden Arap ordularını hayli uzak mesafelere iterek tehlikeyi savuşturduğunu, bir de daha önce komşu Arap ülkelerinden sızıp çeşitli kurumlara sık sık saldıran Filistin gerillalarından kurtulmayı başardığını.

Oysa bu hesapların yanlış çıkacağı kısa bir süre sonra anlaşılacaktı. Bir yandan, yenilgiye uğramış Araplar, yenilginin de verdiği hınçla yeniden toparlanıp silâhlanarak yeni raunda hazırlanırken, diğer yandan da Filistin gerillaları sorunlarına bizzat sahip çıkmalarının zorunluluğuna daha bir inanarak eylem-

lerini yoğunlaştırdılar ve Filistin Kurtuluş Örgütü'nün çatısı altında birleşmeye başladılar.

Bu gelişmeler olurken Filistinli kadınlar da mücadelede görev ve rol almaya karar verdiler. Bir bakıma, spontane bir şekilde başladı bu. Ama sonradan FKÖ safları arasında yer alan ve giriştikleri eylemlerle bütün dünyaya parmak ısırtan Leyla Halit, Şadiye Ebu Gazale, Fatma Bernavi, Emine Dahbur gibi Filistinli kadın ve kızlar, usta birer gerillacı olduklarını kanıtladılar.

İlk kadın eylemi içerde başladı

Filistin kadınının ilk eylemi İsrail işgali altındaki topraklarda başladı. 1967 yılının Ağustos ayındaydı bu. Yani Arap-İsrail Savaşından iki ay kadar sonra. Gazze şehri İsrail'in işgaline gireli daha iki ay olmuştu yani. Tabii işgal makamlarının tutumları da o ölçüde sertti.

Ama Filistin kadınları buna aldırış etmediler ve işgal makamlarının Araplara karşı uyguladıkları baskıyı protesto için gösteri yaptılar. İsrail makamları için çok şaşırtıcı oldu bu. Önce ne yapacaklarını kestiremediler. Kadınlardı çünkü karşılarındaki göstericiler. Sonunda coplarını, dipçiklerini, gözyaşartıcı bombalarını kullandılar ve dağıttılar kadınları. Ama bu gösteri bir tehlike işaretiydi, devamının arkada olduğunu bildiren bir sinyal vermişti.

Siyon Sinemasına atılan bomba

Aynı yılın 19 Ekim günü, Kudüs'teki Siyon Sinemasında bir bomba patladı. İsrail makamları bombanın can kaybına yolaçmadığını öne sürdüler. Filistinliler ise birçok kişinin can verdiğini bildirdiler. Fakat önemli olan olayın kahramanıydı. Fatma Bernavi'ydi bu. Tabii tutuklandı. Yalnız Siyon Sinemasına bomba atmakla değil, aynı zamanda Filistin Direniş Hareketine üye olmakla da suçlanıyordu Fatma. Mahkemede ender rastlanabilecek bir yiğitlik örneği vererek bütün Arap dünyasının saygısını ve hayranlığını kazandı. Tabii İsraillilerin de o ölçüde öfkesini. Ve müebbet hapse mahkûm edildi Fatma Bernavi.

Kadının kitle mücadelesi yoğunlaşıyor

1968 yılında Filistin kadınının mücadelesi daha da yoğunlaşarak kitle mücadelesi niteliğine girdi. Bu yıl, Filistinli kadın-

ların gerilla gruplarına katılmaya ve eğitilmeye başladıkları yıldır aynı zamanda.

Bu yılın Ocak ayında beş Filistinli kız, Nablüs'te meydana gelen silâhlı çatışmaya katıldıkları ve evlerinde gerillaları barındırdıkları gerekçesiyle tutuklandılar. Bunların hepsi El-Fetih örgütüne bağlıydı.

Aynı yılın Nisan ayında 300 Filistin kadını, İsrail'in, Kudüs kentinin Arap kesiminde askerî geçit yapmasını protesto için düzenlenen gösterinin başına geçerek ortalığı birbirine kattılar. İsrail polisiyle yapılan çatışmalarda birkaçı yaralandı, bir kısmı da tutuklandı.

Bu olayı protesto eden Gazzeli kadınlarla İsrail polisi arasında meydana gelen çatışmalarda beş genç kız öldü.

El-Halil ve Beytlahm kentlerindeki Filistinli kadınlardan da işgali yeren bildiriler dağıttıkları gerekçesiyle tutuklananlar oldu.

Daha sonraları 300 kadın, Nablüs Belediyesini işgal ederek, cezaevinde bir gencin işkence edilerek öldürülmesini protesto ettiler.

Vücudunda sigara söndürülen hamile kadın

25 Temmuz 1966'de Abla Şefik Taha tutuklandı. Bu kadın, işgal altındaki yeraltı gerilla gruplarından birine bazı patlayıcı maddeler götürüyordu. Bunları çantasında taşıyordu. Abla. İsrail polisleri kuşkulanıp aradılar çantasını. Ve tutuklandı. Altı aylık hamileydi. Ahlak dışı davranışlarından ötürü tutuklanmış olan Yahudi kadınların kaldığı koğuşa attılar kendisini. Bu fahişeler, İsrailli erkek gardiyanların gözleri önünde, Abla'yı çırılçıplak soyup dövüyor, karnına tekme vuruyor, vücudunda sigara söndürüyorlardı.

Öldürülen Üniversiteli Kız

Şadiye Ebu Gazale Kahire Üniversitesinde okuyan bir kızdı Ailesi işgal altındaki Nablüs kentinde oturuyordu. Şadiye, 1967 savaşından sonra okumayı bırakıp Nablüs'e gitti ve El-Fetih örgütüne girdi. Yaman bir yeraltı çalışmaları elemanıydı. Gerilla gruplarına silâh taşıyor, mesaj götürüp getiriyor, geceleri yapılan sabotaj hareketlerine katılıyor, ayrıca hemcinslerini örgütlemeye çalışıyordu. Sonunda bir İsrail devriyesiyle yapılan bir çatışmada öldürüldü. Şadiye. Yıl 1968'di.

«Hepimiz fedaiyiz»

Gazze'de sabotaj hareketlerine giriştikleri gerekçesiyle tutuklanan üç liseli kızın yargılanması büyük olaylara yolaçtı. Gazzeli kadınlar yine sokaklara döküldüler. İsrail güvenlik kuvvetlerine taş yağdıran kadınlar, «hepimiz fedaiyiz» diye bağırıyorlardı. Sonunda güvenlik kuvvetleri savaşı kazandı. Ancak polis ekipleri, kadınları cop ve dipçik kullanarak dağıtmayı başarmanın verdiği rahatlıkla karargâhlarına dönerlerken, birden beklemedikleri bir şeyle karşılaştılar :

Gazze Kız Lisesi öğrencileri okulun pencerelerine ve balkonlarına çıkıp «hepimiz fedaiyiz» diye avaz avaz bağırmaya başladılar. Güvenlik memurları başlarını kaldırıp ne olup bittiğini anlamaya çalışınca da taş yağmuruna tutuldular.

Tabii yine çatışmalar çıktı, ve tabii yine çatışmayı güvenlik kuvvetleri kazandı. Birçok liseli kız da tutuklandı.

Bu olay 1969 yılının Şubat ayında cereyan etmişti.

Gazze yakınlarındaki Rafah'ta ise bir gösteri sırasında 10 kadın güvenlik kuvvetlerince yaralandılar. Bunlardan ikisi yaralarının etkisiyle öldü. Bu olay Kudüs'te de kadınların gösteri yapmalarına yolaçtı. Birçok Arap kuruluşları Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant'a, müdahale etmesi için telgraflar yağdırdılar.

Gazzeli bir köylü kadını da yine İsrail askerlerinin kurşunları ile can verdi. Adı Meryem İlahî idi. Gazze'nin kenar mahallelerinden birinde oturuyordu. Hamurunu alıp ekmek pişirtmek için mahallenin fırınına gidiyordu. Sokaklardan birinde İsrail askerlerinin, kendilerine küfreden ve «Yaşasın Filistin Kurtuluş Örgütü» diye haykıran çocukları kovaladıklarını, yakaladıklarını da cop ve dipçikle dövdüklerini gördü. Tepesi attı. Meryem'in, Hamur teknesini fırlatıp attı ve bir çocuğu dipçikleyen bir İsrail askerini arkadan yakalayıp boğazını sıkmaya başladı. Asker çırpındıysa da, kurtulamadı. Fena yakalanmıştı. Dev gibi bir köylü kadını olan Meryem bütün gücüyle sıkıyordu askerin boğazını. Ha öldü ha ölecekti asker. Ama bir başka asker, arkadaşını kurtarmak için ateş açtı. Meryem'in güçlü elleri birden çözülüverdi askerin boğazından. Kurşun yandan kafasına girmişti. Hemen öldü.

Yalnız Nablüs Cezaevinde 500 tutuklu kız

1970 yılından bu yana 65 Filistinli kadın ve kız çatışmalarda ya da çeşitli eylemlerde ölmüştür.

Tutuklananların ise haddi hesabı yoktur. Yalnız Nablüs Cezaevinde yaşları 14-16 arasında değişen kızların sayısı 500'den fazla. Bu sayı gittikçe değişmekte ve genellikle artmaktadır.

Dışardaki eylemler

Filistin kadını komşu Arap ülkelerinde ve dünyanın başka yerlerinde de kavgadan geri durmuyor. Filistin mülteci kamplarının ve gerilla üslerinin bulunduğu Lübnan-Suriye giri Arap ülkelerinde hemşirelik, öğretmenlik ve şehit ailelerine bakmak gibi sosyal faaliyetlerinin yanı sıra çeşitli siyasal ve askeri faaliyetlerde de bulunmaktadır.

Filistin kızları için ilk eğitim merkezi 1968 yılında açıldı. Arkasından da bir «kadın milis yetiştirme merkezi» açıldı. Eğitim merkezinde yalnız 16 yaşına kadar olan kızlar alınırken, ikincisine her yaştan kız ve kadınlar alınmaktadır. Bunlar arasında 50 yaşında kadınlar da var.

Bu merkezlerde askeri eğitim gören kadınlar ilk kez 1970 yılının 6 Ağustos gecesi Ürdün-İsrail sınırında bir İsrail devriyesine saldırdılar. Beş genç kızdı bunlar. Makineli tüfekler ve elbombası taşıyorlardı. Çatışmada ikisi yaralandı. Arkadaşları tarafından kurtarıldılar.

Leyla Halit ve Emine Dahbur

Filistin kadınlarının simgesi haline gelen bir kız var, Leyla Halit. Leyla Halit'ten sonra en çok adından söz ettiren kız ise Emine Dahbur dur.

Leyla Halit, İngiliz Hava Yollarına bağlı bir uçağı 101 yolcusu ile birlikte 3 Ağustos 1969'da kaçırdı ve Londra'da tutuklu bulunan arkadaşlarının serbest bırakılmalarını sağladı. Kendisi tutuklandı ise de sonra arkadaşlarının bir başka uçak kaçırmaları üzerine serbest bırakıldı.

Emine Dahbur ise İsviçre'nin Zürih şehri havaalanında, üç arkadaşı ile birlikte bir İsrail uçağına ateş etti.

Her kuruluşta yer almış

Filistin kadını her alanda dinamik bir çalışma içindedir. Filistin Öğretmenler Birliği, Filistin Yazarlar Birliği, Filistin Gazeteciler Birliği, Filistin Sanatçılar Birliği, Filistin İşçi Sendikaları, Filistin Kızılay Örgütü gibi kuruluşlarda önemli ölçüde kadın vardır.

Bir kadın yazar şöyle diyordu :

«Filistin halkı er geç yurduna, siyonistler tarafından gaspedilmiş yurduna kavuşacaktır. Çünkü artık kadınlar da yer almıştır bu kavgada. Kadınların da yeralması, kavganın bütün bir halk tarafından yürütüldüğünü kanıtlamaktadır. Bütün bir halkın omuz omuza verdiği kavganın başarıya ulaşması ise kaçınılmazdır.»

DÜZELTME

Geçen sayımızda, Devrimden Buyana Bulgaristan yazısında, 60 ve 61. sayfalar yer değiştirmiştir. 59. sayfadan sonra, önce 61, daha sonra 60'ın okunması gerekmektedir.

Yine aynı sayıda, 21. sayfada, «kapitalizm, 1970'lerden itibaren bir aşama daha yaparak tekelci döneme geçti,» denmektedir. Bu cümledeki tarih 1870 olacak, dizgi hatası olarak böyle çıkmış.

Bunlardan ve diğer baskı hatalarından dolayı özür dileriz.

PETROL VE ORTADOĞU

Hüseyin SARITAŞ

1973 Ekiminde Arabistan'da başlayan «Sıcak petrol savaşı» kısa sürede bütün dünya ekonomisini —bu arada dolaylı da olsa sosyalist ülkelerin ekonomisini de— etkilemiş, devletler arası iktisadi, siyasi ve askerî ilişkilerde düzeltmeler, kaymalar sağlamıştır. 1973 Ekiminde başlayan «sıcak petrol savaşının» Orta ve Yakındoğu sınıflar mücadelesinde olduğu gibi özellikle tekelci emperyalist kapitalist iktisadi düzendeki yankı ve etkileri hala yeni boyutlar kazanarak süregelmektedir. Kökenleri çok gerilere ve bu arada bizzat kapitalist düzenin bünyesindeki çelişkilere dayanan ve günümüz kapitalist dünyasının pençesinde kıvrandığı iktisadi bunalımı su yüzüne çıkarmış, kristalleştirmiştir. Petrol ve pamuk gibi hammadde üreten iktisaden geri kalmış, iktisadi ve siyasi bakımdan hala sömürülen ülkeler bu hammaddelerin iktisaden ilerlemiş kapitalist ülkelerde atom bombası kadar korkunç ve önemli etkiler yaratabileceğinin, bunların birer silâh ve mücadele vasıtası olduklarının bilincine varmışlardır. Orta ve Yakındoğu, kuzey Afrika ve lâtin Amerika petrolü kesildiği anda bütün tekelci emperyalist kapitalist iktisadi düzen alabora olmuş, uçak, otomobil, gemi ve fabrika motorları durmuş, ev kaloriferi ve elektriği yanmaz olmuştur. Başta A.B. Devletleri, Japonya, İngiltere, Batı Almanya ve Fransa olmak üzere en çok sanayileşmiş batı ülkelerinde motor durunca işsizlik,

enflasyon ve tedirginlik yuvarlandıkça büyüyen çığlar gibi büyümüş, nice hükümetleri beraberinde alıp götürmüştür. 1930 iktisadi bunalımında olduğu gibi... Dünya emperyalist kapitalizminin silâhlı jandarması bu acı durum karşısında hempalarının hışmına ve sert eleştirilerine uğramıştır, bataktan kurtulmak için çırpındıkça daha çok batmıştır. Vietnamda kırılan burnu Arabistan çöllerine batmış çıkamıyor.

Başkan Ford ve Dışişleri Bakanı «Jet diplomat» tehditte bulunuyorlar : Nefislerini kurtarmak, yaşamlarını sürdürebilmek için «Petrol üreten ülkelerin silâhla işgali gerekebilir...» Bu tehditlerin tepkisi üçüncü dünya ve sosyalist ülkelerde devam ediyor. : Böyle bir ihtimal karşısında en etkili çare petrol kuyularını ve tesislerini havaya uçurmak değil midir?

Orta ve Yakındoğudaki petrol savaşı iktisadi siyasi, askeri toplumsal ve özellikle sınıfsal olan çok yönlü bir savaştır. En azından 50 yıldan beri süregelen, hatta geçmişi yüzyılımızın başlarına kadar uzanan, sömüren ve sömürülen memleketlerle toplumsal sınıfları arasındaki bir savaştır bu. Bu kanlı, acımasız, sinsi savaşın kısa tarihine baktığımızda ilk kez birinci dünya savaşı sırasındaki Musul petrolleri davası önümüze çıkıyor. Birinci dünya savaşında yıkılan Osmanlı İmparatorluğunun ganimetlerini yağma edenlerin başında bulunan Londra masa başına geçmiş, Orta ve Yakın doğunun yeni siyasi coğrafyasını geometrik olarak çizerken o bölgelerde bulunan ve bulunması muhtemel petrol yataklarına özellikle dikkat etmiş, buna göre sınırları düzenlemeğe çalışmış, yerel kuklaları ve ajanları vasıtasiyle kukla hükümetler kurmuştur. O dönemin en güçlü ikinci kapitalist merkezi Paris, Londra karşısında Ortadoğuda Suriye hariç herhangi bir pay kapamamıştır. Beride Orta ve yakındoğuya İngiltere ve Fransa orduları himayesinde leşkargaları gibi üşüşen Avrupalı maceracı parababaları bir yandan çeşit çeşit şirketler kurmuşlar, diğer yandan Arap halk kitlelerinin uyanmamaları için ellerinden geleni esirgememişlerdi. Kimi şeyh ve beyleri satınalmışlar, kimini diğerine kırdırmışlardır. Orta ve Yakındoğuda işçi sınıfı henüz oluşmamıştı. İskenderiye, Beyrut ve Basra gibi limanlarda lumpen proletarya kıvıl kıvıldı. O kadar. Beride ilk sosyalist ülke olan Sovyetler Birliği daha ziyade iç işleri ile, ağır sanayi kurmakla meşguldü.

Duçe İtalyasının Libya ve Habeşistan'daki top salvoları İngiltere'nin Arap dünyasındaki çıkarlarını sarsamadı. Ancak ikin-

ci dünya savaşı bu işde büyük rol oynadı. Londra çıkarlarını çatırdattı. İsrail devletinin 1947 de kuruluşu Arap dünyasını karıştırdı. Arap milliyetçiliğini kamçıladı ve bütün yakın ve Ortadoğuda ilk kez sanayileşmiş kapitalist dünya karşısında direnişe sürükledi. Kuşkusuz ikinci dünya savaşından sonra Asya ve Afrika ile Latin Amerika'da ortaya çıkan ve sürekli olarak güçlenen, birçok yerlerde siyasi özgürlüğe ulaşan milliyetçilik hareketleri ve cereyanı ve bu arada oluşan sosyalist blok Arap milliyetçiliğinin uyanıp yönelmesinde büyük roller oynadı. Dişleri dökülmüş Londra aslanı bütün dünyadaki sömürgelerini ve tesir sahalarını Vaşington'a ihale edip öz adacıklarına çekilmek zorunda kaldığı sırada Suudi Arabistan Kuveyt, Katar, Libya ve İran petrolleri bulunup işletmeye açıldı. Bulan ve işleten kimdi? İngiliz Amerikan kökenli uluslararası petrol konsernleri bu uluslararası Kapitalist dev şirketler başlangıçta mahalli hükümetlerle gülünç diyebileceğimiz şartlar dahilinde mukaveleler imzaladılar : Petrol gelirinin % 60-70'i şirketlerin-geri kalanı bu mahalli devletlerin kasalarına akacaktı. Petrol Gelirinin bu geri kalan, Orta ve Yakın Doğu'ya akan % 30-40 da küçümsenecek bir miktar değildi. Bununla da bu fakir ülkelerin birçok iktisadi ve toplumsal temel davaları birer çözüm bulabilirdi. Ama ne yazık ki bu dolarlar şeyhlerin, ağaların, prenslerin, sultanların, şahların ceplerine ve oradan da Avrupa ve Amerikan barlarına, aktı.

Petrol savaşının bu dönemde (1945-1960) üç yönde geliştiği söylenebilir : Bir yanda ağır ağır bir işçi sınıfı oluşmuş, yeni kentler doğmuş, küçük burjuvazi gibi orta sınıflar nisbeten güçlenmiş, çıkarlarının uluslararası büyük burjuvazinin ve mahalli komprador sınıfının çıkarlarıyla çatışmakta olduğunu anlamıştır. Dolayısıyla bu sınıflar merkezi Kahire olan Arap milliyetçiliğinin de etkisi ile milli hükümetlerinin kurulmasına çalışmışlardır. Diğer yanda uluslararası petrol şirketleri arasında daha fazla petrol kuyusu, hisse senedi satınalma, daha fazla tanker imali ve petrol tüketen piyasalar ele geçirme sahalarındaki mücadeleleri doruk noktasına varmıştır. Bu şirketler daha fazla çıkar temini için ve mevcut egemenliklerini sürdürmek için akla gelebilen her tür yola başvurmuşlardır. Generaller, birinci sınıf memurlar milletvekilleri, bakanlar satınalmışlar, birçoğunu aylığa bağlamışlar. Sonuç ne olmuş? Diledikleri imtiyazları elde etmişler. Ayrıca mahalli hükümetler bütün bu uluslararası şirketlerin ve sömürgeci devletlerin sinsi çarpışma ve çabalarına rağmen dünya çapında gelişen milliyetçilik hareketlerinin de

baskı ve etkisi altında kalmışlar. Petrolün devletleştirilmemesi için CİA İran'da dünya kamuoyunun gözü önünde Musaddık'ı devirmiştir. Amma CİA'nın ve CİA'ya dayanan uluslararası petrol şirketlerinin bütün çabalarına rağmen kaynaşmalar bitmemiş bu mahalli devletlerin petrol gelir hisseleri ağır ağır artmış % 50'yi bulmuştur.

9 Ağustos 1960'da dünyanın en büyük ve en nufuslu petrol şirketi Standard New JERSEY-Esso yakın ve Ortadoğuda ürettiği ham petrol fiyatını aniden ton başına % 2,7-7 arasında indiriverdi. Bundan birkaç gün sonra dünyanın ikinci büyük petrol şirketi Royal Dutch Shell de Esso gibi ham petrol fiyatlarını düşürüverdi. Rekabet şartları ters işleyiverdi. Orta ve Yakındoğu'nun üçüncü siyasi ve iktisadi ahtapotu'da (British petroleum) aynı yolu izledi. Acaba bu tutumun ana nedenleri ne idi :

1 — A.B.D. Büyük ithalat ve gümrük kısıntılarına gitmişti. Dolayısıyla bu uluslararası petrol konsernleri Amerika piyasasına Ortadoğu petrollerini sürme olanağından yoksun kaldılar, başka yerlerde, Batı Avrupa'da yeni piyasalar aramak zorunda kaldılar. Oysa Batı Avrupa esasen petrol ihtiyacını yeterince karşılıyordu. Avrupa'da arz fazla olunca ve talep sabit kalınca fiyatlar otomatikman düştü. 1975'de Batı Almanya'da yakacak gazın tonu 142 mark iken 1960 ortasında 60 marka indi.

2 — Sovyetler Birliği de bu arada uluslararası kapitalist dev şirketlerle resmen rekabete geçmişti. Hem de korkunç bir rekabet. Hindistan gibi birçok Asya ve Afrika ülkesine dev kapitalist şirket fiyatlarından asgari % 14 düşük fiyatla ham petrol satmaya başladı... Para babalarının bütün hesapları alt üst oldu...

Acaba bu fiyat indirimlerinden en çok zarar eden kim oldu? Bu petrol konsernleri mi? Hayır, petrol yataklarının sahipleri olan ülkeler : Büyük gelir düşüşü, ayrıca İran hariç bloksuz dünyadan olan bu ülkeler petrol konzernlerinin kendilerine usulende olsa danışmadan fiyat indirmeye gidişlerinden alındılar: Mili gururlarıyla oynandığı görüşü etrafa yayıldı. Bu üçüncü dünya devletleri bir kez daha birer sömürge muamelesi görmüştü. Daha önceki bir sürü kötü olaylar, kehanetler, yolsuzluklar zincirine yeni bir halka eklenmişti. İsrail-Amerika karşısında cephe alan Nasır, Mısır'ı ve Nasır bayrağı peşine takılan bütün Arap milliyetçileriyle devrimcilere ters düşmek ne Irak, ne Suudi-Arabistan ve ne de Kuveyt gibi Arap memleketleri yöneticilerinin işine geliyordu. Hiç bir Arap lideri Nasır ve nasırizmi dikkate

almadan hareket edemez olmuştu. Emperyalizm karşısında kesin cephe almış nasırizm dalga dalga Bağdat'tan Sana'ya; Şam'dan Trablusgarb'a ve Cezayir'e kadar bütün vahaları, kentleri sokak sokak, ev ev dolaşıyor, kapılardan pencerelerden içeri sızıyor, yeni ümitler depreştiriyor, uykuları kaçırıyordu. Özgürlük, insanca yaşama, eşitlik, sömürülmeme kavramları galiba ilk kez bu dönemde Arabistanda ele alınıp ciddi olarak incelenmeye başlandı. Kitleler tarafından. Bu rüzgara ters düşen taht ve koltuklar her an çölde kum fırtınaları altında kalabilirdi... Bu nedenledir ki, örneğin Suudi-Arabistan kralı ordusundan tut polisine kadar her şeyinin yönetimini CİA uzmanlarına bırakmıştı. Muhafızlarının çoğu resmen CİA ajanıydı.

Ne var ki, batı Avrupalı-Amerikalı kadın bacakları arasında salya akıtan bu taht ve koltuk sahiplerinin giderleri ifritçe kabarıyor, şişiyordu. Yedikçe acıkan efsane cinleri gibi... Gene Suudi-Arabistan kralını alalım : Hareminde 360 hatun, herbirinin altında her yıl yenilenen bir birinci derecede lüks cadillac araba ve köşk. Onlardan peydahlanan kimi prens, kimi prenses unvanıyla taltif edilen sayıları kesinlikle bilinmeyen yaratıklar : Cep harçlıkları, mülkiyetlerindeki hisse senetleri dışında ayrıca her biri resmen aylık olarak 5.000,— rial alıyordu. (O sırada bir normal Arap petrol işçisi ise aylık diye 400 rial bile alamıyordu.) Çünkü şeyh hazretlerine, dalkavuk birliklerine, polis alaylarına, iktidarın sürmesi için dua etmeye memur din adamlarına, camilere türbelere para, daima daha fazla para gerekiyordu.

Bütün bu nedenlerin zoru ile Irak devlet başkanı general Abdülkerim Kasım'ın davetiyle 10. Eylül. 1960 da Bağdat'ta petrol üretici devletlerden beşinin temsilcileri toplandı : Irak, İran, Kuveyt, Suudi-Arabistan ve Venezuella. Bir bildiriyle OPEC (Petrol Üretici Ülkeler Birliği) kuruldu. Asırlarca sömürülen bir kaç ülkenin kurduğu bir ortak mücadele örgütü olduğundan takdirle karşılandı. Bir sürü eksiklerine rağmen. Kuruluş tüzüğündeki bir kaç ana ilke : «Üye ülkeler petrol şirketlerinin keyfi fiyat indirimleri karşısında lakayt kalamazlar», «Üye ülkeler petrol şirketlerinden fiyat istikrarı, her tür fiyat meselesinde kendilerine danışılmasını talep ve ayrıca her tür yersiz indirimi reddeder.» Sonraları OPEC'ten en çok yararlanan İran şahı nice tereddütlerden sonra bazı kayıtlarla bu kuruluş tüzüğünü imzaladı. OPEC bir çeşit iktisadi savunma birliği olarak uluslararası dev petrol şirketleri karşısında kuruldu : Ham petrol fiyat politikasını yönetecekti. Sürekli bir genel sekreterliği olacaktı. Za-

manla bu beş kurucu devlete yedi tane devlet daha katıldı, üye sayısı 12 ye yükseldi.

	Nufus (Milyon)	Petrol rezervleri (Milyar varil)
Abu-Dabi	0.008	16
Cezayir	13	8
Endonezya	116	9
İran	28	55
Irak	9	28
Kuveyt	0.06	68
Libya	2	35
Katar	0,0085	9,5
Suudi-Arabistan	7	140,—
Venezüella	10	15
Nijerya	66	15
Ekvator	6.3	10

Dikkat edilecek bir husus bu petrol rezervlerinin savunucusu olan OPEC petrol işletmelerinin devletleştirilmesinden hiç mi hiç bahsetmiyor, adeta kasden bahsetmekten sakınıyordu. Bunda CİA'nın ve dev petrol şirketlerinin bin bir ayak oyunu ile menfi propagandaları büyük rol oynuyordu : «Araplar, yalnız araplar değil, petrol üretici iktisaden geri kalmış bütün ülkelerin petrol araştırmalarında bulunmaları, bulunan petrolü işletmeleri, dünya piyasalarına sürmeleri için ne yeterli bir tekniği ve teknik eleman kadrosu, ne de yan maddi olanakları mevcuttur.»

Bütün bu menfi, aşağılayıcı propagandalara ve çeşitli baskı ve tehditlere rağmen Petrol işletmeleri ağır ağır devletleştirildi. Ama ham petrolün başlı başına önemli bir iktisadi, siyasi hatta askeri silâh olduğu 1973/ekimine kadar bir türlü, anlaşılmadı, benimsenmedi. 1973/ekiminde patlak veren Arap-İsrail savaşında Mısır orduları kısmi bir başarı sağladıklarında OPEC üyesi Arap ülkeleri Mısır'ı desteklemek amacıyla İsrail yanlısı batılı kapitalist devletlere karşı petrol ambargosu ilân ettiler ve aniden peş peşe bir kaç kez petrol fiyatlarına büyük zamlar yaptılar. Ambargoya gidilmeden önce CİA'nın ve diğer batı dünyasının ilgili uzmanları böyle bir teşebbüsü ciddiye almadılar : «Araplar her hangi bir petrol ambargosuna gidemezler. Çünkü dünya

çapında bir petrol ambargosu düzenleyip gerçekleştiremezler. Olanakları yetersiz. Bu bir fiyasko olur... Arap dostlarımıza tavsiyemiz böyle fiyaskolu sonu peşinen belli olan girişimlerden vazgeçsinler...»

Fiyasko değil, tahminleri aşan büyük bir başarı oldu. Ve bunun neticesi ilk kez arap petrolü tüketen Japonya, B. Almanya ve İngiltere yöneticileri, iktidardaki burjuva sınıfının yöneticileri İsrail'i kısmen bırakıp Araplara yöneldiler. Orta ve Yakın - Doğu ilişkilerini kendi çıkarları açısından İsrail fobisinden kurtularak yeniden gözden geçirme zorunluğunu hissettiler.

Kısmi ambargo yeterince sürdürülmedi. Amerikan yanlısı, satılmış Orta ve Yakın Doğu'lu politikacılar ağır bastılar. Eğer bu petrol ambargosu sürdürülseydi ve gerçek yapıcı bir ortak politika güdülebilinseydi, Arap dünyası ve dolayısiyle diğer iktisaden geri kalmış üçüncü dünya ülkeleri sanayileşmiş kapitalist - militarist dünya karşısında bir çok avantajlar sağlıyabilirlerdi. Bu olmadı. Fakat petrolün, başka deyimle batı dünyasının muhtaç olduğu ham maddelerin önemi, bunların birer silâh oluşu bilincine varıldı. Bu, başlı başına bir olaydı. Dahası var : Petrol üretici ülkelerin kasalarına kovalaşan zamlardan ötürü dev meblağlar girdi. Petrol üretici geri kalmış OPEC ülkeleri aniden dünyanın en zengin sanayileşmiş ülkeleri kadar zengin oluverdiler... Öyle ki bu ülkeler örneğin İran ve Irak'la Libya beş yıllık dev iktisadi kalkınma planları yapıp uygulamaya geçtiler : Mali yönden hiç bir sıkıntı çekmediler. Buna rağmen bu ülkelerin petrol gelirlerinin büyük bir kısmı kasalarda kaldı. Bu habire biriken meblağların bir kısmıyla Batı Avrupa ve Amerika'da dev sınai şirketlerin hisse senetlerini satın aldılar. Örneğin Krupp'un ve Volkswagen'in... Bu da yetmedi : Bir yanda Fransa ve İngiltere hükümetlerine borç paralar verdiler, diğer yanda milyarları bulan krdileri geri kalmış üçüncü dünya ülkelerine açtılar. İktisaden geri kalmış Nato veya diğer askerî pakt üyelerine pek te hoş görünmediler : En tipiği bir müslüman ülkesi olmasına rağmen ikinci dünya savaşından beri batı emperyalizminin goygoyculuğunu yapan Türkiye : Türkiye ile Cento askerî paktı üyesi olan İran şahı bile Türkiye'den ziyade tarafsız devletlere örneğin Mısır'a dev krediler açmayı tercih etti... Petrol üretici ülkeler içinde Vaşington'un çıkarlarını en çok kayıran devletler olarak tanınan İran ve Sudi-Arabistan'ın kendileri gibi Vaşington taraflısı Türkiye'ye değil de bloksuz devletlere güler yüz gösterişleri bay Kissinger'in yeni politikasının bir ince yönü

müdür? Sanmıyoruz. Çünkü Nato ve A.B. Devletleri Türkiye gibi sadık fakir bir taraftar çok zor bulurlar...

Petrol ambargosu ve ham petrol fiyatlarına yapılan zamlar bütün dünyayı bir diğer önemli nokta üstüne eğilmeye de zorladı. Hatta denebilir ki bütün OPEC üyeleri (özellikle petrol üretici arap ülkeleri) 1973/ekiminde petrol ambargosuna gitmekle ve petrol fiyatlarına zamlar yapmakla emperyalist kapitalizmin burnunu kırmak kadar bu noktaya insanlığı ittiklerinden dolayı da insanlığa hizmette bulunmuşlardır : Petrol ambargosu ve petrol fiyatlarına yapılan zamlar insanlığı mevcut petrol rezervleri ve petrol yerine geçebilecek yeni enerji kaynakları üstünde düşünmeye zorlamıştır. Yapılan bütün hesap ve araştırmalara göre mevcut petrol rezervleri en çok 2000 yıllarına kadar dünya enerji ihtiyaçlarını karşılıyabilir. Sonra? Sonra ne olacak? Petrol bittiği anda petrol yerine geçebilecek diğer enerji kaynaklarının bulunmuş ve ilgili sanayilerin kurulmuş olması gerek... Şimdilik bilinen ama henüz tam faydalanılmıyan diğer enerji kaynakları hangileridir? Güneş enerjisi, nükleer enerji ve kömürden üretilecek enerji. Sonuncusu da mahduttur. Asıl olmaları gerekenler güneş ve nükleer enerjilerdir. Milyarlar bu sahalara aktarılmaktadır. Ayrıca yeni icatlarla bu işlerin bir yeni düzene sokulması fikri uyanmıştır.

Petrol üretici arap ülkeleri petrol gelirleriyle sanayileşmeye doğru ilerlerken yalnız silâh satın alma değil dev reaktörler kurma peşinde de koşuyorlar.

Dergimizin Yazarlarından Kemal Burkay, Dergide yayınlanmak üzere bize aşağıdaki açıklamayı gönderdi. Onu okurlarımıza sunuyoruz.

ÖZGÜRLÜK YOLU

ZORUNLU BİR AÇIKLAMA

12 Ekim'de yapılacak kısmi senato seçimlerine Tunceli'den bağımsız aday olarak katılmak için başvurdum ve daha sonra adaylıktan çekildim. Seçime katılmak isteyişim ve çekilişim kamuoyunda duyuldu. Bu konuda yanlış değerlendirmeleri ve bazı spekülasyonları önlemek bakımından aşağıdaki açıklamayı gerekli ve zorunlu buldum. Herşeyi açığa kavuşturmak için bazı ayrıntıları da yazıp okuyucunun canını sıkıyorsam şimdiden özür dilerim.

Seçime katılma yönündeki girişimim, ön seçimler sonrası Tunceli'de oluşan şartların bir ürünü olarak, 4 Eylül günü, bir bakıma ansızın oluştu. Daha önceleri kesinlikle böyle birşey düşünmemiştim. Hattâ daha önceleri bunu bana salık veren dostlara ve devrimci arkadaşlara, kesin bir dille hayır dediğimi pekçokları bilir. Şunun için : Bir kere bir devrimci için politik mücadele, seçimlere aday olarak katılmanın ötesinde, her an yapılabilen, benim de yapmakta olduğum bir uğraştır. Bunun için milletvekili veya senatör olmak zorunlu değil.. İkincisi 1969 seçimlerine TİP'ten ve bir parti görevi bilerek katılmıştım. Şimdi ise aynı şartlar yoktu. Bağımsız adaylık, aday sosyalist de olsa, kişisel bir tavır gibi görünür. Böyle katılmalar ancak örgütsel bir

karar sonucu olmalıdır. Hele ikide bir halkın karşısına aday olarak çıkmak, benim, özellikle hiç hoşlanmadığım birşeydir. Burjuva politikacılar, bu işi kişisel çıkarları için öylesine dejenere etmişler ki, adaylık bir devrimci için bile, o nekadar da sağlam ve ilkelere bağlı bir mücadele verse, bu ortamda yıpratıcıdır.

Öyleyse niçin 4 Eylül günü ansızın böyle birşeye karar verdim?

Tunceli devrimci özelliği olan bir ildir. 1973 seçimlerinde AP'nin ancak 5 bin, CHP'nin ise 33 bin oy aldığı bu il, aslında «CHP'nin kalesi» filan değildir. 1969 seçimlerinde TİP, Tunceli'de CHP'ye çok yakın oy almış ve 800 oy farkla seçimi kaybetmişti. Tunceli'yi tüm devrimcilerin gözünde dost, tüm gericilerin gözünde de düşman yapan şey, bu ilin devrimci-ilerici niteliğidir. Tunceli emekçi halkının, aydınlarının, gençlerinin her olayda açığa çıkan bu tavrı CHP'nin marifeti değildir. Kitlelerin devrimci mücadelesinin başını, bu ilde daima sosyalistler çektiler. Tunceli'de geniş halk kitlelerini bunaltan 12 Mart baskı ortamının ardından, CHP'ye destek olan bu canlı devrimci güçtür ki CHP'ye rekor bir oy düzeyi sağladı.

Ancak, CHP Tunceli örgütü, başka birçok ilde olduğu gibi, kitlelerin bu ilerici niteliğine cevap vermekten çok uzaktır. Bu örgüt, Nuh Nebi'den kalma, tutucu, çıkarcı; aşiret reisleri, ağalar ve müteahhitlerden oluşmuş bir örgüttür. Üstelik, kitlelerin eğilimine uyarak, AP'nin, üst düzeydeki çıkarcı, gedikli tayfası da, 14 Ekim 1973 seçimlerinden sonra, postu AP ocağından kaldırıp CHP ocağına, hiç bir itirazla karşılaşmadan, rahatlıkla sermişlerdir. Diyebiliriz ki bugün AP ile CHP'nin Tunceli'deki örgütleri bir ve aynıdır! Örneğin 1969'da seçimi kaybeden AP'nin iki il genel meclisi adayı, 1973'te CHP'den seçilmişlerdir.

Kitleler bu eski tas eski hamamı açık seçik görüyorlar.

Geçenlerde yapılan senato ön seçimleri ise CHP Tunceli örgütü için tam bir yıkım oldu. Tunceli'de ön seçimlere yalnız CHP katıldı; sağcısı, «solcusu», ortacısıyla tüm adaylar buraya hücum ettiler. Ön seçimlerde olup biten garip oyunlar ise, günlerce anlatılsa bitecek cinsten değil. Bazı adayların, kazanmak için harcadıkları milyonlar herkesin dilinde. Gedikli ve göbekli bir politikacı, «Tunceli'de ön seçimler 2490 sayılı Kanuna (yani arttırma ve eksiltme kanununa göre) yapılır» diyerek bu durumu anlattı.

Tunceli'de herkes, 2000-3000 liraya sağlanan delege oylarını ve buna dair bin türlü hikâyeyi anlatıyor.

İşin içine Elâzığ bar fedaileri ve bar hatunları da karıştırılmış ve bu kişiler ,eskiden beri paralı müşterileri olan bir aday için esaslı bir mücadele vermişler ve başarılı da olmuşlar.. Bu adayın günlük 20 binleri bulan masrafları ve buna dair hikâyeler herkesin dilinde.

Kimisinin «senetleri» 1973 seçiminde yapılmış.. Kiminin ise senetleri 1977 seçimleri göz önüne alınarak..

Kimisi, teşkilâtın başında bulunduğu günlerden itibaren, bir parti örgütü değil de, «aşiret örgütü» kurmuş. Ön seçimler giderek korkunç bir aşiretler çekişmesine dönüşüyor.

Anlatıldığına göre, ön seçimi kazanan aday, Pertek'te MHP'li komando taslakları tarafından omuzlara kaldırılmış ve «Başbuğ Türkeş» naralarıyla selâmlanmış.. Bilindiği üzere MHP Tunceli' de seçimlere girmiyor. Bu durumda bilmem lüzum var mı?.

Böyle bir teşkilâtla ve bu yöntemlerle yapılan ön seçimlerin liste başına kitlelerin isteğine uygun düşen bir adayı getirmesi mümkün müdür? Elbette hayır. Kitleler bütün bu olup bitenleri nefretle karşılıyorlar. Kitlelerin uyanıklığıyla bütün bunlar birbirine son derece ters düşmektedir. Bu örgüt ve bu kişiler kitleleri temsil edemezler.

Bu nedenlerle ön seçim sonrası kitlelerin tepkisi doruğuna çıktı. Ve öteki partilere de oy vermek istemeyen geniş halk kesimleri, daha bilinçli, devrimci çevrelerce önerilen, «bağımsız, ilerici bir aday» sloganını yükselttiler. Bu istek, bütün bu pis oyunlara son vermek isteyen kitlelerin isteğiydi.

4 Eylül'de bazı devrimci arkadaşlar bu isteği bana ulaştırdılar ve geniş kesimlerde benim üzerimde durulduğunu söylediler.

Ben Tunceli'de uzun yılar devrimci mücadele verdim. Kitleler beni tanıyorlardı. Bu durumda, «ben senatörlük heveslisi değilim, bu işten hoşlanmıyorum» mu demeliydim; yoksa bu işte bana görev düşüyorsa üstlenmeli miydim? Kanımca ikincisi doğruydu. Eğer objektif şartları varsa ve bana da görev düşüyorsa, bir ilde de olsa, bu oyunu bozmalı; kitlelerin devrimci sesini; aşiretçiliğe, para gücüne ve tüm pis oyunlara karşı yükseltmeliydik.

Kanımca şu dönemde, Milliyetçi denen «Cephe»nin geriletilmesi biçiminde formüle edilen politik hedefe de ters düşmezdi bu. CHP, AP karşısında bir ehveni şerdir. Ama bir yerde eğer sosyalistlerin, gerçekten demokratik güçlerin zaferi söz konusu ise, o zaman da meydanı CHP'ye bırakmak gerekmez.

Ben Türkiye İşçi Partisi üyesiyim ve partimin bu konuda, seçimlere dolaylı da olsa katılmama kararı vardı. Bu nedenle, Tunceli'deki durum ne kadar yeni ve olağanüstü de olsa, partimin onayını almadan seçime katılmayı düşünmüyordum. 4 Eylülde Ankara İl Seçim Kuruluna gittim. Başvurma için son gün 5 Eylüldü. 24 saatlik bir zaman vardı ve benim bizzat Tunceli İl Seçim Kuruluna başvurmam gerekiyordu. İstanbul'da bulunan TİP genel merkeziyle bu arada bağlantı kurmak olanağım yoktu. Başvurmadan sonra yetkili yöneticilerle ilişki kurmayı düşündüm. Onay verilirse adaylığımı sürdürecek, yoksa geri alacaktım. Bu arada Tunceli'de gerçek durumu da bilmek gerekiyordu. Bu nedenle hemen Tunceli'ye hareket ettim ve 5 Eylül günü, süre dolmadan başvurdum.

İki-üç gün kadar ilçeleri ve bazı köyleri dolaşarak kitlelerin eğilimini yokladım. Bilinçli emekçi, aydın ve gençlik kesimleri başvurmamı sevinçle karşıladılar. Bunun ötesinde geniş emekçi kitleler CHP adayına oy vermek istemiyordu. Geniş bir destek sağlıyacağım her yönüyle belliydi. İlerici-devrimci kesim bir anda toparlandı ve masrafları karşılamak, seçim çalışmalarını yürütmek için harekete geçti.

Benim ve pekçok arkadaşlarımızın değerlendirmesi, seçimi kazanabileceğimiz yönündeydi. AP'nin böyle bir şansı, aradan sıyrılma ihtimali kesinlikle yoktu. Mücadele bizimle CHP arasında olacaktı. Hattâ seçimleri kaybetsek bile bu mücadeleyi yürütmenin devrimci hareketin mutlak yararına olacağı kanısındaydık. Böylece, Tunceli gibi özelliği olan bir ilde devrimci potansiyel CHP'nin kuyruğuna takılmamış ve kitleler, burjuva politikasının batakhanesinde kendi başına, dağınık, umutsuz bırakılmamış olacaktı.

Kesin kararımı verebilmek için Ankara'daki arkadaşlar vasıtasıyla Parti yöneticileriyle bağ kurmaya çalıştım. Ancak hatların birara arızalı oluşu ve türlü nedenlerle bu iş gecikiyordu. 12 Eylül akşamı, Parti Başkanlık Kurulunun, bir üye eliyle gönderilen yazılı bildirimini aldım. Bununla, başvurmamın Partinin aldığı karara aykırı düştüğü belirtiliyor ve adaylığımı geri al-

mam isteniyordu. 13 Eylül cumartesi günü, acele telle, İl Seçim Kuruluna ve Yüksek Seçim Kuruluna adaylıktan çekildiğimi bildirdim; durumu devrimci arkadaşlara ve halka açıkladım.

Öyle sanıyorum ki daha çok işin içyüzünü bilememekten, bazı dostlar, benim bu adaylık girişimimi hatalı buldular. Tunceli'de ve Tunceli dışındaki pekçok devrimci, ilerici arkadaş ise, adaylıktan çekilmemi aynı şekilde eleştirdiler. Oysa ben, başvururken de, çekilirken de doğru bir iş yaptığım kanısındayım.

O şartlarda başvurma bir görevdi. Partimin onayını almadan başvurmamam elbette daha doğru olanıydı. Ama buna zaman şartları elvermedi. Partim çekilmemi isteyince çekilişim de aynı biçimde doğru bir tavırdır.

Şunu da ekleyeyim ki bu girişimim, bazı yanlış anlamalara, eleştirilere neden olsa da, herşeye rağmen yararlı yanları da olmuştur. Bu olay, Tunceli ölçüsünde de olsa, devrimci, ilerici güçlerin bir anda nasıl toparlanabileceğini ispat etmiştir. Bugün solun bölünmüşlüğü ne denli karamsarlıklara yol açsa da, pratik hayatın gerekleri onları bir anda birliğe dayanışmaya itiyor.

Dönüşümde Ankara, İstanbul, Diyarbakır, İzmir ve diğer birçok yerlerde devrimci dostların, demokratik kişilerin, devrimci gençliğin, Tunceli'de bağımsız adaylığımdan yana seçim kampanyasına, tek tek veya gruplar halinde katılmak için nasıl ciddi bir ilgi gösterdiklerine, çalışmalar yaptıklarına, hattâ komiteler oluşturduklarına tanık oldum. Kendim ve devrimci hareket adına bundan kıvanç duydum. Gerçi bu benim için de onlar için de bir görevdi; yine de tüm dostlara teşekkürü bir borç bilirim.

KEMAL BURKAY

Olaylar :

ALMANYA'DAKİ TÜRKİYELİ İŞÇİLERİN TBMM'ne ÇEKTİKLERİ TEL

Merkezi Frankfurt'ta olan Türkiye'li işçilerin kurduğu İşçi Dayanışma Derneği, Lice depremi nedeniyle, TBMM Başkanlığına aşağıdaki teli çekmiştir :

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Millet Meclisi

Başkanlığına

Ankara

Biz, Almanya'da çalışan Doğu Anadolulu işçiler olarak, ailelerimizin ve yakınlarımızın uğradığı bu büyük felâket karşısında, Türkiye Büyük Millet Meclisini aşağıdaki tedbirleri derhal almaya çağırıyoruz!

— Deprem sonrası çıkacak muhtemel hastalıklara karşı acilen tedbir alınması, salgın hastalıkların önlenmesi, bölgeye yeterli derecede doktor, ilaç ve sağlık ekipleri gönderilmesi (Alman Haber Ajansı, bu bölgede yalnız dört doktor bulunduğunu açıklamıştır.),

— Bölgede deprem şartlarına uygun konutlar inşa edilmesi ve bu meselenin kış gelmeden çözümlenmesi,

— Bu bölgede şimdiye kadar ihmal edilmiş olan yol, su, elektrik, hastahane, okul gibi alt yapı tesislerinin süratle ikmal edilmesi,

— Doğu Bölgesinde, petrol aramak amacıyla açılmış ve kapatılmamış bütün kuyuların tekrar gözden geçirilerek kapatılması,

— Yurt dışından giden bütün yardımların doğrudan deprem bölgesine ulaştırılması ve eşit şekilde kazazedelere dağıtılması, bu yardımların daha önceleri olduğu gibi, piyasaya intikal etmemesi ve dağıtımda farklı muamele yapılmaması,

— Deprem felâketine uğramış ailelerin ve kişilerin, devlete, bankalara ve diğer resmî kuruluşlara olan borçlarının affedilmesi,

— Deprem felâketine uğramış ailelere, faizsiz ve uzun vadeli kredi verilmesi, tüm köylülerin evlerinin parasız yapılması, köylülere ziraat kredisi verilmesini, topraksızlara toprak dağıtılmasını,

— Deprem fayının tesbit edilerek, yerleşme yerlerinin buna göre yeniden planlanmasını,

— Deprem bölgesinde, anasız babasız kalan çocuklara yurtlar açılarak, çocukların buralara yerleştirilmesini, başka bölgelere dağıtılmamasını

talebediyoruz.

Saygılarımızla

İşçi Dayanışma Derneği Yön. Kur.

Hükümeti Uluslararası Yasalara Uymaya Çağırıyoruz

IRAK'TAN YURDUMUZA SIĞINAN KÜRTLERE İNSANCA DAVRANILMALIDIR

Irak'ta Kürt halkına karşı gittikçe yoğunlaşan baskılar, bu halkın, kendi topraklarını bırakıp komşu ülkelere sığınmasına yol açmaktadır. Kendilerine «sosyalist» sözcüğünü yakıştırarak göz boyamaya kalkan Bağdatlı yöneticiler, Kürt Halkına karşı geleneksel zulüm yöntemlerini sürdürmekte sakınca görmüyorlar.

Bağdatlı yöneticiler, yıllardır, ırkçı, şövenist politikalarını antiemperyalistlik, ilericilik, hatta sosyalistlik perdesi altında yürütmekten geri kalmadılar. Kürt Halkına karşı yıllardır jenosid (soykırım) suçunu işleyen, bu arada fırsat buldukça, zaman zaman gerçek işçi sınıfı sosyalistlerini de satırdan geçirmeyi ihmal etmeyen bu eli kanlı kişiler, diğer yandan reklam sanatını da iyi beceriyor; yayınlayıp dünyanın dört bir yanına dağıttıkları broşür ve kitaplarda resimlerinin altına «yoldaş» sözcüğünü koyuyor ve Kürt Halkına demokratik ve milli haklarını verdiklerini iddia ediyorlar.

Oysa onlar Kürt halkına haklarını verselerdi Irak'da iki ulus arasındaki savaşa lüzum kalmaz ve çoktan bu ülkede barış, sağlam temeller üstüne kurulmuş olurdu. İhaneti, ikiyüzlülüğü bir sanat haline getiren Bağdat'lı yöneticiler, Kuzey Irak'ta silâhlı çatışma kesildikten sonra kitlelere yaptıkları vaatleri de çiğneyip geçmekte bir an sakınca görmediler. Teslim olan birçok Kürt militanı idam edildi ve Irak ordusu girdiği her yerde kitleler üzerinde teröre başvurdu.

Bağdat hükümetinin zulmü, baskıları yüzünden, son günlerde Kuzey Irak'tan yurdumuza toplu halde yeni sığınma olayları görülmektedir. Ancak MC hükümetinin bu insanlara karşı tavrı da son derece olumsuz olmaktadır. 48 kişilik, kadın ve çocuklardan ibaret bir Irak'lı Kürt mülteci grubu, Beytüşşebbap üzerinden Türkiye'ye

sığınmışlar; ancak bu kişiler cezaevine alınarak üç gün bekletilmişler ve haklarında Pasaport kanununu ihlal suçundan dava açılmış ve 26'sı tutuklanmıştır. İlgili makamlar, ilk başta bu kişileri Irak-a iade etmek için harekete geçmişler, bu nedenle iki kadın kaçmış, aramalara rağmen bulunamamıştır. Bu kişilerin Irak'a iade edilme tehlikesi halen de vardır ve bu, siyasi nedenlerle Türkiye'ye sığınmış olan insanların, bile bile zulme, hatta ölüme gönderilmeleri demek olacaktır.

MC hükümetinin bu tavrı, Cumhuriyet hükümetlerinin imzalamış oldukları uluslararası andlaşmalara ters düşmektedir. Türkiye her şeyden önce Birleşmiş Milletler üyesidir ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde yazılı insan hak ve hürriyetlerine uymayı taahhüt etmiştir. Bu bildirgenin birinci maddesinde; herkesin, «ırk, renk, cins, dil, din, siyasi veya herhangi bir anlaşma, milli veya sosyal köken, servet veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin» bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklerden faydalanabileceği kabul ve ilân edilmektedir.

Bu bildirgenin 14. Maddesinde **«Herkes zulüm karşısında başka memleketlere iltica etmek ve bu memleketler tarafından MÜLTECİ muamelesi görmek hakkına sahiptir.» denir.**

Mültecilere karşı daha Sadi Irmak hükümeti zamanında takınılan ve MC hükümetince sürdürülen bu tavır, görülüyor ki uluslararası yasalara ters düşmektedir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin de imzalamış olduğu bu metinler, içerde de herhangi bir yasa hükmündedir ve bunlara uymamak, yasaları çiğnemek demektir.

Ve geçenlerde Helsinki toplantısında alınan kararların mürekkebi daha kurumamıştır. Bu kararlar, bir yandan uluslararası taahhütlerin bir tekrarı diğer yandan ileri doğru geliştirilmesi niteliğindedir. Türkiye adına Başbakan Süleyman Demirel'in imzaladığı Helsinki Andlaşmasının 10. maddesinde :

> «İştirakçi devletler, ırk, cins, dil, ve din ayrımı yapmaksızın, insan haklarına, düşünce, vicdan, din veya inanç özgürlüğü başta olmak üzere, temel özgürlüklere saygı duyarlar...» denmektedir. 10. Maddede :

> «İştirakçi devletler, devletler hukukundan doğan yükümlülüklerin dürüstlükle yerine getirmekle görevlidirler. Bu yükümlülükler, devletler hukukunun genel ilke ve kaidelerinden doğan yükümlülükler olabileceği gibi, bu ülkelerin taraf oldukları ve devletler hukuku ile uyumlu bulunan andlaşma ve and- «İştirakçi devletler, devletler laşmalardan doğan yükümlülükler de olabilir...» deniyor.

Elbette, MC hükümeti de bütün bunları iyi bilmektedir. Ancak buna rağmen, uluslararası taahhütlerin, yasaların açıkça çiğnenmesi, bile bile yapılıyor. Bu, Türkiye'de hakim sınıfların eski bir alışkanlığıdır. Bir yandan Kürtler Türktür diye resmi tezler geliştirilirken, diğer yandan Kürt mültecilerine karşı takınılan bu tavır son derece düşündürücüdür. Burjuva politikacıları, çeşitli kanatlarıyla bu konuda susmayı, insan haklarına karşı yükümlülüklerini, insani görevlerini kulak arkası etmeyi tercih ediyorlar. Maşallah ba-

sınımız da bunu ve benzeri konuları pek ağır duymakta, ya da hiç duymamaktadır.

Helsinki Anlaşmasında, çok daha önemli ve baylarımızı da yakından ilgilendiren başka maddeler de vardır ki Başbakan Demirel bunların da altına imzasını çakmıştır. Madde 8'de şöyle deniyor :

«Halkların haklarının eşitliği ve halkların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi ışığında bütün halklar, tamamen hür olarak istedikleri zaman ve istedikleri şekilde hiç bir dış baskı olmadan iç ve dış siyasi statülerini belirlemek ve arzuladıkları biçimde siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini düzenlemek hakkına her zaman sahiptirler,...»

Eğer bizim yöneticiler, uluslararası taahhütleri, insan haklarına dair verdikleri sözleri şaka sanıyor ve bu belgeleri diledikleri zaman çöp sepetine atacaklarını sanıyorlarsa kesin olarak yanılıyorlar. Yıllardır insan haklarını ayaklar altında çiğnemekte bir beis görmeyenler, uluslararası konferanslarda özgürlük nutukları atıp kendi ülkelerinde hertürlü zulmü ve baskıyı eksik etmeyenler bunu ebedi sürdüremiyeceklerdir. Kitlelerin hızla uyandıkları ülkemizde bu oyunlar böyle sürüp gidemiyecektir.

Hükümeti, uluslararası taahhütlerini yerine getirmeye çağırıyoruz, Irak'tan yurdumuza iltica eden Kürt'lere iyi davranılmalı, onlar hapse atılmamalı ve Irak'a iade edilmemelidir. Bu insanlara Türkiye'ye sığınma hakkı tanınmalı ve onlara yerleşim ve geçim imkanları sağlanmalıdır.

Tüm ileric ve devrimci güçler, ilerici basın bu konuda kendine düşeni yapmalıdır.

Şövenist Bağdat yöneticilerinin Irak Kürtlerine yaptıkları baskıları protesto ediyoruz.

MC Hükümetini İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine ve diğer uluslararası taahhütlere uymaya çağırıyoruz.

18 Demokratik Örgüt Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasını İstedi

BASIN-İŞ, HAS-İŞ, YAPI - SEN, ÇAĞDAŞ METAL-İŞ, TÖB - DER ANKARA Şb. TÜM-DER, TÜMAS, DDKD, GSB, KÜÇÜKESAT, KEÇİÖREN HALK ODASI, KAYABAŞI, TUZLUÇAYIR, ESENTEPE, YENİDOĞAN, ETLİK, ŞİRİNTEPE, BOĞAZİÇİ, HALK DERNEKLERİ yayınladıkları ortak bir basın açıklamasında, Şili'deki faşist darbenin ikinci yılı dolarken 30 binden fazla işçi ve yurtseveri öldüren faşist yönetimi lanetler, faşistlerin katlettiği Başkan Allende ve Şili'de yurtseverlerin anısı önünde saygıyla eğiliriz. Yaşasın

dünyadaki tüm barıştan-demokrasiden ve sosyalizmden yana güçlerin birliği. Kahrolsun faşizm kahrolsun emperyalizm denmektedir.

Lice depreminde zarar görenlere yardım için Devrimci Demokratik Kültür Derneğinin açtığı kampanyanın desteklenmesini isteyen sendikalar ve demokratik örgütler, Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda şu açıklamayı yapmışlardır :

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ İÇİN :

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiği açıklanan Devlet Güvenlik Mahkemeleri geriye kalan ömrünü Sosyalist partiler ve Demokratik kuruluşlar hakkında akıl almaz kararlar almakla geçiriyor.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin Ankara İl Yönetim Kurulu üyeleri, faşist İtalyan anayasasından alınan 141 ve 142. maddelerden gizli örgüt kurdukları iddiasıyla 8'er yıl 6 ay ağır hapis 2 yıl 8 ay sürgün cezası almışlardır. Merkez Yürütme Kurulundan İbrahim Seven ve partili E. Nedim Gülkaçın cezaları 5 er yıl ağır hapis ve 1,5 yıl sürgün olmuştur. Parti Genel Sekreteri Yalçın Yusufoğlu da bu mahkeme tarafından tutuklanmıştır. TSİP İskenderun İlçe Başkanı Reşit Suna halen Adana Devlet Güvenlik Mahkemesinde tutuklu olarak yargılanmaktadır. Ayrıca birçok TSİP üyesi aynı mahkemelerce tutuklanmıştır. İYÖKD'ün kapatılması kararı ve son olarak Türkiye Emekçi Partisi Genel Başkanı Mihri Belli'nin ağır hapis cezası ile yargılanması bu mahkemelerin niteliğini ortaya koymaktadır.

Egemen sınıfların baskı araçlarından birisi olan DGM halkımızın çıkarlarının karşısındadır. Çünkü emperyalist-kapitalist çıkarlarla halkımızın çıkarları uzlaşmaz çıkarlardır ve birbirlerine ters düşmektedir.

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ ANAYASAYA AYKIRIDIR. MC hükümetinin iptalini geciktirdiği bu özel mahkemeler derhal kaldırılmalı ve aldığı kararlar iptal edilmelidir.

Disk Mitingleri

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, son genel kurulunda alınan kararlara uygun olarak geçtiğimiz günlerde İzmir ve İstanbul'da anti-faşist nitelikte gösteriler düzenledi. Bu gerekli ve olumlu bir adımdı. Faşizme ve emperyalizme karşı mücadelede en büyük görev işçi sınıfına düşmektedir. İşçi sınıfının bilinçli ve kitlesel katkısı olmadan bu mücadelenin geniş emekçi yığınlara mal olması, sağlam bir tabana oturması düşünülemez. Bu nedenle DİSK'in düzenlediği toplantılar aslında geç bile kalmıştır. Ancak sendikaların bu çabalarının yasak savma niteliğinde kalmaması, işçi sınıfının mücadelesinin canlılık ve süreklilik kazanması ciddi, kararlı,

inançlı bir mücadeleyi benimseyip yürütmeye bağlıdır. Oysa DİSK mitinglerinde, hareketin niteliğine gölge düşüren ve üzerinde önemle durulması gereken şeyler olmuştur.

Birincisi, başta Türkler olmak üzere diğer bazı Disk yöneticilerinin, devrimci işçi hareketini CHP'nin kuyruğuna takma yönündeki çabalarıdır. Kemal Türkler, Disk büyük kongresinden bu yana verdiği çeşitli demeçlerde ve yaptığı konuşmalarda, giderek daha açık bir şekilde, tek alternatif olarak CHP'yi göstermeye çalışmış, işçi sınıfının politik örgütünü oluşturma görevine dokunmamış; bu yöndeki örgütlenme çabalarına sırt çevirmiş, hatta açık açık karşı tavır almıştır.

Bu eğilim, Disk mitinglerinde Türkler'in yaptığı konuşmalarda da yüze vurmaktadır. Disk'i sosyal demokratların kuyruğuna takma çabalarının doğal sonucu olarak, bu eğilimdeki yöneticiler, sendikalarda sosyalist unsurların etkinliğini frenlemeye çalışmaktadırlar. Bu yöndeki çabalar yürüyüş ve toplantılar sırasında da kendini göstermiş; diğer devrimci örgütlerin kitleler arasında etkin olmasına karşı duyulan kaygı ve herşeyi kendi gönüllerine göre «kazasız-belasız» başlatıp bitirme endişesi, devrimci güçbirliğini ve gösterilerin daha da canlılık kazanmasını engellemiştir.

Devrimci kitle hareketinin kendilerini aştığını farketmiyenler, bu hareketi dar sınırlara hapsetmek isteyenler, işçi yığınlarını, «büyüklerinin» laflarını uslu uslu dinleyecek bilinçsiz bir kitle sananlar, bir noktadan sonra kitlelere artık laf dinletemezler. Böyleleri işçi hareketine sadece bir ayak bağı, bir yük olurlar. Gerçek devrimciler kitle hareketinin gelişiminden ürküntüye kapılmazlar, bilinçli bir şekilde ona yön vermeye çalışırlar.

Bu yürüyüşlerde göze çarpan bir başka önemli husus, bazı sloganlara ve en başta da demokratik nitelikteki «halklara özgürlük» sloganına konmak istenen ambargodur.

Kuşkusuz, belli bir gösteride atılacak sloganlar seçilirken o gösteriyi düzenleyen kuruluşun, gösteriye katılan kitlelerin niteliği, yer ve zaman şartları göz önünde tutulur. Sloganın doğru veya haklı olması yetmez; onun kitleye maledilme şartlarının var olup olmadığı düşünülmelidir. Özünde doğru bir slogan, uygun olmayan şartlarda atılıp kitlelere maledilemiyor, üstelik, o slogana karşı olan kesimler, kitleleri o slogana karşı kışkırtıp daha da olumsuz yönde şartlandırma imkânını kazanıyorlarsa, yarardan ziyade zarar sağlanıyor demektir.

Ancak işçi sendikalarının, hem de devrimci işçi sendikalarının düzenlediği anti-faşist bir mitingde «halklara özgürlük» sloganına karşı çıkılması hiç bir yönüyle savunulamaz. Bu demokratik bir slogandır ve ona ancak şövenistler karşı çıkabilir.

Aslında işçi kitlelerinin bu slogandan rahatsızlık duydukları söylenemez; böyle bir şartlanma yoktur işçi kitlelerinde. Bu şartlanma, olsa olsa, bir parça mürekkep yalamış ve böylece burjuva şöven propagandasından nasibini almış bazı sendikacı ve aydın kesiminde vardır. Bu slogandan rahatsız olanlar, onu yasaklamak isteyenler onlardır.

Eğer işçi kitlelerinde bu şartlanmalar bir ölçüde varsa, buna göz yummamak, kitleleri böylesine burjuva şartlanmalardan kurtarmaya çalışmak işçi liderlerinin ve tüm sosyalistlerin görevidir. Çeşitli halklardan emekçiler arasında dostluk, ve güven bağları ancak böyle sağlanabilir.

Oysa bu mitinglerde yöneticiler, bu sloganın söylenmesini yasaklamışlar; bu sloganı taşıyan pankartları da kaldırmak istemişler ve bu nedenle çatışmalar çıkmıştır. İstanbul mitinginde bu uğurda canla başla kavga edenlerin, işçileri kışkırtanların tavırları son derece çirkindir.

CHP'nin, gözüne kestirdiği yerlerde «halklara özgürlük» sloganına karşı çıkmasını, pankart parçalamasını olağan buluruz. CHP, ilerici kesimlerin, emekçilerin, sömürü ve baskı altındaki geniş kitlelerin desteğini sağlamak için ne denli demokratik vaatler yapsa ve ilerici tavırlar takınsa da, özün de o bir burjuva partisidir ve şövenizmden yakasını sıyıramaz. Hele onun geçmişi bu bakımdan muhteşem anılarla süslüdür. Bugün de CHP, militarizme hoş görünmek, dikkatli olmak (!) zorundadır. Ama ya DİSK? Ya işçi önderleri, sosyalistim diyenler?.

Anti-faşist DİSK mitinginde böylesine demokratik sloganlara saldırmak, sosyalisti bırakın, salt ilerici bir işçi liderine bile yakışmaz. Bu, olsa olsa, işçi sınıfını uyarma, demokratik, devrimci hedeflere sahip çıkarma yerine, burjuvaziyle uzlaşma tavrının benimsendiğini gösterir. Bu konuda, «yeri ve zamanı değil,» gibi gerekçeler, işçi liderlerinin kendilerini savunmalarına asla yetmez. Niçin yeri ve zamanı değildir? Eğer bir devrimci işçi mitinginde de «halklara özgürlük» sloganı söylenemiyecekse nerede ve ne zaman söylenecektir?. İşçi sınıfı ne zaman bu görevi kavrayacak ve bunun için mücadele edecektir? Halkların özgürlüğü, eşitliği ve bu ilkeler üzerinde birliği, tüm dünya proletaryasının uğrunda savaştığı demokratik bir hedeftir. Ne zamana kadar burjuvazinin bu konudaki izni (!) beklenecektir?. Yoksa demokratik hedefler içinde sayılmıyor mu bu?.

Solun çeşitli kesimleri arasındaki çekişmeler ve bu sloganın miting meydanına bazan karşıt bir sol grup tarafından getirilmesi de, ona hücum için gerekçe olamaz. Bugün örneğin, «kahrolsun faşizm» tüm sol kesimin ortak sloganıdır. Karşıt bir grup onu söyledi diye bu slogana ambargo konabilir mi?

Görünüş odur ki, «halklara özgürlük» sloganına, hem de devrimcilik adına yapılan bu kahramanca saldırılar, bazı kişilerin şöven şartlanmalarını ve korkaklıklarını gizlemek için bir kılıf biçimine dönüşüyor.

Devrimci güçler, en başta da işçi liderleri, Diyarbakır'da faşizmin burnuna inen yumruğun anlamı üzerinde iyi düşünmelidirler. Faşizme karşı, demokrasi için birlik, tüm ezilen, sömürülen, baskı gören kitlelerin ortak davasıdır ve tüm bu kitlelerin demokratik özlemlerine cevap vermelidir. İşçi sınıfını dostlarından tecrit edecek böylesine yanlışlardan kaçınmak gerekir.

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

10 Lira